

STIFTELSEN PARACAS

Mobiliseringar kring ett
"världsarv" i Göteborg

Mikael Hammelev Jörgensen

Stiftelsen Paracas instiftades 1992 av Göteborgs museinämnd, Västsvenska Handelskammaren och Göteborgs Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets Samhälle. När stiftelsen upplöstes 2018 avsatte den medel för genomförande och publicering av denna historieskrivning. Stiftelsens arkiv finns på Göteborgs stads kulturförvaltning.

Kulturförvaltningen ger ut publikationer i samband med uppdrag och projekt.

Aktuell utgivning finns på www.goteborg.se

Bild omslag:
Broderad bård i öglestygn
med människofigurer.
Världskulturmuseet 1935.32.0121

Bild insida:
Starkt skadad poncho försedd med
lång vävd frans. Både fransarna och
mittpartiet har målad dekor.
Världskulturmuseet 1935.32.0205

STIFTELSEN PARACAS

Mobiliseringar kring ett
"världsarv" i Göteborg

Stiftelsen Paracas
Mobiliseringar kring ett "världsarv" i Göteborg

Författare: Mikael Hammelev Jörgensen
Grafisk form och layout: Emma Engström
Tryck: Åtta45, Järfälla 2024

ISBN 978-91-985955-6-7

INNEHÅLL

FÖRORD	7
BEGYNNELSEN	11
FÖRÄNDRINGAR I SYNEN PÅ KULTURARV OCH KULTURPOLITIK	31
STARTEN AV STIFTELSEN	43
ÅNGAN UPPE NÄR 1990-TALET LÅGKONJUNKTUR SLÅR TILL MED KRAFT	81
LOKALFRÅGOR	89
DET SOM ALDRIG BLEV	93
FÖRÄNDRINGARNAS TID	99
TRÄDAN	113
METAMORFOS OCH OMTAG	119
VÄGSKÄLET	141
PÅ UPPLOPPET MOT AVVECKLING	147
EFTERORD	157
NOTER	163

FÖRORD

De så kallade paracastextilierna kom i Göteborg Stads ägo under åren 1931–33 genom en donation. I samband med att Göteborgs etnografiska museum flyttade till nya lokaler i Gårda instiftades Stiftelsen Paracas 1992 av Göteborgs Stads museinämnd (nuvarande kultur- nämnd), Kungl. Vetenskaps- och vitterhetssamhället och Västsvenska Handelskammaren. Stiftelsens ändamål var att stötta utvecklingen av tvärvetenskapliga metoder avseende vård av paracastextilierna, samt att stötta kulturhistorisk forskning och informations-spridning avseende textilierna.

I och med att Göteborgs Stad återlämnade textilierna till Peru upplöstes stiftelsen. Styrelsen beslutade att kvarvarande medel skulle användas till genomförande av ett projekt som säkerställer att stiftelsens verksamhet dokumenteras för framtida forskning; dels genom att ett arkiv upprättas för stiftelsen historia, dels att en ordentlig historie-skrivning nedtecknas över stiftelsen. Förslaget innebar att ett samlat grepp skulle tas och att informationen om samlingarna och om stiftelsens historia sammanställs och tillgängliggörs i bokform och via Göteborgs stads hemsida. Avslutningsvis föreslogs även att medel skulle avsättas för att genomföra ett avslutande publikt seminarium med fokus på textiliernas historia och framtid.

Vid styrelsemötet fattades följande beslut:

1. Styrelsens beslutade att stiftelsens samtliga tillgångar kan användas för ändamålet, inbärande att stiftelsen endast har fritt eget kapital.
2. Styrelsen beslutade att bevilja 810 tkr för att säkerställa att information om textilierna och stiftelsens historia dokumenteras och tillgängliggörs för framtida forskning genom uppordning av arkiv, dokumentationsarbete och kommunikation.

I Kulturförvaltningen i Göteborgs Stads arkiv finns nu det uppordnade arkivet för Stiftelsen Paracas, medan det Paracasprojekt som stiftelsen var ämnad att stödja är arkiverat på Världskulturmuseet. Den

här boken dokumenterar och kommunicerar den genomgång av stiftelsens arkiv som fil dr Mikael Hammelev Jörgensen projektanställts av Kulturförvaltningen för att genomföra.

Boken tecknar som svar på styrelsens uppdrag Stiftelsen Paracas historia utifrån arkivmaterial, tidigare publicerat material och kompletterande intervjuer. Därigenom sätts stiftelsens historia i de kommunala, nationella och internationella kontexter där den inrättades och verkade för att lösa hanteringen av Göteborgs Stads samling av paracastextilier.

Textilierna i sig, eller omständigheterna kring hur de kom till Göteborg, har inte varit föremål för detta projekt då dessa redan finns väl beskrivna i andra publikationer. Fokus här är i stället Stiftelsen Paracas, och textiliernas, göteborgska sammanhang. Boken skildrar hur stiftelsen arbetade för att skapa förståelse för ett världsarv, för att hantera det framväxande behovet av digitalisering, och för att skapa stöd och resurser till arbetet med paracassamlingen. Många av stiftelsens utmaningar inte minst kring finansiering och digitalisering är fortfarande aktuella och igenkännbara. Mikael Hammelev Jörgensen har också nya saker att säga kring såväl Världskulturmuseernas förhistoria och varför paracastextilierna kom att kvarstå i göteborgsk ägo, som om omständigheterna kring återförandet av dem till Peru.

Stiftelsen Paracas historia är härmed på dess eget uppdrag nedtecknad. Dessutom innehåller boken ett rikt bildmaterial som visar något av textilsamlingens kvaliteter och som erbjuder nedslag i arkivmaterialet.

Klas Grinell

Göteborgs museer och konsthall
Kulturförvaltningen

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
1 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

BEGYNNELSEN

Det är vinter och fartyget s/s Tosca angör Göteborgs hamn. Om bord på båten finns två ganska oansenliga lådor, deklarerade som personliga ägodelar. Lasten kommer ända bort ifrån Peru. Ett land på Sydamerikas västra sida. I Sverige har det varit en spänd väntan på att lådorna skulle nå fram till Göteborgs hamn. Det har, så att säga, fixats och trixats en del för att få ut lådorna från Peru. Med tanke på lådornas speciella innehåll var det inte heller särskilt konstigt.¹

Dessa sändningar från Sydamerika till Sverige pågick under flera års tid. Med tiden skulle det bli en av de mest omfattande samlingarna med föremål från olika kulturer i Sydamerika. Men de antika föremålen från Paracas i Peru var rovgrävda och hade smugglats ut för att till sist nå fram till Göteborgs hamn. Sammantaget var det den största samlingen av den sortens textilier i Europa och kvaliteten på föremålen har bedömts vara bland de främsta i världen. Nu skulle de få en ny hemvist på Göteborgs etnografiska museum.

Göteborgs etnografiska museum byggdes upp av Erland Nordenskiöld. Sin museibana påbörjade han vid Riksmuseet i Stockholm. Under tidigt 1900-tal gjorde han åtskilliga expeditioner till Sydamerika och samlade in föremål. År 1913 fick Erland Nordenskiöld erbjudande av Göteborgs museum om en tjänst som intendent på den etnografiska avdelningen. Han accepterade erbjudandet, men företog först en expedition till Bolivia. Vid återkomsten påbörjades utvecklingsarbetet av vad som senare kom att bli Göteborgs etnografiska museum.²

FÖRELIGGANDE ARBETE

Ambitionen med denna skrift är att skriva fram historiken kring *Paracasstiftelsen*, eller mer korrekt *Stiftelsen Paracas* (bildad 1992). Kring bildandet av stiftelsen finns naturligtvis en process. För att historiken ska bli mera tillgänglig har texten i huvuddrag delats upp i några skilda skeenden, eller huvudteman. Dessa huvudteman i Stiftelsen Paracas historia kan kortfattat rubriceras såsom; upptakten, bildandet, arbetet, trädan, ombildningen och upplösningen. En berättelse om Stiftelsen Paracas kan också delas upp som två episoder; halvlekar om

man så vill. Bakgrunden till att stiftelsens historia kan framställas som två episoder är den nystart som ägde rum åren efter millennieskiftet. Genom att strukturera upp texten på ett sådant sätt kommer läsaren att få svar på flera frågor, exempelvis:

- Vad var syftet med stiftelsen?
- På vilka sätt har stiftelsens roll varierat över tid?
- Vilken betydelse har enskilda personer och samspelet mellan olika människor haft för stiftelsens verksamhet och position?
- Varför behöll Göteborgs stad äganderätten över paracastextilierna?
- Varför ville staden föra över ägandet av textilierna till staten?
- Varför tackade staten nej till paracassamlingen?
- Vad finns att lära av den historia som omger Stiftelsen Paracas?
- Vad finns att lära av relationen mellan nationell kulturpolitik och lokal kulturpolitik, exempelvis gällande museer?
- Vilken beredskap hade behövts för att tackla en lågkonjunkturs negativa effekter för Paracasprojektet och vad finns att lära idag?

Mot bakgrund av att materialet är offentligt och arbetet med denna historik inte varit ett specifikt forskningsprojekt har forskningsetiska frågor heller inte behövts hanteras. Vare sig ämnet för historiken eller källmaterialets karaktär har bedömts som så känsligt att särskild hänsyn behövts vidtas. Materialet är offentligt så inga personer har bedömts vara nödvändiga att anonymisera. Föreliggande arbete har utförts under 6 månader och fokus har därför i första hand varit *Stiftelsen Paracas*, men *Paracasprojektet* har naturligtvis också behövt beröras eftersom dessa är sammanbundna.

Materialet är innehållsrikt och kan undersökas ur många olika perspektiv. Ett urval har därför behövt göras. Många frågor finns kvar att ställa till materialet för forskare och andra intresserade i framtiden, inte minst kring Paracasprojektet. Exempelvis rörande sådant som utställningar, etik, finansiering och inte minst digitaliseringsarbetet av samlingar vid svenska museer.

Citat har hämtats ur materialet. Enligt akademisk praxis är ett korrekt citat återgivet även med stavfel. I arbetet med denna historik har flera av de citerade textavsnitten dock rättats något för läsbarhetens skull, men innebörden har inte påverkats.

KORT OM STIFTELSE

Stiftelse är en organisationsform som kan tjäna olika syften. Som term är stiftelse ganska vanligt i mera vardagliga ordalag, men vid en närmare studie blir bilden mera komplex och på flera sätt otydlig. Vägledning står att finna i en bok av Björn Lundén. Han skriver bland annat om vad stiftelser kan vara och hur denna organisationsform förändrats genom åren. Förenklat kan stiftelser sägas ha en funktion att ta emot donationer, förvalta dessa och dela ut pengar till olika ändamål. Men under lång tid saknades en tydlig form och lagstiftning för stiftelser. I själva verket saknades en definition av vad en stiftelse egentligen var för något.³ Eftersom styret av en stiftelse kunde vara otydligt och löst sammanhållet och sakna en ordentlig kontroll behövdes en lagstiftning. En av anledningarna var att säkra att stiftelsernas tillgångar kunde kontrolleras och att en donator då kunde försäkra sig om att pengarna som tilldelats stiftelsen, också förvaltades på ett seriöst sätt.⁴

”Under 1970- och 80-talet blev stiftelsen en vanlig form för samverkan mellan staten och/eller kommuner på ena sidan och privata intressenter på den andra. Även rent kommunala stiftelser bildades, exempelvis näringslivsstiftelser och kommunala bostadsstiftelser”.⁵ Stiftelsen Paracas var ett resultat av denna utveckling.

Exempel på olika typer av stiftelser är forskningsstiftelser, familjestiftelser, avkastningsstiftelser och verksamhetsstiftelser. I Stiftelsen Paracas fall kan insamlingsstiftelse vara den lämpligaste benämningen.⁶

En stiftelse har heller inga ägare, utan det är enskilda stiftare som tillsätter ledamöter till en styrelse. I denna styrelse ska även andra personer ingå, som inte kommer från stiftarna. En stiftelse kan bildas av en eller flera privata personer. Men den kan även bildas av en förening, bolag eller kommunala organ, vilka då kallas juridisk person.⁷ Staten kan även bilda stiftelser.

Stiftaren eller stiftarna ska ställa samman en stiftelseurkund där ändamålet med stiftelsen redovisas. Urkunden har ofta även stiftelsens stadgar sammanställda och är undertecknad av varje stiftare.⁸

I fallet med Stiftelsen Paracas så bildades den före den ovan nämnda lagen. Stiftelsen fanns sedermera kvar när lagen trädde i kraft. Läsaren kan till en del följa hur det kan ha påverkat stiftelsen. En kortfattad uppställning över stiftelsen kan förenklat se ut som följande:

- Stiftelsen bildades 1992.
- De tre stiftarna var: Göteborgs museinämnd; Västsvenska Handelskammaren; och Göteborgs Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets Samhälle.
- Stiftelsen upplöstes 2018.

Stor mantel broderad med djurmotiv sammansatt
av späckhuggare, kondor, kattdjur och haj.
Världskulturmuseet 1935.32.0187

Turban broderad med djurmotiv sammansatt
av späckhuggare, kondor, kattdjur och haj.
Världskulturmuseet 1935.32.0185

Mantel ovan och tunika till höger.
Båda av ett svart bottentyg med invävda
slitsar och röda vävda bårder med motiv
av dubbelörn och katter.
Världskulturmuseet 1935.32.0124a

Världskulturmuseet 1935.32.0124b

Liten tunika. Ärmhålen liksom nedre kanten försedd med fransar. Varje sida uppdelad i fyra fält. Världskulturmuseet 1935.32.0120

Detalj från större mantel av röd ullvävad med broderade människofigurer och svart bård. Världskulturmuseet 1935.32.0209

Genombrutet broderi i öglestygn. Lär ha legat mitt för bröstet i yttre lager av ett mumiepaket. Världskulturmuseet 1935.32.0179

Broderad poncho med djurmotiv sammansatt
av späckhuggare, kondor, kattdjur och haj.
Världskulturmuseet 1935.32.0186

Tunika med fransar och broderade bårder
med flygande kolibri.
Världskulturmuseet 1935.32.0085

Broderad bård i öglestygn med människofigurer.
Världskulturmuseet 1935.32.0121

Broderad röd bård med kattdjur.
Världskulturmuseet 1935.32.0080

Rutmönstrad vävnad.
Världskulturmuseet 1935.32.0118

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
2 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

FÖRÄNDRINGAR I SYNEN PÅ KULTURARV OCH KULTURPOLITIK

En genomgång av arkivhandlingar som berör Stiftelsen Paracas ger en tydlig inblick i olika skeenden. De kan ha en politisk och ekonomisk förankring, eller mera koncentreras till hur människor kan betrakta vad som för dem är kulturarv; eller samtliga dessa. Ett dylikt arkivmaterial ger möjlighet att komma nära ett projekt och människor vilka verkade i en omvärld som mötte stora ekonomiska utmaningar under 1990-talets finanskris. Vi kan mer empiriskt följa förändringar i processer och det politiska livet. Skriftens kärna, Stiftelsen Paracas och till den det knutna Paracasprojektet kan i sina processer även ge en bild av förändringar och påverkan av förd kulturpolitik och även belysa förskjutningar i synen på kulturarv. Frågor om rättmätigt ägande och förvärv ställs på sin spets. Historiken kring Stiftelsen Paracas ger också en bild av hur en plötslig lågkonjunktur utmanar och påverkar ett kulturarvsprojekt och omgivande parallella processer. En ändring i konjunkturen kan också initiera politiska motdrag, så som nedskärningar i budget, sammanslagningar och omflyttningar.

Vissa faktorer kan identifieras i det arkivmaterial Stiftelsen Paracas efterlämnade. En av dessa är den kulturpolitik som var aktuell vid tiden för stiftelsens tillblivelse. En annan är hur paracastextilierna betraktades som kulturarv och den kontext som konstruerats kring dessa föremål. Ytterligare en faktor är påverkan från omvärlden, exempelvis genom kontakter med ambassader och forskare, eller den rådande ekonomiska konjunkturen. Dessa delar påverkar varandra och kan orsaka en perspektivförskjutning. Till exempel att en förstklassig museisamling övergår från att vara göteborgarnas, till att bli stöd-gods med något av en skammens skugga över sig. Förtydligt kan en politisk kraft förändra en kulturarvsprocess, likväl att en uppkommen kulturarvsdiskurs med kritik om hur en museisamling byggts upp kan påverka beslut i det politiska livet. Dessa faktorer kan samverka likväl som att de kan motverka och upplevas som till varandra motstående parter. I realiteten kan det vara att en parts ekonomiska bidrag till ett

projekt genererar samsyn om upplevd god samverkan mellan givande och mottagande part. Det vill säga, det är lätt att tala om goda samarbeten i tider av stark ekonomi och gemensam målsättning. Tillika kan en förd politik generera upplevelser av medvind eller motvind hos människor. Ett exempel är hur en museiinstitution ser sig alienerad av ett politiskt styre på grund av politiska beslut om krympt budget som resulterar i nedskärningar. Eller att styrande politiker är lyhörda för påpekade behov och väljer att skjuta till resurser. I historien om Stiftelsen Paracas finns exempel på allt detta.

Människors syn på vad som är kulturarv, vems det är, och vad som är en acceptabel kontext som omger museiföremål varierar över tid. Som nämnts ovan skedde en förskjutning av hur vissa människor betraktade de omständigheter som förde paracastextilierna till Göteborgs etnografiska museum. Sätten att betrakta frågan gick isär och agerande parter var bland andra Perus ambassad, museer, politiker och forskare. Olika människor har olika möjlighet att påverka, beroende på sin position.

Det är uppenbart att många människor över tid har närt en medvetenhet kring värdet av paracastextilierna och fördelarna med att museibesökare har kunnat uppleva dem. Men parallellt uppstod med tiden en diskussion om nödvändigheten att hantera textilierna på ett hållbart sätt. Då för att kunna bevara dem för en framtid. Dessa människor har varit privatpersoner, politiker, enskilda museibesökare, diplomater, forskare och museianställda som i sin profession arbetat med textilierna. Det finns även personer som under decennier funnits i samlingens närhet. En sådan person var Henry Wassén som tidigt i sitt liv var assistent till Nordenskiöld. Förutom att ha varit aktiv i kontakterna med donatorn av textilierna, Karell, blev sedermera Henry Wassén även chef över Göteborgs etnografiska museum.

I Göteborgs stadsfullmäktiges handlingar blir bilden tydlig att vissa personer, däribland Henry Wassén, månade om att etnografiska museet i Göteborg skulle ha en framträdande roll, mot bakgrund av den omfattande samlingen av föremål med hög museal standard, även i ett internationellt perspektiv. I den statliga utredningen MUS 65 presenterades ett förslag att slå samman det statliga etnografiska museet i Stockholm med Göteborgs etnografiska museum.⁹ Utredningen MUS 65 understryker även att Göteborgs etnografiska museums samlingar är av hög internationell klass och når vida bortom en mera avgränsad kommunal arena.

I Göteborgs stadsfullmäktiges handlingar tas frågan kring museer upp flera gånger. Det är tänkbart att politiska initiativ med start redan 1964 sätter ljuset på museernas varande, då gällande lokaliseringsfrågor. Motionen år 1982 om att flytta Göteborgs museers kanslier kan möjligen ha stimulerat till vidare diskussioner kring museifrågor inom Göteborgs stad. Museerna och dess förvaltning kan även ha aktualiserats genom det politiska beslutet att flytta kanslierna. Det är tänkbart att beslutet skapade en rörelse inom stadens museer, som då innebar kostnader, oro, personalomflyttningar, nedskärningar; men även omstart, karriärsutveckling, ökad effektivitet och förbättrade förutsättningar att utföra ett uppdrag. Dock behöver det poängteras att det idag är lätt att få intrycket att museifrågor var på bordet förhållandevis frekvent. Ett sådant synsätt riskerar att leda fel. Sannolikt diskuterades sådant som skola, parkeringsplatser, energi eller gatu- och ledningsarbeten betydligt mera intensivt vilket kunde bli synligt om en bredare sammanställning skulle låta sig göras av Göteborgs kommunfullmäktiges handlingar.¹⁰

VAD SADES I MUS 65?

Museifrågor har diskuterats återkommande på lokal- som på riksnivå. Museer har varit föremål för flera utredningar under decenniernas lopp. Av stor betydelse är den ovan nämnda MUS 65. Akronymen MUS 65 står för *1965 års musei- och utställningssakkunniga*. Det var en grupp utredare som mot bakgrund av Kungl. Maj:ts bemyndigande (26 mars 1965) satts samman för att utreda Sveriges museiväsende och Riksutställningars verksamhet. Utredarna överlämnade sitt betänkande till utbildningsdepartementet 1973.¹¹

I utredningens betänkande sägs att utbildningsgraden vid museerna behöver stärkas. Det behöver även ges möjligheter till fortbildning bland museernas personal, ”Särskilt stort är behovet av vidareutbildning för den i vid mening pedagogiskt verksamma personalen.”¹² Utredarna poängterade också en nödvändighet av frihet för museiverksamheten; vilket kan jämföras med den välbekanta formuleringen om *armlängds avstånd* i nuvarande museilagen:

Under de senare åren har med stor tydlighet framkommit, hur betydelsefullt det är att museerna i sitt arbete åtnjuter frihet och oberoende. Museerna har sina viktigaste upp-

gifter inom en informativ verksamhet. En väsentlig förutsättning för att denna skall ge ett värdefullt resultat är, att museichefer och övriga tjänstemän tillåts arbeta under eget ansvar. Principen härom kan komma i strid med uppfattningen om de kommunala nämndernas politiska ansvar.¹³

En fråga är ifall den varning som avslutar citatet ovan kan ha motverkats genom exempelvis Stiftelsen Paracas sammansättning? Stiftelsen bestod av ledamöter från politiken, näringslivet och akademien. MUS 65 uppmärksammade Göteborgs ställning inom svenskt museiväsende och poängterade att museerna i staden hade betydelse för hela Sverige. MUS 65 kom också fram till att ”Göteborgsmuseerna har sålunda ansvar för vården av ett material av betydelse för forskning och kulturinformation med aspekter långt utanför lokal synvinkel”.¹⁴ I betänkandet föreslogs också statligt stöd för tillfälliga projekt vid museerna. Utredningen föreslog vidare att statligt projektstöd till museerna skulle vara väl motiverat för att stimulera deras utveckling, exempelvis till ”insamlings- och dokumentationsuppgifter som vård av samlingar. Inom det publika verksamhetsområdet är det av väsentligt värde, om museerna kan starta sådana försöksprojekt, vilkas resultat kan bli vägledande för utvecklingen”.¹⁵ MUS 65 såg annars en risk att resurserna vid museerna inte skulle komma till sin fulla rätt på ett effektivt sätt.

MUS 65 lämnar i betänkandet ett förslag till sammanslagning av etnografiska museet i Stockholm och Göteborgs etnografiska museum. Utredningen poängterar särskilt Göteborgs etnografiska museums stora internationella kontaktnät och att de har omfattande samlingar av internationellt värde, särskilt föremålen från Latinamerika.¹⁶ Mot bakgrund av värdet i museets samlingar och Göteborgs stads museers betydelse för västra Sverige, föreslår MUS 65 att det är motiverat med statligt finansiellt stöd till verksamheterna.¹⁷ Hur förslagen om statligt stöd spelade ut i realiteten gällande förvaltning och dokumentation av paracastextilierna framgår förhoppningsvis nedan.

I det studerade arkivmaterialet stiftelsen efterlämnat är den äldsta handlingen från 1985 och talar om den bekymmersamma situationen gällande textilerna. Dokumentet är ett upprop från ”the Association of students of Archeology in Gothenburg” i vilket de vill uppmärksamma kulturministern om att textilierna hotas att förstöras. I dokumentet sägs att: ”Now we know that the Paracas textiles in GEM will face destruction if not brought under suitable climatic conditions”.¹⁸

Naturligtvis har ställningstagandet föregåtts av något. Medvetenheten om att textilierna höll på att falla sönder måste ha funnits sedan en tid tillbaka. Detta problem är inget som nämns i MUS 65, men kan spåras i andra arkivhandlingar.

Under arbetet med föreliggande text gjordes en läsning av ett antal sammanträdesprotokoll från Göteborgs etnografiska museums råd. Åren som valdes ut var 1979–1982. Tidsramen för uppdraget att skriva Stiftelsen Paracas historia medgav inte djupare efterforskningar i just detta material. Men protokollen indikerade hur personer i ledande ställning såg på bevarandesituationen för paracastextilierna.

I ett mötesprotokoll från den 3 april 1979 står nedtecknat att:

några ledamöter undrade hur museet klarade bevarandemålet, ett av de mål som uppställs i Ny Kulturpolitik. Museichefen svarade att eftersom resurserna är ytterst begränsade och vi är ålagda att satsa på utåtriktad verksamhet blir det vissa funktioner som sätts på sparlåga, beklagligtvis.¹⁹

En snarlik formulering kring prioriteringar återkommer senare år 1987 i en motion till Göteborgs kommunfullmäktige. Mer om denna nedan.

Det är tydligt att diskussioner fördes om problem med bevarandet av museiföremål, vilket naturligtvis inte bara berörde Göteborgs museer. Åren kring 1980 gjordes insatser för att förbättra situationen. Till exempel kom utredningen *Konservatorn i centrum* kring problemen i svenska museimagasin och Kulturrådet presenterade rapporten *Vårda! Bevara!*. Göteborgs etnografiska museum vidtog åtgärder för egen del, vilka också syns i protokollen. En konservatorsassistent fick uppdraget att upprätta en konserveringsplan gällande museets föremålssamling. I samma protokoll diskuteras också fördelar med ett förstatligande av Göteborgs etnografiska museum. Enligt protokollet ställde sig både rådet och personalen positiva till ett förstatligande.²⁰

Dessa år arbetade museet med vad som omnämns *Sydamerika-utställningen*. I mötesprotokoll sägs också att det planerades en inventering av museets textilsamlingar:

Konserveringen omfattar i huvudsak föremål som skall utställas. Inventering av museets textilier planeras och senare även av övriga föremålstyper. Sannolikt kommer en över-

gång till magasinering enl. material att göras, p.g.a. materialets krav på torrt resp. fuktigt klimat.²¹

Av arkivhandlingarna framgår tydligt att det vid tiden fanns en stark medvetenhet kring behovet av insatser för att bevara museiföremålen. Vad gällde paracastextilierna omnämns de specifikt i ett mötesprotokoll från slutet av november 1982. Citatet nedan blir talande för hur personer inom museivärlden kunde beskriva problemet, men också tankar om hur problemet kunde lösas:

Då diskussionen berörde GEM:s akuta magasinsbehov framhöll museichefen problemet att på ett tillfredsställande sätt vårda museets dyrbara och ömtåliga Paracas-textilier. Ordföranden svarade att det vore önskvärt att staten övertog ansvaret för vården av dessa föremål samtidigt som de naturligtvis även i framtiden skall ingå i museets samlingar.²²

Möjligtvis är detta tidsperioden där det stod helt klart hur pass allvarligt läget var gällande bevarandet av paracastextilierna.

UPPTAKTEN TILL STIFTELSEN

Det faktum att paracastextilierna var oerhört känsliga för hantering och att de under årens lopp dessutom farit illa av miljöfaktorer och olämpliga utställningsförhållanden genererade en insikt att något behövde göras. Situationen var akut och en räddningsaktion krävdes för att bevara textilierna till framtida generationer. För att skapa förutsättningar för en större enighet och en grogrund att hitta finansiering formulerades en motion till kommunfullmäktige. Författare var museinämndens ordförande Siv Falkensson och ledamoten Lennart Fridén. Motionen är daterad den 20 maj 1987 och inleds med:

Göteborgs kommun har genom sina muséer ansvaret för en stor kulturskatt. [...] Den nu gällande kulturpolitiken har sedan dess fastställande för ca 15 år sedan starkt prioriterat utåtriktad verksamhet och som särskild uppgift ålagt muséerna att satsa mest på barn, ungdomar och grupper som tidigare ej nåtts av kulturutbudet. Det har nu blivit uppenbart att detta bl a medfört att vård, förvaring och

konservering av föremål satts på undantag och att det idag varken finns lokaler, personal eller andra resurser som svarar mot dessa behov.²³

I motionen hävdas att kulturpolitiska ambitioner fått en biverkan i att exempelvis föremålsvård fått stå tillbaka. En risk har därför uppstått gällande bevarandet av museisamlingar. Författarna till motionen föreslår därför kommunfullmäktige att lyfta 150 000 kronor ur Olof och Caroline Wijks fond för att textilierna skulle få en bättre förvaring. Det kan vara värt att nämna att Siv Falkensson också var ordförande i Etnografiska museets råd.

Vid samma tid agerade Stiftelsen Västsvensk Konservatorsateljé (svk) och museinämnden i en gemensam skrivelse till Utbildningsdepartementet i Stockholm och efterfrågade ekonomiskt stöd i form av stadsbidrag för ett projekt som i skrivelsen kallas ”Peruansk textil”. I skrivelsen beskriver de vad de vill göra inom projektet:

Struktur-och skadebeskrivning för varje katalognummer kommer att fotodokumenteras och beskrivas i en standardiserad konserveringsrapport. Eventuella konserveringsinsatser kommer att processbeskrivas och fotodokumenteras. Det samlade dokumentationsmaterialet skall sedan sammanställas och publiceras. [...] Projektet Peruansk textil planeras genomföras under en period av fem år, 1987-1991, då förväntas också de permanenta magasinerna vara klara.²⁴

Protokoll och korrespondens nämner inget om att projektet fick några pengar från Utbildningsdepartementet. Räkenskaperna redovisar heller inga sådana medel. Oavsett uppstod ett läge att textilerna hastigt måste flyttas till andra lokaler, vilket blev konservatorsateljén hos svk som en temporär lösning. Orsaken var att skadedjur hade upptäckts på museet, men lyckligtvis hade paracastextilierna klarat sig från angrepp.

Göteborgs etnografiska museum ansökte hos kulturrådet om medel till att rädda textilierna och texten i ansökan ropar högljutt om att insatser måste göras och att pengar behöver skjutas till:

Göteborgs Etnografiska Museum har internationellt ryktbara arkeologiska och etnografiska föremålssamlingar

från Sydamerika och betraktas inom fackkretsar som ett av världens främsta museer inom detta område. Bristen på en adekvat förvaring av dessa samlingar framhölls av museiledningen redan under 1920-talet. Någon egentlig lösning av detta problem har aldrig genomförts och dagens förvärrade situation utgör ett konkret hot mot samlingarnas kondition och säkerhet.

[...]

Vård- och bevarandebehovet har framhållits av museiledningen upprepade gånger under 1900-talets lopp. Senast 1985 har museet två gånger sökt medel hos Statens Kulturråd dock utan resultat. För närvarande ansöker museet om bidrag hos Wallenbergstiftelsen samt Utbildningsdepartementet till projekt för behovsinventering avseende vård/bevaring av dessa samlingar.²⁵

I slutet av oktober 1987 formades "Projektet Paracas" och ledningsgruppen hade ambitioner att forma ett tvärvetenskapligt projekt och en vilja fanns att arrangera ett textilsymposium. Under mötet närvarade personer från Göteborgs etnografiska museum (GEM) och Stiftelsen Västsvensk konservatorsateljé (SVK), bland andra var det Kjell Zetterström (GEM), Sven-Erik Isacson (GEM) och Thomas Petéus (SVK).

I ett mötesprotokoll för Projektet Paracas, daterat 15 december 1987 står det skrivet "Margareta Ekroth-Edebo [...] kommer att [...] delta i 'projekt Paracas', genom att lägga upp riktlinjer och rutiner samt genomföra analyser av det textila materialet".²⁶

Problematiken kring att bevara paracastextilierna blir tydlig och de olika farorna för textiliernas existens var exempelvis olämpligt klimat, skadedjur och fysisk förvaring. Till exempel hade textilierna under lång tid exponerats i utställningar och då varit monterade i utdragbara ramar. De var också fästa på ett olämpligt underliggande tyg och masonitskivor. Flera textilier låg hoprullade i magasin och om de en gång rullats ut skulle det inte gå att rulla upp dem igen. Anledningen var textiliernas extrema känslighet för beröring och för att flyttas. En förskjutning kan senare konstateras i att den största risken för textilierna fanns i själva materialet i vävnaderna. Undersökningarna inom projektet kunde visa på sönderfall av själva fibermaterialet.

Inom Projektet Paracas bildades även en referensgrupp, i vilken personer ingick som senare skulle få mera framträdande roller i arbetet

Bilden visar ett exempel på en avbruten fiber från en av Paracasttextilierna.

med paracasttextilierna. Dessa personer var Helen Axel-Nilsson från Göteborgs museer och textilkonservator Kersti Gustavsson från Etnografiska museet i Stockholm. Ledningsgruppen beslutade också att textilierna skulle fotograferas.

För historieskrivningens del sker ett betydelsefullt skifte när det gäller Projektet Paracas. Ett nytt projekt håller på att skapas; projektet "Paracas-textilier". Ett arkiverat mötesprotokoll daterat 19 februari 1990 berättar:

Protokoll fört vid information och samråd ang. projektet 'Paracas-textilier' [...] Käthe Bäcklund informerade om att i arbetet med det rubr. projektet 'Paracas-textilier' i Göteborgs museer är Sven-Erik Isacson ämnesansvarig, Helen Axel-Nilsson projektledare och Käthe Bäcklund huvudansvarig. [...] Ledningsgruppen för 'Projekt Paracas', konstituerad 1987-10-28, förklarades upplöst. [...] Göteborgs museer planerar f.n. inte att företa större konserveringsåtgärder beträffande paracasttextilier förrän projektplan, tidplan och

finansieringsplan föreligger. [...] Thomas Petéus inbjöds till information om dataprojektet DOCIM den 19 februari 1990 i Göteborgs museers kansli kl. 15–17.²⁷

Det nya projektet ”Paracas-textilier” som sedermera koncist kallades Paracasprojektet hade en tydlig inriktning att använda ny digital teknik. Ett nära samarbete med projektet DOCIM inleddes. Detta projekt var ett samarbete mellan Uppsala universitet och Kungliga Tekniska Högskolan och syftade till att utveckla digitala gränssytor, exempelvis databaser för museer. DOCIM var en akronym för Dokumentation med Interaktiv Mediateknik.

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
3 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

STARTEN AV STIFTELSEN

I en arkiverad projektbeskrivning beskrivs Paracasprojektet som en del av Göteborgs Museers större projekt: *Teknik för museer*. I beskrivningen står även att ett råd var knutet till Paracasprojektet och att det också innehöll 4 delprojekt med sin respektive referensgrupp. Delprojekten var; vård, registrering, information och marknadsföring.

Det nya projektet hade som syfte att ”med tvärvetenskapliga metoder finna lösningar för vård och förvaring av, samt forskning och information om dessa vetenskapligt enastående samlingar av sydamerikanska textilier. Textilsamlingen skall visas för svensk och internationell publik i Göteborgs etnografiska Museums utställningar kring sydamerikansk kultur”.²⁸

Ett stort arbete lades ner för att skapa intresse för det nya projektet och hitta vägar för att finansiera det. Som en del av uppbyggnaden av projektet och för att få en hållfast organisation kring det bildades en stiftelse. Motiveringen till att skapa en stiftelse var för att hantera de donationer som kom in till Paracasprojektet. I bevarade arkivhandlingar kan tillblivelseprocessen följas till en del. Två namnförslag förekom, vilka var *Pro Paracas* och *Para Paracas*. Ingetdera av dessa två namnförslag valdes. Valet blev till slut det mera lättfattligt enkla: *Stiftelsen Paracas*.

Något tillblivelseögonblick för idén om att forma en stiftelse har inte hittats bland arkivhandlingarna, men genom en sammanställning av dokumentens dateringar kan en viss tidsperiod ringas in. Beskrivningen av Paracasprojektet är daterad till maj månad år 1991. I utkast till projektplan från 13 maj står ”stiftelse” skrivet för hand bland andra kommentarer. Redan i juni 1991 låg på bordet ett utkast till stadgar för stiftelsen *Pro Paracas*. Förslaget till stadgar berättar om stiftelsens syfte och sammansättning och vissa anteckningar är på dokumentet påskrivna för hand; i citatet nedan markerat med kursiverad text.

1 § Stiftelsens benämning är *Pro Paracas*

2 § Stiftelsen har till ändamål att verka för *finansiering av Paracas-projektet*

Kommunens riktlinjer för mottagande av bidrag från näringslivet till kulturverksamhet skall tillämpas i stiftelsens verksamhet.

3 § Stiftelsens angelägenheter handhaves av en styrelse, bestående av Göteborgs museinämnds ordförande och vice ordförande samt nämndens verkställande tjänsteman (ev förvaltningschef, direktör).

[...]

8 § På förslag av stiftelsens styrelse får Göteborgs museinämnd fatta beslut om ändring av dessa stadgar eller upplösning av stiftelsen.

Vid upplösning av stiftelsen tillfalla stiftelsens tillgångar Göteborgs kommun, som skall använda tillgångarna för ändamål, som ligger det i 2 § angivna ändamålet nära.²⁹

Dessa utkast till stadgar är intressanta i en jämförelse med de som sedan fastställdes. I förslaget är inte namnet på stiftelsen fastställt, utan en osäkerhet kring ett passande namn fanns hos dem som arbetade med konstituerandet av stiftelsen. I utkastet tycks Göteborgs museinämnd stå som ensam stiftare, vilket är en skillnad mot vad som sedan blev. Syftet med att skapa en stiftelse kring Paracasprojektet är tydligt. Stiftelsens roll var att hantera finanserna kring Paracasprojektet, vilket tydligt framgår redan i utkastet till stiftelsens stadgar. Intressant är paragraf 8, som har stora likheter med en slutgiltig formulering gällande upplösning av stiftelsen. Efter att stiftelsen upplöstes skulle kvarvarande pengar disponeras på ett särskilt sätt.

Det är värt att betona att två olika organisationsformer möttes i Paracasprojektet; en flyktig och en beständig. Projektet var tidsbestämt och var menat att löpa mellan åren 1991 och 1994. En stiftelse är mera beständig, och betydligt svårare att avsluta. Detta förhållande blev tydligt när projektet formellt var avslutat, men stiftelsen skulle finnas kvar betydligt längre tid.

Tänkbart är att idén och förmodade behov av en stiftelse redan funnits med i diskussionen en tid, men att en slutgiltig utformning krävde ytterligare arbetsinsatser. Göteborgs Museer författade en

tjänsteskrivelse kring bildandet av stiftelsen ”Para Paracas”.³⁰ Skrivelsen kan betraktas som ett nyckeldokument som visar på ett agerande kring *varför* en stiftelse behövs och vilka stiftarna bör vara. Skrivelsen drar även upp riktlinjerna för hur bildandet kan utföras:

För att skapa möjligheter att vårda och bevara de kulturhistoriskt och vetenskapligt mycket intressanta Paracas-textilier som finns vid Göteborgs etnografiska museum måste detta projekt externfinansieras genom sponsring.

Förvaltningen av sponsormedel bör handhas av en stiftelse. I det pågående Paracasprojektet har redan knutits etablerade kontakter med näringsliv och forskningsinstitutioner. Härav följer att stiftelsen lämpligen kan bildas av museinämnden, universitetet och Västsvenska Handelskammaren.

Till detta tjänsteutlåtande bifogas förslag till stiftelseurkund och stadgar för stiftelsen ’Para Paracas’.³¹

Skrivelsen avslutas med att föreslå museinämnden att besluta att bilda stiftelsen Para Paracas utifrån de presenterade förslagen. I förslaget till stiftelseurkund finns en formulering om att stiftelsens uppgift är att ekonomiskt stödja Paracasprojektet. I förslaget sägs också att stiftelsekapitalet ”skall uppgå till 3000 kronor och tillskjutas av stiftarna”.³² Dvs. 1000 kronor per stiftare.

I ett brev från Kjell Zetterström till Kungliga Vetenskaps och Vitterhets- Samhället skriver han att Göteborgs museinämnd fattade beslutet den 29 augusti 1991 om att bilda stiftelsen Pro Paracas, som ska samla in pengar för Paracasprojektets räkning. Tydligt rådde under en tid osäkerhet kring valet av namn på stiftelsen.

I Paracasprojektets uppstart var dess medverkan vid 1991 års Bok & Biblioteksmässa den 24 september av stor betydelse. Aktiviteterna beskrivs som en framgång och fick nödvändigt mediautrymme och blev uppmärksammat hos en bredare allmänhet. Paracasprojektet var etablerat, även om stiftelsen ännu inte hittat sin form. I projektets marknadsföringsplan sägs det angående sponsormedel till Paracasprojektet: ”Under hösten 1991 fastställs statuterna för Para Paracas stiftelsen, som skall förvalta de medel som insamlas till projektet. Sponsorpolicyn beslutas av stiftelsen samt Etnografiska museet. Sponsoravtalen utformas av stiftelsen”.³³ Syftet med stiftelsen är tydligt och fastställt.

Valet mellan namnalternativen *Para Paracas* och *Pro Paracas* verkar ha varit snårigt. I ett brev från Burke Marketing Information AB ställt till museidirektör Bo I Jonsson framkommer att denna konsultfirma gjorde en avvägning vad som skulle vara det bästa namnet. Burke Marketing säger i brevet: ”Vid en jämförande kvalitativ studie mellan de båda rubrikerna Pro Paracas och Para Paracas har följande synpunkter framkommit. [...] I syfte att använda Pro Paracas eller Para Paracas för att skapa intresse och engagemang för Paracas-textilierna anser vi att Para Paracas är bästa rubrik”.³⁴ Bedömningen av respektive namnidé är nedskrivet med endast några rader. Intressant i sammanhanget är varför de ledande personerna hade så svårt att avgöra namnfrågan att en marknadsföringsfirma behövde konsulteras. I slutändan blev det ingetdera, utan de namn som sedermera användes var *Paracasprojektet* och *Stiftelsen Paracas*. Perspektivet kan naturligtvis vändas. En förfrågan om ett professionellt utlåtande kan betraktas som en seriös hantering av en delikat fråga. En jämförelse är att en Risk Manager kontaktades när en av textilierna offentligt skulle visas upp under en pressvisning i Sparreska våningen. Textilen skulle ge extra uppmärksamhet till Paracasprojektet genom att visas upp i samband med Bok & Biblioteksmässan.

AMBITIONER MED BLICKEN FRAMÅT

Arkivhandlingarna från tiden kring Paracasprojektets uppstart och bildandet av stiftelsen genomsyras av en stark framtidstro och framåtanda. En stor del av de förhoppningar som ledningen för Paracasprojektet hade kring satsningen på marknadsföring infriades. I ett medialt perspektiv blev både pressvisningen och medverkan vid Bok & Biblioteksmässan en stor framgång. Flera artiklar publicerades om projektet och allmänheten fick veta hur projektet kunde stödjas, främst ekonomiskt. I utvärderingen av satsningen står det skrivet att det var många besökare som besökte Paracasprojektets monter där det visades bilder och fanns skyltar med information om projektet och textilierna.

Satsningen för att marknadsföra projektet under 1991 års Bok & Biblioteksmässa kan betraktas som en officiell startpunkt för Paracasprojektet. Strax före att mässan ägde rum hade Göteborgs museinämnd beslutat att bilda en stiftelse.

Paracasprojektets ansvarige för marknadsföring lade fram en plan för hur tillfället vid mässan, pressvisningen och annonskampanjen bäst kunde utnyttjas. Målet för det hela var att allmänhet och näringsliv

skulle få vetskap om textiliernas existens och det prekära läget gällande deras skick.

Budskapet skulle vara att detta var fråga om ett unikt museiprojekt med unika föremål som krävde hög bevakning, och att föremålen i fråga fanns på Göteborgs etnografiska museum. Allt som hävdades var sant. Textilierna kunde betraktas som ovärderliga, otroligt känsliga och att de fanns i göteborgares närhet. Projektets utmaning var att marknadsföra detta för att skapa kunskap om att det faktiskt förhöll sig så. Målgruppen för kampanjen var allmänheten, mässbesökare och möjliga sponsorer. Strategin var att responsen från besökare, press och hur det hela framställdes i artiklar kunde ge riktlinjer för det fortsatta arbetet inom projektet. Någon formulering om gemensamt ägande och allmännytta förekom inte i marknadsföringen eller i riktlinjer för projektet.

Bland arkivhandlingarna finns ett paper som verkar ha sammanställts inför pressvisningen. Dokumentet har rubriken: ”Journalisten frågade å då sa ja’...”. Olika svar hade förberetts på diverse tänkbara frågor från pressen; exempelvis på en fråga om ”Varför så stort ’hallaballo?’” föreslogs ett svar utgå från ”Pilotprojekt inom museivärlden. Ett unikt material. Tvärvetenskapligt. Samarbete över institutionsgränserna.” På en fråga huruvida textilierna borde återföras till Peru, kunde ett svar nämna ”Perus ambassad stöder projektet. Internationella avtal om att förvalta och ansvara för de gemensamma kulturarven”. På en fråga om varför initiativet kommer nu, skulle svaret kretsa kring att: ”Museet har i årtionden kämpat för att få gehör på den högst rimliga begäran att få ta itu med bevarings och forskningsarbetet kring textilierna”. En mera utmanande fråga som pressen skulle kunna ställa var ifall projektet skulle bära hela vägen mot bakgrund av samsvarigheterna mellan museerna. De intervjuade skulle då kunna ge ett svar med utgångspunkt i: ”Projektet är ett bevis för att den typen av svårigheter är överbryggbara. Såväl inom museivärlden och utom den har projektet samarbetspartners [sic]...”³⁵

I utvärderingen för satsningen är det skrivet att 15 000 besökare under mässan hade köat för att få se den paracastextil som var utställd.³⁶ Besökarna i mässmontern var: ”Unga och gamla, män och kvinnor, opinionsbildare och forskare, väv- och historieintresserade, journalister och konstnärer, taxichaufförer och arkitekter. [...] Försäljningen och kontakten med besökarna gav värdefulla svar på vad som är gångbart kommersiellt. Fler vykortsmotiv och affischer efterfrågades. Intresset

för litteraturen var stort och även där fick vi indikationer på vad som efterfrågats.³⁷ Av utvärderingen framgår att kampanjen fick det stora mediala genomslag som projektledningen hade hoppats på. Det enda smolket i bägaren var att arrangemanget av föredrag som anordnats hade förlagts till kafédelen, vilket gav något av en intressekrock mellan personer som ville fika och de som önskade lyssna. Däremot var övriga föredrag som ägde rum vid själva montern framgångar.

DIGITALISERING I FRAMKANT

Inför det officiella undertecknandet av stiftarna som ägde rum 22 januari 1992, gjordes en sammanställning över de pengar som dittills kommit in till projektet. Enligt dokument daterat 1991-12-02 hade projektet totalt fått ihop 1 636 500 kronor, men då inräknat särskilda bidrag för projektet men som gått till andra instanser, såsom svk, Folkens museum-etnografiska (senare Etnografiska museet i Stockholm) och forskningsmedel till den person som var ledande inom projektet DOCIM, civilingenjör Dag Bergman.³⁸

Paracasprojektet var från början havande med en ambition att vara en del av den digitaliseringsprocess som hade tagit fart på svenska museer. Exempelvis hade DIGISAM, INSAM och SWETERM redan etablerats liksom flera andra initiativ att datorisera museala verksamheter, såsom inscanning av bildsamlingar och databaser över föremålen. CDrom var en ny lovande teknik och högupplöst bildbehandling på färgskärm gav möjlighet att närstudera material. Genom digitala samlingar kunde kulturföremål även lättare delas mellan museer i ett globalt perspektiv. Paracasprojektet ville ligga i framkant när det gällde allt detta.

Under Paracasprojektets uppstartsskede inleddes ett samarbete med digitaliseringsprojektet DOCIM. Arkivmaterialet innehåller en hel del material kring detta. Men i korthet kan sägas att samarbetet inleddes mycket bra, men saker och ting skedde som till en del nog kan beskrivas som missförstånd. Ledningen för Paracasprojektet ansåg att DOCIM inte motsvarade den kompetensnivå som påstods. Andra instanser fann att DOCIM var ett väletablerat och framåtskridande projekt kring möjligheterna med digitalteknik inom museiverksamheter. Hur som helst avslutades samarbetet tvärt via en bitter korrespondens mellan parterna.

91. 01. 28
4/91 018

1990-12-31
Ref: ED102

Göteborgs museer,
Vasagatan 2A,
411 24 Göteborg.
Attn: Helene Axel-Nilsson.
Tel: 031-61 27 25, 61 27 76/8

FAKTURA FÖR DATOR

Macintosh IICX, 4Mb interminne, 40 Mb hårddisk, 59.300 kr
8bitars färgkort, 13" färgskärm, tangentbord, mus, enligt med-
sänd plocksedel.

Rabatt: 39.300 kr

Rabatt som
DOCIM fick
av Apple
som vi fick
återge.
Helene
92-05-08

Rabatten gäller enligt överenskommelse under förutsättning att datorn används för projektet "Paracas-textilier" i detta projekts samarbete med DOCIM-projektet för utveckling av datoriserad dokumentation med text och fotografier etc. I händelse den fakturerade utrustningen används för annat ändamål eller avyttras förbehåller vi oss rätten att inkassera en summa motsvarande rabatten i efterhand.

Pris efter rabatt: 20.000 kr
Moms 25 % 5.000 kr

Total 25.000 kr

Beloppet 25.000 kr har betalats genom att Göteborgs museer löst ut utrustningen mot postförskott.

Vänligen

NDC Nordisk Design Konsult AB
Karlaplan 9A nb, 114 60 Stockholm.
Tel: 08-662 11 22, fax: 662 22 77.

Dag Bergman

HUVUDKONTOR, STOCKHOLM:
NDC NORDISK DESIGN KONSULT AB
SÄKERHETS
MAGGASTORNSGÅRDEN
TEL: 08-6621122
TELEFAX: 08-6622277

BANK: SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN
BANKGIRO: 232-0022
POSTGIRO: 81 1036-5

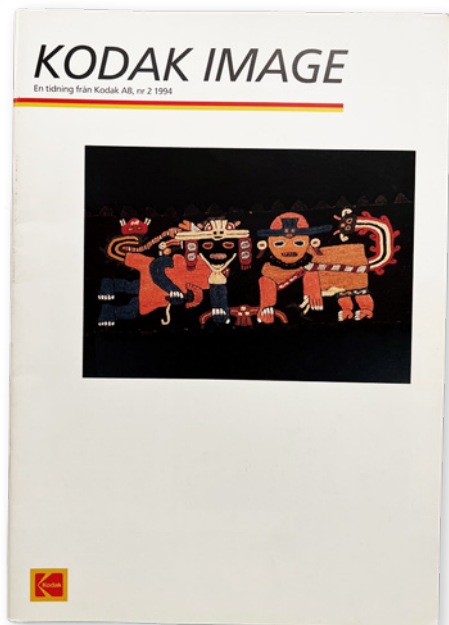
REGIONKONTOR, JEDDAH:
NDC c/o BOUHAYRAT ALAFAK CORP
P.O. BOX 2195
JEDDAH 21451, SAUDI ARABIAN
TEL: (00 99 66-2) 667 59 92
TLX: 600 137 ALAFAK SJ

Genom samarbetet med projektet DOCIM fick Paracas-projektet en generös rabatt på en Macintosh-dator. Den skulle kostat 59 300 kronor, men med rabatten blev priset exklusive moms 20 000 kronor. Efter att samarbetet mellan de båda kollapsat ville DOCIM återkräva rabatten.

Digitaliseringsarbetet gjordes sedan i samarbete med Folkens museum-etnografiska.³⁹ Enligt dokument fick Paracasprojektet en prov-CD från Kodak med digitaliserade bilder. Det finns en sannolikhet att även Folkens museum fick en prov-CD.

ANKNYTA PROJEKTET TILL NÄRINGSLIVET I STRÄVAN EFTER SPONSRING

I tidiga utkast till stadgar är endast museinämnden angiven som stiftare. De två andra anges som *a* och *b*. Sedermera stod ju även Kungliga Vetenskaps och Vitterhets- Samhället i Göteborg och Västsvenska Handelskammaren med som stiftare. Konstellationen kan förstås genom fördelarna att ha med stiftare som representerar näringsliv och den vetenskapliga världen. Redan i projektets inledningsskede hade projektet fått stöd från näringsliv och Göteborgs universitet, och genom att dessa sektorer representeras i stiftelsen, skapades följaktligen bättre förutsättningar för fortsatt engagemang från inte minst näringslivets sida. Även om det inte är helt uppenbart kan anledningen till

Textilierna fotograferades med film från Kodak. Arbetet med textilierna uppmärksammades i Kodaks egen tidning där flera bilder reproducerades.

sammansättningen av stiftarna spåras i vad som exempelvis skrevs i Göteborgs etnografiska Museums årsberättelse för 1991:

”En stiftelse grundades under året för att förvalta medlen till projektet. Vid sidan om museiförvaltningen är Västsvenska Handelskammaren och Kungliga Vetenskaps och Vitterhets Samhället medstiftare. Göteborgs Universitet och Chalmers Tekniska Högskola står som vetenskapliga och moraliska stöttare av projektet. Vid sidan av projektets styrelse, vars ledamöter ännu inte är valda, finns ett råd. Landshövding Kjell A. Mattsson, ambassadör Gustavo Silva-Aranda, direktör Ernst Knappe, redaktör Axel Miltander, rektor Jan S. Nilsson är de medlemmar som rådet har idag.

Diverse PR-föredrag, möten med representanter för näringslivet och kommunen samt presentationer av projektet för statliga och vetenskapliga institutioner (bl.a. SIDA, Kulturrådet, Forskningsrådsnämnden) ingick även i höstens arbete”.⁴⁰

Det fanns således tre enheter kring Paracasprojektet; en stiftelse, en styrelse och ett råd.

I stiftelseurkunden, daterad 1992-01-22, står det som första punkt: ”Härmed bildar Göteborgs museinämnd, Göteborgs Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets Samhälle samt Västsvenska Handelskammaren stiftelsen 'Paracas' för att ekonomiskt stödja Paracasprojektet som syftar till att med tvärvetenskapliga metoder finna lösningar för vård och förvaring av Paracastextilierna. Projektet innefattar forskning och information om dessa vetenskapligt och kulturhistoriskt intressanta samlingar av sydamerikanska textilier.” Under punkt 2 i stiftelseurkunden står det skrivet: ”Stiftelsekapitalet skall uppgå till 3000 kronor och tillskjutas av stiftarna. Var och en av de tre stiftarna skall tillskjuta 1000 kronor av stiftelsekapitalet. Kapitalet skall inbetalas till stiftelsen senast 1992-02-15.” Urkunden är undertecknad av tre personer: Margita Björklund (för Göteborgs museinämnd), Åke Holmberg (för Göteborgs Kungliga Vetenskaps och Vitterhetssamhället), och Sture Perffell (för Västsvenska Handelskammaren).

I urkunden står även stiftelsens stadgar. Under paragraf 3 står det skrivet: ”Kommunens riktlinjer för mottagande av bidrag från näringslivet till kulturverksamhet skall tillämpas i stiftelsens verksamhet.

Under året inkomna donationer skall anmälas till kommunfullmäktige i enlighet med 1973 års beslut om inskrivning i den Gyllene boken (GKH 1973:14).⁴¹

En marknadsföringsplan för våren och sommaren 1992 berättar nyktert om svårighet att lyfta fram projektet och att en framväxande lågkonjunktur blir, för projektets del, sten på börda:

”Marknadsföring och insamling är de två begrepp som styr verksamheten under 1992. På grund av den förändrade konjunkturen krävs att det görs en extra satsning på marknadsföringen. Göteborg är ju jämte Norrland den region som drabbats hårdast av lågkonjunktursverkningar.

Benägenheten att bidra med pengar är generellt mycket låg. Därtill har vi ett kulturprojekt, vilket normalt ges låg prioritet i företags sponsorpolicy. Den svaga trend som under 1990 visat att företagen börjat satsa på kultur har stagnerat. [...] Televerket lovade muntligt i höstas att bidra i initialskedet med kontorsutrustning – resultatet efter nyår blev några telefoner. Deras budget hade blivit radikalt nedskuren.”⁴²

De inblandade människorna hade som utgångspunkt det konstaterade höga värdet i textilierna; i synnerhet det kulturella värdet. Faktumet att överhuvudtaget besitta en sådan samling gav de inblandade en status i kontakter med exempelvis andra museer, och en medvetenhet och självbild baserad på innehavet av föremål med denna stora dignitet. De höga förväntningarna på att projektet skulle röna stort intresse syns i bevarad korrespondens. Ett exempel på bakslag är ett ljummet intresse från bland annat näringslivet. Reaktionen från projektets sida är att tillfrågade om att sponsra projektet helt enkelt inte hade förstått hur fantastiskt det hela var och vilken stor möjlighet till någon sorts vinst i en framtid.

Den ekonomiska kampen kan beskrivas som en röd tråd under hela projektet och som genomsyrade det dagliga arbetet. Det kan tolkas som att pengar genererade en ständigt gnagande störande känsla. Men det var en högst påtaglig och verklig kamp. Hade förslagen från MUS 65 om statliga anslag realiserats, skulle projektet för att rädda textilierna inte upplevts som en sådan uppförsbacke. Den känslomässiga och

reella dragkampen mellan ett mera kreativt lustfyllt kulturarvsarbete och att samtidigt ständigt behöva navigera i snårig politiskt färgad miljö för att trygga finansiering kan illustreras med citatet nedan:

Uppgiften är att samla in information om föremålen [...] För att minimera hanteringen men få ut maximal information projekterar vi ett nytt dataregistreringsprogram där färgbilderna är det primära, ett pilotprojekt i Sverige. Fotograf är prof. Pål-Nils Nilsson, som är en av de kunnigaste i världen när det gäller textilfotografering samt att han även har intresse för Peru och dess indianer. Han har jobbat åt Rädda Barnen och SIDA i Peru. Vår tanke är att föra tillbaks till Peru all den kunskap vi samlar in i någon form, vilket bör diskuteras med Er.

Projektet möter stort intresse både i Göteborg bland politiker och näringsliv samt i huvudstadens institutioner (Kulturrådet, SIDA, Svenska Institutet, Forskningsrådsnämnden, STU, Rädda Barnen, m.m.). En sak är viktig för oss; att det inte får uppfattas här eller där, som att bara vi vill ta åt oss äran av dessa skatter, utan det är viktigt för oss att berörda parter i Peru känner sig delaktiga. Inom projektet har vi tillsatt ett råd, där bl.a. Perus ambassadör är med.⁴³

Till exempel skickade ledningen även ut brev (daterade 1994) adresserade till olika företag (ex. ASEA, Atlas Copco, Ericsson) med förfrågan om sponsring på 20 000 kronor: ”Härmed erbjuder vi Er att bli delaktiga i denna kulturhistoriska gärning. För 20.000 kronor kan Ni bidra till ett framtida hem för textilierna”.⁴⁴

För eftervärlden finns flera sammanställningar av vilka pengar som kom in till Paracasprojektet och stiftelsen. Genom att textilierna var internationellt intressanta och att samlingen i Göteborg var en av världens största och finaste, kunde även basen breddas varifrån pengar kunde sökas, i synnerhet USA ”eftersom det är där de stora pengarna finns”.⁴⁵ Tiden efter att stiftelsen bildats framträder en donator särskilt tydligt. Denna donator var Bernard Selz från Furman Selz Incorporated. I brev från Bernard Selz adresserat till Helen Axel-Nilsson och Sven-Erik Isacson, erbjöds Paracasprojektet 20 000 dollar årligen, under flera års tid. Tacksamheten för detta initiativ var stor, och

omnämns återkommande i arkivmaterialet. Men vid en granskning är den bokförda totalsumman från Furman Selz 178 000 kronor vilket rimligen torde motsvarat ca 20 000 dollar vid denna tid. Det vill säga; det verkar ha blivit endast en utbetalning av de utlovade årliga 20 000 dollarna.

UNDERTECKNANDET

I en studie av stiftelsens arkiverade handlingar, blir intrycket att de drivande är personerna med koppling till museinämnden och det politiska livet, parallellt med ledningen för Paracasprojektet och Göteborgs etnografiska museum. Även om förhoppningarna var stora och avsikterna i alla hänseenden goda, verkar Vitterheten och Handelskammaren få en mera tillbakahållen roll. Den politiskt orienterade ambitionen att få med näringslivet och vetenskapen hade egentligen lyckats, men de större Göteborgsbaserade företagen tycks inte ha attraherats av Paracasprojektet i någon vidare mening. Möjligen uteblev den förväntade positiva effekten av att kombinera just dessa stiftare.

I protokollet från stiftelsens första styrelsemöte speglas möjligen stiftarnas och ledamöternas intressen i styrelsens sammansättning och i vad som diskuteras.⁴⁶

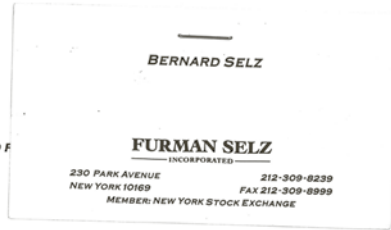
Närvarande vid mötet var Christian Axel-Nilsson (fil. dr), Deisy Barnevik-Berglund, Margita Björklund, Bo I. Jansson (förvaltningschef), Kjell A. Mattsson (landshövding) och Helene Axel-Nilsson. Under punkten ”Val av ordförande och vice ordförande” framgår av protokollet att fram till

Löpsedel från Göteborgs-Posten den 29 juni 1992, som uppmärksammar att Paracasprojektet fått pengar från Bernard Selz.

FURMAN SELZ
— INCORPORATED —

230 F

May 4, 1992

Ms. Helene Axel-Nilsson
Mr. Sven-Erik Isacsson
Paracasprojektet
Gotesborgs Etnografiska Museum
Norra Hamngatan 12
S-411 14 Goteborg
SWEDEN

Dear Ms. Axel-Nilsson and Mr. Isacsson:

I very much appreciate meeting with you while I was in Goteborg. Seeing the slides of part of your textile collection was a real treat.

The Selz Foundation could be interested in contributing some funds, possibly on the order of \$20,000 a year for several years, to a specific operation within the Paracas project. I am generally interested in funding something specific, where The Selz Foundation would receive some direct identification with the operation.

One question that I also have, is that you mentioned that approximately two-thirds of the funds required has already been raised. I am just wondering whether this came from individuals, or the city of the government.

Looking forward to hearing from you.

Yours sincerely,

Bernard Selz

MEMBERS: NEW YORK, AMERICAN, OTHER PRINCIPAL STOCK EXCHANGES & THE SECURITIES ASSOCIATION

Brevet från Bernard Selz där han berättar om ambitionen att bidra med 20 000 dollar årligen under flera års tid. Detta samarbete framhölls av Paracasprojektet i tidningsreportage och i utställningen om textilierna.

31 december 1994 valdes till ledamöter ”av Göteborgs Museinämnd Margita Björklund med Siv Falkensson som ersättare; av Västsvenska Handelskammaren Deisy Barnevik-Berglund; av Göteborgs Museers förvaltning Kjell A. Mattsson och Bo I. Jonsson med Kjell Zetterström som ersättare; av Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets- Samhället i Göteborg Christian Axel Nilsson [...] Styrelsen beslöt att uppdra åt Gunilla Sahlqvist och Ulf Engbom att var för sig teckna stiftelsens firma.”⁴⁷ En mellanmänsklig dimension framträder i protokollet. Det finns ett sökande efter vad personerna i sammanträdesrummet kan bidra med. De närvarande representerar gemensamt den nya stiftelsen och samtidigt de enskilda stiftarna från olika sektorer. Men de är även människor som interagerar och söker en gemensam riktning i uppgiften, samtidigt som egna intressen finns med. Exempelvis erbjuder sig kommunalrådet Margita Björklund att verka för att få medel ur Caroline Wijks donationsfond.⁴⁸ Som kommunalråd finns möjligheten att motionera att stiftelsen och i förlängningen Paracasprojektet ska få pengar. Enligt arkiverad sammanställning av sökta medel, erhöll stiftelsen 30 000 kr som bidrag till en publikation. Enligt dokumentet hade stiftelsen ansökt om 75 000. Handelskammarens representant, Deisy Barnevik-Berglund, presenterade en idé för styrelsen. Hennes förslag var att ta fram en bok som innehöll stickbeskrivningar med mönster från paracastextilier. Detta skulle kunna öka intresset för projektet. Med det var också något som kom ur hennes egen kunskap och näringsverksamhet med firman *Deisy design*. Styrelsens respons var att be Deisy Barnevik-Berglund ”till nästa sammanträde utveckla idén vidare med arbets- och kostnadsbeskrivning samt finansieringsförslag”.⁴⁹

Vinst för egen del kan ha olika karaktär, exempelvis genom att tjäna pengar på en försäljning. Men det är värt att påpeka att en vinst för en annan person kan vara av mer akademisk art, eller för den delen politisk; som exempelvis i eftersträvan av en valframgång, nya kvalificerade uppdrag eller att bjudas in till en betydelsefull ämneskonferens. Det kan ju även grundas i en genuin omsorg om kulturarv och Göteborgs museer; i detta fall textilierna från Paracas på Göteborgs etnografiska museum. Alla dessa aspekter kan ju förstås också vara kombinerade med varandra.

Arkivmaterialet kring stiftelsens första tid ger intrycket av att det var en process av synkronisering eller att stiftare och ledamöter skulle komma i fas med varandra. Bland arkivmaterialet kan sådana ageranden spåras. En kalibrering av positionerna mellan stiftarna och stif-

STIFTELSEN PARACAS

Styrelsens konstituerande sammanträde i Sparreska våningen,
Norra Hamngatan 14 i Göteborg 1992-08-20.

Närvarande: Christian Axel-Nilsson, Deisy Barnevik-Berglund,
Margita Björklund, Bo I. Jonsson, Kjell A. Mattsson
Helene Axel-Nilsson (adj.)

Ärenden

- § 1. Sammankallande Bo I. Jonsson förklarade styrelsens konstituerande sammanträde öppnat.
- § 2. Till att föra dagens protokoll utsågs Helene Axel-Nilsson.
- § 3. Till att justera dagens protokoll utsågs Margita Björklund.
- § 4. Val av ordförande och vice ordförande.
Stiftelsen Paracas stiftades 1992-01-22 av Göteborgs Museinämnd, Västsvenska Handelskammaren och Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets- Samhället i Göteborg i enlighet med bif. Stiftelseurkund.

Till ledamöter i styrelsen har för tiden t.o.m. 1994-12-31 utsetts av Göteborgs Museinämnd Margita Björklund med Siv Falkensson som ersättare;
av Västsvenska Handelskammaren Deisy Barnevik Berglund;
av Göteborgs Museers förvaltning Kjell A. Mattsson och Bo I. Jonsson med Kjell Zetterström som ersättare;
av Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets- Samhället i Göteborg Christian Axel-Nilsson.

I enlighet med stiftelsens stadgar skall styrelsen inom sig utse ordförande.

Styrelsen beslöt att till ordförande utse Kjell A. Mattsson, samt att till vice ordförande utse Margita Björklund.
- § 5. Adjungerade.
Styrelsen beslöt att i styrelsens arbete som sekreterare adjungera Helene Axel-Nilsson.
- § 6. Firmatecknare.
Styrelsen beslöt att uppdra åt Gunilla Sahlqvist och Ulf Engbom att var för sig teckna stiftelsens firma.
- § 7. Styrelsen beslöt att Göteborgs Etnografiska Museum medelst specificerade fakturor skall styrka sina kostnader för Paracasprojektet samt att i görligaste mån samla sina framställningar om bidrag till per gång lägst tillhoppa ca 100 kr.

Styrelsen för Stiftelsen Paracas höll sitt första sammanträde den 20 augusti 1992 i Sparreska våningen. Stiftarnas ledamöter hade utsetts och ordförande och vice ordförande valdes. Idéer att få in pengar till Paracasprojektet diskuterades under mötet.

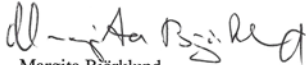
- § 8. Bidrag till stiftelsens verksamhet.
Sekreteraren redogjorde för inlutna bidrag.
- § 9:1. Deisy Barnevik-Berglund redogjorde för en idé att animera intresse för projektet genom att upprätta en mönsterbok med stickbeskrivningar. Styrelsen uppmanade till att till nästa sammanträde utveckla idén vidare med arbets- och kostnadsbeskrivning samt finansieringsförslag.
- § 9:2. Styrelsen diskuterade fortsatt medelanskaffning genom ansökningar hos lämpliga fonder o.a. instanser.
- § 9:3. Margita Björklund förklarade sig beredd att verka för anslag till projektet ur Caroline Wijks donationsfond.
- § 10. Nästa sammanträde.
Styrelsen beslöt att nästa sammanträde hålles den 14 januari 1993.
- § 11. Ordförande förklarade sammanträdet avslutat.

Vid protokollet:

Helene Axel-Nilsson

Justeras:

Margita Björklund

telsens ledning indikeras av två handlingar i arkivmaterialet gällande Handelskammaren. I ett brev från Västsvenska Handelskammaren adresserat till Stiftelsen Paracas står att läsa:

”I ett brev daterat 27 nov 92 informerade vi om att Handelskammarens styrelse beslutat att en expeditionsavgift skall tas ut för det arbete som åläggs Handelskammaren i samband med att kansliet handlägger frågor om val av representanter i stiftelser och fonder samt uppföljning av stadgar, mm. Genom ett antal diskussioner har framkommit att den avgift som beslutades har ansetts vara för hög, särskilt med beaktande av de olika stiftelsernas syfte. Efter kompletterande diskussion med styrelsen har beslutats att ni inte kommer att belastas någon expeditionsavgift. Den returnerade fakturan annulleras. Vi hoppas och tror att beslutet ligger bättre i linje med Era förväntningar på Handelskammaren.”⁵⁰

Innehållet i brevet medger en tolkning om att samsyn inte rätt mellan stiftarna, eller att två olika kanslikulturer stötte samman kring hur en stiftare väntas agera gentemot stiftelsen. Två månader senare i maj, hade Handelskammaren satt samman ett större utskick som skickades ut i hopp om finansiellt stöd till stiftelsen. Dokumentet var undertecknat Claes Orwallius, direktör för Västsvenska Handelskammaren. En tolkning kan helt enkelt vara att Handelskammaren ville ta revansch som stiftare genom att visa engagemang att få in medel till stiftelsen.

MARKNADSFÖRING AV PROJEKTET OCH OLIKA SÄTT ATT SE PÅ DET

Enligt projektplanen var Paracasprojektet indelat i 4 delprojekt; vård, registrering, information och marknadsföring. Varje delprojekt hade en referensgrupp. Beskrivningen av projektets ambitioner gällande marknadsföring utstrålar energi:

Paracasprojektet, den planerade utställningen och publikationerna m.m. bör marknadsföras kraftfullt och professionellt under den tid projektet pågår i syfte att skapa största möjliga uppmärksamhet och goodwill kring projektet [...] Till marknadsföringsprojektet föreslås knytas en

VÄSTSVENSKA HANDELSKAMMAREN

WESTERN SWEDEN CHAMBER OF COMMERCE

Our ref

Your ref

Date

12 maj 1993

Place

Göteborg

I Paracas!

Där levde för ca 2000 år sedan ett folk med en mycket avancerad textilkonst. Dessa underbara textilier med klara färger och berättande motiv fann man under sanden på Paracashalvön i Peru år 1925. Nu förvaras ett 100-tal av dem på Göteborgs Etnografiska Museum.

Textilierna är en konst och kulturskatt av stort internationellt intresse och anses av forskare vara helt unika.

Men dessa flertusenåriga textilier håller på att pulveriseras och för att förhindra detta krävs mycket arbete och forskning. Om femtio år kan det vara för sent!

Vi ställer därför frågan till Er om Ni vill bli en av Paracasprojektets sponsorer? Ni bidrager därmed till att textilierna kan bevaras till nytta för internationell forskning och till glädje för alla.

Paracasprojektets syfte är att finna lämpliga förvaringsmetoder, att skapa ett registreringssystem för text och bild för att tillgodose ett informationsbehov samt att informera om Sydamerikas indiankulturer med utgångspunkt från Paracastextilierna. För att projektet skall kunna genomföras krävs ytterligare 6 miljoner kronor. Paracasstiftelsen hoppas nu få kunna ta emot ett bidrag från Er på postgiro 634 30 87-0.

Vi bifogar lite informationsmaterial. Ytterligare information om Paracasprojektet och Paracaskulturen lämnas av Helene Axel-Nilsson, projektledare, tel 031-612725.

Med vänlig hälsning
Västsvenska Handelskammaren för Paracasstiftelsen

Claes Orwallius
Direktör

Västsvenska Handelskammaren har bidragit till Paracasprojektets stiftelse och representant för Västsvenska Handelskammaren i stiftelsens styrelse är Deisy Barnevik-Berglund.

GÖTEBORG
Mässans Gata 18
Box 5253, S - 402 25 Göteborg
Tel 031 - 83 59 00
Telefax 031 - 83 59 36
Telex 27430 gotcham s

BORÅS
Skaraborgsvägen 21
Box 8, S - 501 02 Borås
Tel 033 - 11 05 55
Telefax 033 - 12 27 10
Telex 36945 borcham s

KARLSTAD
Pihlgrensgratan 7
S - 652 26 Karlstad
Tel 054 - 11 00 22
Telefax 054 - 18 60 02

SKÖVDE
Högskolevägen 68
S - 541 45 Skövde
Tel 0500 - 48 58 10
48 58 45
Telefax 0500 - 41 54 65

TROLLHÄTTAN
Föreningsgatan 5
Box 333, S - 461 27 Trollhättan
Tel 0520 - 299 86
Telefax 0520 - 802 97

VARBERG
Norra Vägen 27
S - 432 40 Varberg
Tel 0340 - 123 90
Telefax 0340 - 795 92

Ett utskick från Västsvenska Handelskammaren i ett försök att få in pengar från näringslivet till Paracasprojektet."

referensgrupp bestående av t.f. museidirektör Bo Jonsson (Göteborgs museer), direktör Bertil Falck (Bok&Bibliotek), informationschef Siv Bondenäs-Brink (Göteborgs universitet), Klas Bjärkne (Göteborgs stads turistråd) samt rektor Åke Hammarin (IHM Business School, Göteborg), Referensgruppen bör snarast konstitueras.⁵¹

Drivande för marknadsföringen blev sedermera Monica ”Moca” Odesjö och i referensgruppen ingick Göteborgs museers förvaltningschef och tillika stiftelsens ledamot Bo I Jonsson. I arkivmaterialet från Paracasprojektet framstår marknadsföringen som viktigt, i synnerhet den första tiden. Mycket arbete lades ner på att finna vägar för att ge projektet och textilierna den uppmärksamhet som många tyckte det förtjänade.

I ett PM från Ove Krafft (ekonomie doktor) vid Handelshögskolan i Göteborg framställdes att *projektet Paracas* borde betraktas mot en bakgrund av en tänkt affärsidé.⁵² Dokumentet är rubricerat Paracas projektet och bör därmed vara särskilt framtaget på förfrågan av någon med ledande position i projektet. I sitt PM presenterade Ove Krafft

De 2 000-åriga Paracastextilierna håller på att vittra sönder och insamlingen för att rädda dem åt eftervärlden går trögt. Näringslivets intresse är svårt, konstaterar Moca Odesjö på Etnografiska museet.

På väg vittra sönder

En tidningsartikel med Paracasprojektets Monica ”Moca” Odesjö som var informations- och marknadsansvarig. På bilden sitter hon med en inramad affisch av en paracastextil.

ett antal nyckeltermen för att förklara *affärsidé* som begrepp. I texten poängterade han att det först behöver klargöras vilken typ av affärsidé som skulle ligga till grund för ett projekt. För att identifiera affärsidén behövde tre frågor besvaras:

- För vem fyller organisationens varor/tjänster ett behov? Det gäller att beskriva marknadsnischen och de krav som ställs inom denna.
- Vad skall man göra för att lösa kundernas behov? Vad skall erbjudas och vilken skall nyttan vara för kundsegmentet?
- Hur skall man lösa kundernas behov?
- Dvs organisationens struktur bl a vad avser resurser, sätt att fungera, olika styrsystem, managementfunktionen, olika belöningsystem, produktionsstrukturen i organisationen osv.⁵³

I dokumentet argumenteras det för att affärsidé som begrepp kan tillämpas på såväl vanliga producerande företag, som på verksamheter som baserar sig på produktion med vinstintresse. Vad gällde Paracasprojektet så skulle det kunna ”agera på marknaden på principiellt samma sätt som ett traditionellt företag”.⁵⁴

I PM:et poängteras fem särskilda komponenter som skulle vara viktiga för Paracasprojektet. Dessa komponenter var *marknadssegmentet*, vilket omnämns som *kundtyp*. En annan var servicekonceptet som är de fördelar som en kund erbjuds; vilka kan vara fysiska, psykologiska eller emotionella. En annan var *service-leveranssystemet* som skulle motsvara ett tillverkningsföretags system för produktion och distribution. En fjärde komponent som framhävdes var *image*, ett ”informationsinstrument” för att förvalta en marknadsposition genom att ”organisationsledningen kan påverka personal, kunder och andra resursbärare”.⁵⁵ Den sista komponenten som framfördes var *kultur och filosofi* vilket anspelar på ”de övergripande principer genom vilka den process som ger kunden värde kontrolleras, vidmakthålles och utvecklas”.⁵⁶

På dokumentet finns ett fåtal anteckningar i blyerts som ser ut att vara påskrivna av projektledaren Helen Axel-Nilsson. Anteckningarna kan läsas som följdfrågor av vad som hävdas i PM:et av Ove Krafft. Blyertsanteckningarna kan läsas som att de frågar: Vad är det som ska

säljas? Vem är kunden? Är kunden allmänheten eller forskare? Varför är det så viktigt? Detta pm från Ove Krafft var daterat 22 augusti 1991. Bland arkivhandlingarna finns en lägesrapport och plan för marknadsföring bevarad.⁵⁷ Dokumentet har påskrivit datum 8 februari 1992.

Marknadsföringsplanen kan sägas vara påverkad av de komponenter Ove Krafft pekade ut, men inte i alla delar. En intern organisatorisk analys och handlingsberedskap verkar vara otvetydigare än delarna kring annonsering, insamling och försäljning. Marknadsföringsplanen blir intressant att studera, i hur den belyser de utmaningar som projektet står inför. En sådan utmaning identifieras som:

Paracasprojektet är ännu inte **tillräckligt uppmärksammat**. Massmediabevakningen av projektets officiella avspark i september har givit ett visst positivt resultat men projektet är långt ifrån något allmänt välbekant.

Projektet och den kommande utställningen anses av många vara alltför 'smal' dvs ha en liten målgrupp och inte tillräcklig dragningskraft på större publikgrupper. Orsaken kan vara att många har en negativ uppfattning om museer och specialutställningar. Kunskapen om vad ett etnografiskt museum representerar är begränsad. Vi arbetar således i motvind på det sätt att vi måste bryta ner de barriärer av negativa attityder som står mellan museerna och näringslivet. Kort sagt – museernas renommé är inte till vår fördel.⁵⁸

Ett förslag var att använda sig av ambassadörer som skulle skapa intresse för projektet och att etablera en vänförening. Andra förslag var mini-utställningar på exempelvis Göteborgs stadsbibliotek eller Landvetter flygplats. Sedan kunde det säljas affischer, smycken och vykort. Ytterligare en idé var att erbjuda företagen särskilda värdekort; guld, silver och brons. Guldkortet föreslogs kosta 100 000 kronor och skulle ge innehavaren och tio gäster fri entré till utställningen under en begränsad tid. Utöver det, exempelvis även förhandsvisning av utställningen, förköpsrätt till föreläsningar, rabatter och att till självkostnadspris hyra utställningslokalen för evenemang.

Som en väg att skaffa pengar presenteras idén om stickmönster: ”Deisy Barnevik-Berglund, som är Västsvenska Handelskammarens ledamot i Paracasstiftelsen, arbetar just nu för att ta fram ett 'stickpaket' där Paracastextiliernas mönsterbårder brukas. En del av

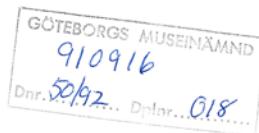

H.M. KONUNGENS
HOVMARSKALKSÄMBETE
KUNGL. SLOTTET
S-111 30 STOCKHOLM

Stockholms Slott
den 13 september 1991

Ordföranden Siv Falkensson
Göteborgs Museinämnd
Göteborgs Etnografiska museum
Norra Hamngatan 12

411 14 GÖTEBORG

På uppdrag av Hennes Majestät Drottningen får jag tacka för brev av den 7 augusti 1991 med bifogade vackra fotografier, bok och material beskrivande muséets Paracasprojekt.

Vad beträffar Er vänliga förfrågan, huruvida Hennes Majestät skulle vilja vara beskyddare för projektet, måste jag med beklagande meddela, att Drottningen tyvärr ej kan åta sig beskyddarskapet.

Med vänlig hälsning,

Claes Nordström
Kammarherre

Ett försök gjordes att försöka få Drottning Silvias beskyddarskap av Paracasprojektet, men av svaret från hovet framgår att förfrågan vänligt avböjdes.

intäkterna från försäljningen går till projektet. Paket kan presenteras och säljas via diverse stickmagasin.”⁵⁹ Bland arkivhandlingarna finns dock inget dokument som visar att planerna realiserades.

Arbetet med marknadsföringen av Paracasprojektet verkar ha varit starkt påverkat av att projektet också kunde betraktas som en affärsidé. Det är även tänkbart att viljan att knyta till sig näringslivet i Paracasprojektet var en av anledningarna att införliva Handelskammaren bland stiftarna. Dock är det oklart ifall det fanns samförstånd inom projektledningen att delvis driva projektet som en affärsidé. För jämförelse kan diskussionen som finns inom svensk museisektor angående kulturverksamhet och sponsring placeras jämte. Vissa ser exempelvis sponsring som en hjälp att få till stånd museiutställningar med kvalitet, medan andra ser det som ett hot mot ett oberoende som kringskär möjligheten att vara kritisk, exempelvis mot en sponsor.

Det kan vara av intresse att göra en översyn av stiftelsens och projektets intäkter och se andelarna sponsormedel från privata aktörer och offentliga medel, exempelvis bidrag från en offentligt finansierad institution.⁶⁰ Ett konkret fall är att projektet år 1991 fick en summa på 65 000 kronor från Folkens museum-etnografiska i Stockholm. Ett antal arkiverade dokument visar hur projektets intäkter fördelades. I planen för Paracasprojektet redovisas bland annat finansieringen. Mot bakgrund av projektplanen står det tydligt att det till största delen bekostades inom ordinarie budgetmedel. Grunden till projektets ekonomi var naturligtvis de kommunala museianslagen för exempelvis löner, hyror och andra omkostnader. Projektplanen säger:

Under Paracasprojektets första fas 1990-91, har dess kostnader finansierats med medel ur resp. Göteborgs Museers driftbudget för gemensamma insatser (projektledarens lön och administrationskostnader), Göteborgs Etnografiska Museums driftbudget (vissa löne- och materialkostnader) [...] Under projektets följande faser under tiden 910701 – 941231 kommer projektet att finansieras dels med medel ur Göteborgs Museers driftbudget för resp. år (för gemensamma insatser), dels med medel ur Göteborgs Museers budget för investeringar.

Härtill kommer anslag ur fondmedel avsedda för Göteborgs Etnografiska Museums ändamål och anslag ur externa fonder o.l., vars syften är relaterade till projektets mål.

Vidare söks bidrag från intressenter relaterade till projektet.
[...]

Den största delen av finansieringen av Paracasprojektet torde falla utanför Göteborgs museers ordinarie anslagsramar. Att finna lösningar för finansieringen utgör en speciell och krävande arbetsinsats, som är avgörande för pågående arbete och för den fortsatta planeringen. Härvid bör även beaktas samordnade sponsorinsatser.⁶¹

Bland de bevarade arkivhandlingarna finns dokument som nyanserar bilden av vilka externa pengar som kom in i projektet. Uppgifterna är begränsade, men förmedlar ändå en bild. Dokumenten är olika sammanställningar kring exempelvis sökta medel, och om det blev anslag eller avslag. Det är uppgifter ur de tillgängliga arkivhandlingarna som sammanställts i tabeller. Vissa medel söktes ett år men erhöles efterföljande år.

År	Externa offentliga bidragsmedel	Sponsor/donation	Summa intäkter
1990	68 000	-	
1991	293 000	473 400	766 000
1992	265 000	697 000	962 000
1993	150 000	501 800	651 800
1994	-	385 000	385 000
1995		ca 50 000	

År	Ansökningar antal/summa	Anslag antal/summa
1990		
1991	2/350 000	1/100 000
1992	16/1 315 597	9/835 000
1993	24/4 598 892	9/618 500
1994	8/3 361 280	2/175 000
1995	2/450 000	1/ca 50 000

Tabellen ovan visar hur många ansökningar stiftelsen skickade ut till potentiella sponsorer och till vilken summa ansökningarna tillsammans uppgick till. Vissa ansökningar är dock opreciserade, men ger en bild av det ekonomiska läget. Sedan visar tabellen hur stor utdelning det blev av alla ansökningar och hur stora anslagen var. Vissa av pengarna var offentliga medel.

Utöver vad som framkommer i tabellen ska pengarna från Göteborgs museers ordinarie budget adderas. De externa medlen var en liten del sett till den totala budgeten. Sammanställningen ovan kan ändå ge en uppfattning av medlen som tillkom utöver ordinarie budget. Tilläggas bör också att arkivhandlingarna är till delar otydliga.

ARBETET DEN FÖRSTA TIDEN – MEDVIND OCH MOTVIND

Utifrån det bevarade arkivmaterialet var arbetet med Paracasprojektet intensivt. I styrelsen fanns ledamöter som representerade projektledning, Göteborgs etnografiska museum och respektive stiftare. Detta understryker att Paracasprojektet och Stiftelsen Paracas var tätt sammanbundna. Två tydliga målsättningar var den kommande amerikanistkongressen och sedan den stora utställning som planerades att invigas år 1994. Det gällde nu för stiftelsen och projektledningen att få in mycket mer pengar och att Paracasprojektet blev riktigt uppmärksammat.

Arbetet med paracastextilerna redovisades i ett nyhetsbrev. En tolkning av texten är att det andas framtidstro och arbetslust, men krävde en stor arbetsinsats. Det första nyhetsbrevet understryker behovet av pengar. På ett humoristiskt sätt i nyhetsbrevet liknas den summa som behövs med siffrorna i projektets postgironummer; dvs. 6343087 kronor. Inledande stycket i nyhetsbrevet avslutas med ”Det har vi inte nu - men snart!”.⁶²

Under året 1992 marknadsfördes Paracasprojektet genom en annonskampanj. Bevarat arkivmaterial ger en bild av kampanjen som framgångsrik när det gäller medial uppmärksamhet. Dock finns ett bevarat dokument av okänd författare (antagligen Monica Odesjö) som vittnar om intern splittring.⁶³ Vad som framkommer i dokumentet har sin anknytning till Stiftelsen Paracas genom att dess ledamot, förvaltningschefen för Göteborgs museer, Bo I Jonsson är involverad. Dokumentet verkar vara ett PM om hur arbetet med annonskampanjen

Ett stycke världshistoria.
Resten ligger i ett magasin på Norra Hamngatan.

För 2500 år sedan begravde ett folk sina döda på Paracasahalvön i Peru. I början av seklet grävde några nyfikna upp de insvepta kropparna. Man fann praktfulla textilier, ett handarbete och en färgprakt som den nya världen inte sett motsvarighet till.

Under trettioålet donerades samlingen till Göteborgs Etnografiska Museum.

I över sextio år har sedan den unika kulturskatten levt ett tillbakadraget liv i montrar och förädd. Trots en omild hantering, har den klarat sig hyggligt.

Nu finns kunskapen och visionerna. Nu finns viljan att ge den unika samlingen en rättmätig status och ett eget museum.

Nu finns chansen att ge oss göteborgare och Göteborg en ny attraktion i världsklass. 1994 skall den stå klar. Världen väntar med spänning. Så bra då. Men vad saknas?

Som alltid, är det pengar och åter pengar. Under det närmaste året måste vi samla in tio miljoner kronor. Du är kanske en av bidragsgivarna! Inte skall väl vi gå till världshistorien som de som inte begrep bättre.

Paracas
Stiftelsen
Postgiro 634 30 87-0

Vykort och afficher säljs som stöd till projektet på Industrimuseet, Konstmuseet, Naturhistoriskamuseet, Sjöfartsmuseet, i Östindiska huset och på Göteborgs Turistbyrå, Kungsgårdsplatsen. Du kan också stödja projektet genom att sätta in pengar på postgiro 634 30 87-0.

Annonser är behållna av Göteborgs-Posten. Textilen är en 2000 år gammal praktfullt färdig Paracas, Peru.

Göteborgs-Posten sponsrade projektet med en helsidesannons för Stiftelsen Paracas insamlingsarbete. Notera att textilen tycks vara vikt, vilket skulle vara konstigt med tanke på dess känslighet. Men en granskning visar att det är ett fotomontage för att skapa intrycket av att textilen vikts.

sköttes och vad utfallet blev. Enligt dokumentet hade annonskampanjen presenterats för hela projektgruppen och där stiftelsens ledamot Bo I Jonsson var närvarande. Dessförinnan hade annonskampanjen diskuterats i ett mindre sammanhang med Bo I Jonsson, Åke Hammarin och marknadsföringsansvarige Monica Odesjö. Dock verkar presentationen inför arbetsgruppen inte ha fallit så väl ut:

”Arbetsgruppen hävdar att de ej förstod marknadsföringsplanen och kampanjen. De gav därför inte någon som helst respons på det som framfördes. Någon vidare information eller förklaring begärdes dock ej.

[...]

Vad gäller kampanjen har det framkommit att personalen vid GEM av tidsbrist ej hade möjlighet att delta. En textflytt skulle ske under samma tidsperiod. Övrig personal (de som ej var engagerade i flytten) meddelade att de ej kunde delta pga tidsbrist och/eller pga principiell inställning till insamlingskampanjen för ’min lön’.

Hur kampanjen presenterats för personalen känner jag inte till. [...]

Marknadsföringsfunktionen ser projektgruppen inte som något aktuellt i nuläget. De anser att marknadsföringen ska ske i anknytning till utställningen 1994 och att marknadsföringen nu är en funktion som blivit dem påtvingad. Då marknadsföringsfunktionen idag har låg prioritet i förhållande till projektets övriga delmoment bör gruppen inklusive Bo I Jonsson diskutera marknadsföringens vidare utformning.

Gruppen anser att marknadsföringen bedrivs som ett enskilt projekt [...] Jag meddelar Sven-Erik Isacson att jag finner det lämpligt att gruppen inklusive personalen på GEM internt diskuterar huruvida marknadsföringen ska spela en roll eller ej [...] jag anser att det bör vara en diskussion mellan GEM och förvaltningschefen om eventuell fortsättning”.⁶⁴

I dokumentet nämns att det förelåg förslag att flytta fram kampanjen, vad det verkar på grund av brist på personal och engagemang. Det fanns till och med en idé att avblåsa kampanjen, men att det var

I arkivet finns denna mapp med information om Paracasprojektet och den nya utställningen i Göteborgs etnografiska museums nya lokaler.

för sent. I sin kontext kan citatet ovan sätta ljuset på flera saker. Det verkar finnas flera faktorer som brister i samspel. Aktörernas inbördes positioner och uppgifter, förväntningar och beslut tycks sakna samstämmighet. I andra dokument påtalas behovet av marknadsföring för att uppmärksamma projektet och därigenom intressera möjliga sponsorer. Marknadsföring framstår där som viktigt. Det som framkommer i citatet ovan kan även knytas tillbaka till det PM som skrevs av Ove Krafft, professor vid Handelshögskolan; i synnerhet avsnittet om *service-leveranssystemet* och *image*.

Service-leveranssystemet – motsvarigheten till produktionssystemet och distributionssystemet i ett tillverkningsföretag.

Image – ett informationsinstrument, med vars hjälp organisationsledningen kan påverka personal, kunder och andra resursbärare, vilkas funktion och uppfattning om organisationen och dess utvecklingstendenser är av betydelse för dess ställning på marknaden.⁶⁵

När det gäller episoden kring annonskampanjen kan en tolkning vara att projektet där blir synligt eller aktiveras i sin fulla sträckning. Det vill säga, det hade behövts en större samverkan mellan museernas förvaltningschef, ledningsgrupp och de som skulle dela ut information och sälja vykortspaket. Där verkar det ha brustit.

Det verkar ha funnits en högt ställd förväntan och vision om hur marknadsföringskampanjen skulle bli. I dokumentet lyser det igenom en föreställning om alla människors förmodat stora intresse för projektet. Men engagemanget besvarades inte i någon vidare utsträckning. Bland arkivhandlingarna finns en del dokument som ger en bild av

Tygen håller inte längre

Nu måste den ovärderliga skatten av 2000-åriga indiantextilier räddas

AV INGEGERD SVEDEBERG / GÖTEBORG

Ohända och outforskade. De har legat där som döda ting! säger Helene Axel-Nilsson, textilingenjör vid Göteborgs Etnografiska Museum.

– Det är en ovärderlig skatt som måste räddas. Kanske vår motsvarighet till Stockholm Vasamuseum.

Hon talar om den fantastiska samlingen av gamla textilier från sydamerikanska indian-kulturer, 1400 föremål, som finns i Etnografiska museets ägo, och i synnerhet det hundratals textilier som kommer från halvön Paracas söder om Lima i Peru.

RÄDDNINGSAKTION

De är 2000 år gamla, tekniskt fulländat vävda och broderade, färgsprakande och med fantastiska motiv som skildrar ett skrämmande folks religiösa och mytologiska berättelser. En värld fylld av fåglar, kattdjur, fiskar, grodor och kraftdjur. Motiv som fortfarande lever i den sydamerikanska kulturen.

Textilierna har långsamt brutits ned och är nu så sköra att de inte går att rengöra eller konservera på traditionellt sätt. Det är syret som är den största boven. Textilierna borde helst förvaras i vakuum. Nu pågår en intensiv räddningsaktion inom det så kallade Paracasprojektet. Pengarna ska användas för uppbyggnaden av ett särskilt magasin och utställningslokal för textilierna.

ANNONSKAMPANJ

– Vi behöver tio miljoner, säger insamlingsgeneralen och museets marknadsansvariga Moca Odesjö. Idag har vi cirka 1,5 miljoner. Vi hoppas få ihop fem miljoner från stiftelser, fonder och donationer. Vi har bearbetat företagen men det har gått mycket dåligt. Vi känner av lägekonjunkturer. Nu vänder vi oest till allmänheten i en annonskampanj som startar snart.

Samlingen är av mycket hög klass, verkligen något för göteborgarna att vara stolta över, säger Sven-Erik Isacson, förste intendent på Etnografiska museet. En likvärdig finns bara i Peru.

Han har varit där för att få igång ett samarbete. Intresset är lika stort från båda sidor.

HEMLIG DONATOR

Hur samlingen hamnat i Sverige är en gåta. Enligt Sven-Erik Isacson härrör den sannolikt från en arkeologisk utgrävning på Paracashalvön 1927. I mitten av 30-talet donerades den till Etnografiska museet. Donatorn ville vara anonym och man vet fortfarande inte, varken officiellt eller informellt vem det är.

Den nya förvaringslokalen ska förhoppningsvis vara klar 1994, lagom till den stora amerikanskongressen som ska hållas i Sverige då, med bland

Detalj av en prakttextil som är den enda av sitt slag i världen, broderad med öglesygn, likadan på båda sidor. Fyrtalets symbolik styr bildspråket. Resten av ytan upptas av hundratals miniatyrmotiv, från djur och växter till, som skildrar religiösa begrepp och mytiska väsen ofta med mänskliga drag.

FOTO: PÅL-NILS NILSSON

annat studiebesök till Göteborg.

– Jag ser i gamla klipp att vi faktiskt tjatade om det här sen

20-talet, säger Isacson.

Inom Paracasprojektet pågår också en intensiv tvärvetenskaplig forskning med deltagande av bland annat Socialantropologiska institutionen

vid Göteborgs universitet och Svenska Textilforskningsinstitutet i Göteborg.

vid Göteborgs universitet och Svenska Textilforskningsinstitutet i Göteborg.

Tidningsartikeln berättar om det akuta läget för att rädda textilierna. Tidningen publicerar också en av bilderna som Pål-Nils Nilsson fotograferade av textilierna.

ekonomin kring kampanjen. En kostnadsram för marknadsföringskampanjen hade satts till 65 000 kronor. Till exempel skulle 5 000 affischer tryckas upp till en kostnad av 12 400 kronor. Dessa skulle säljas för 175 kronor styck och inbringa 875 000 kronor till Paracasprojektet. Förhoppningarna var stora.

Dokument berättar att målsättningen var att projektet totalt skulle få in 1 370 000 kronor.⁶⁶ Bland det studerade arkivmaterialet finns inga tydliga uppgifter vad marknadsföringskampanjen i slutändan gav för intäkter. I Paracasprojektets verksamhetsberättelse för år 1992 finns en genomgående positiv anda, även om en viss grad av tillrättaliggande kan förmodas:

TEFO SVENSKA TEXTILFORSKNINGSINSTITUTET SWEDISH INSTITUTE FOR TEXTILE RESEARCH Box 9402 402 29 GÖTEBORG TEL. 031-82 40 00 Telefax 031-82 13 19 Chalmers tekniska högskola Organelgen 6 DIREKTÖR: TEKNIK. NLS-BERTIL FURUK	Göteborgs Etnografiska Museum Helén Axel-Nilsson N. Hamngatan 12 411 14 GÖTEBORG
PARACAS-TEXTILIERNÄ	UP 345
EDAX-analyser	
Avsikt:	Kvalitativ analys av beläggning på glasskivor resp jordprov från gravkammare.
Provmaterial:	Glasskivor med beläggning, som varit placerade ovanför etnografiskt material av Paracas-textilier. Jordprov från gravkammare på Paracashalvön, Peru, hämtat under vintern 92/93.
Utförande:	Beläggning på glasskivor fotograferades under svepelektronmikroskop (SEM). EDAX-analys gjordes av beläggning dels genom scanning av större yta, dels genom analys av enstaka partiklar. Pressade tabletter av jordprovet analyserades med EDAX.
Resultat:	EDAX-analysen visar att beläggningen består av partiklar av natriumklorid (NaCl). Se grafer: - nollprov = rengjord glasskiva och glasyta med beläggning i samma graf (1) - nollprov = rengjord glasskiva (2) - glasskiva med beläggning - enstaka partiklar (3,4,5) Fotografier visar stora kristallsamlingar. Analysen av jordprovet visar att det har onormalt höga halter av främst natrium (Na) och klor (Cl), men även av fosfor (P) och svavel (S), enligt Lars Eklund, Silikatforskningsinstitutet. Se tabell 1.
Göteborg 1993-06-07	
<i>Harald Åsnes</i> Harald Åsnes/ <i>Pia Jansson</i> Pia Jansson	

Analys gjordes av jordprover från Paracas vilket visade höga halter av salt. Undersökningen visade också att textilierna avfällde salt på monterglasets insida.

1992 har varit ett händelserikt år såväl för Göteborgs Etnografiska Museum som för Paracasprojektet. Våldigt mycket av det som började planeras under 1990 och 1991 kom äntligen till skott under 1992 och man skulle kunna säga att Paracasprojektet kom igång på allvar med de 'tunga' bitarna inom projektet.⁶⁷

Sedan beskrivs delprojektet med att fotografera av alla textilierna. Verksamhetsberättelsen tar också upp de konservatorstekniska lösningarna som drivs i projektet och de kemiska analyser som gjorts av materialen i textilierna. En serie med föreläsningar skulle komma att hållas under våren 1993. Etableringen av stiftelsen nämns också. Vidare beskrivs de internationella kontakterna:

Projektet har rönt ett allt större intresse i utlandet, och många museer väntar med spänning på våra resultat för att själva senare kunna följa efter. Vi har också fått flera studiebesök från både svenska och utländska institutioner som med stort intresse följer vårt arbete. [...]
Arbetet fortsätter med att söka medel från olika fonder och stiftelser, liksom försöken att få olika företag intresserade av att sponsra projektet, något som inte alltid är lätt i dessa tider.⁶⁸

Återigen ger finanskrisen och den efterföljande lågkonjunkturen eko i arkivhandlingarna. Det internationellt präglade nätverket som byggts upp kring arbetet med paracastextilierna var till hjälp för att stödja Stiftelsen Paracas i arbetet med att hitta finansiering.

Det internationella nätverk som etablerades kring Paracasprojektet kan exemplifieras med den peruanska ambassadens intresse för arbetet med att rädda textilierna. Men intresset var långt ifrån nyväckt. Kontakter mellan Göteborgs etnografiska museum och representanter för staten Peru och landets museer hade funnits sedan decennier; men sannolikt med varierad intensitet och med personliga relationer som drivkraft. I arkivmaterialet finns flera exempel på det.

I ett brevsvår, daterat 1991-12-10 från Museo Nacional De Arqueología Antropología i Lima berättas att de önskar delta i projektet. I ett memorandum föreslås att flertal personer från deras sida kan bidra till projektet. Brevet nämner att jordprover ska tas från gravkammrar i

Tänk dig att du och dina förfäder bott på en plats i årtusenden.

Tänk dig sedan att det dyker upp ett gäng äventyrare i båt och påstår att de upptäckt ditt land.

Tänk dig sedan att de slår sig ner där och tar över alltihop.

Tänk dig vidare att människor börjar gräva upp dina förfäders gravar och ta med sig de skatter som där bevarats till länder på andra sidan jordklotet.

Tänk dig sedan att de där förvarar skatterna på ett sådant sätt att de riskerar att förstöras för alltid.

Du skulle gripas av vrede, eller hur?

Detta är vad som hänt urbefolkningen i Amerika.

SKATTEN FRÅN PERU

Nu är den på väg att försvinna

Den unika skatten av 2 500 år gamla textilier från Peru håller på att förstöras. Det handlar om den största och märkvärdigaste samlingen utanför Sydamerika.

I åratal har personalen på Etnografiska museet i Göteborg varnat, larmat och bätat och bett om resurser. Nu, när timglasets snabbt håller på att rinna ut, är räddningsaktionen äntligen igång.

Av AGNETA LINDBLOM HULTHÉN
Om den lyckas vet vi inte annu, cirka tio miljoner fattas fortfarande. Lyckas den inte är det en internationell skandal.

Det ska lyckas

— Det ska lyckas, säger Helene Axel-Nilsson som är ledare för Paracas-projektet. Paracas-halvön ligger som en liten värta mitt på Perus mage. Här finns en motsvarighet till Konungarnas dal i Egypten, men "sarcofagerna" från Paracas är gjorda av tyg.

Över 2 000 år innan Columbus "upptäckte" Amerika och medan vi i Sverige ägnade oss åt bronsåldern, utövade folket i Paracas en så avancerad textilteknik att forskarna fortfarande inte har kläm på hur de bar sig åt. Men hur hamnade skatten i Göteborg?

Paracas-kulturen är i modern tid inte känd förrän 1925. Då gjordes de häpnadsväckande fynden av textilier i gravarna på näset till Paracas. Här finns i schaktgravar och husgrunder i ökersanden hundratals "mumiabyten".

Gravplundrare

De döda hade begravts sittande i korgar och lindats med lager på lager av fantastiska, färgspråkande vävda och broderade textilier.

En del av fynden omhändertogs av myndigheter och organisationer, men privatpersoner och rena gravplundrare var också i farten.

Under 30-talet hamnade några av dem på Etnografiska museet i Göteborg. En anonym donation av resväskor som innehöll de oskattbara tygerna överlämnades till museet.

De kunde knappast hamnat i bättre händer.

Av tradition finns i den göteborgska forskningen såväl kunskap om som respekt för den amerikanska urbefolkningens kultur, framförallt tack vare insatserna från forskningsresanden, etnografen, museintendenten och professorerna Erland Nordenskjöld.

Det är inte så att textilerna missköts, men under 80-90 år ovan jord har de äldrats mer än 2 500 år under jord.

De är fortfarande lika klara i färgerna, och av någon anledning som vetenskapen heller inte kan förklara har de inte utsatts av moti och mål, men framförallt smuts har gått hårt åt dem.

Tål inte längre fukt

De tål inte längre att utsättas för fukt- och temperaturväxlingar. De tål inte att någon rör vid dem. Om de inte kan bevaras nu kommer bland annat bomullsvarpens att förvandlas till pulver och skatten är räddningslöst förlorad.

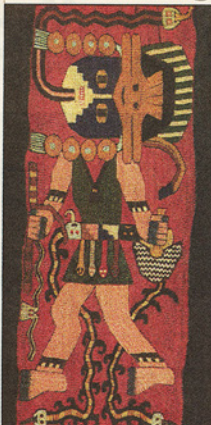

Det finns bara denna i hela världen. Motivet är lika på båda sidor och och helpraktetextilen. Huvudmotivet är 32 och de är uppsättade i 4 x 8 rader. Bården Resten av tyget är broderad med hundratals miniatyrmotiv från djur- och växtbegrepp och mytiska väsen skildras, kolibrier runt en blomma, krabbor och kovan till vänster: Väven till denna yllemantel är gjorde i ett stycke och inte flera begriper ingen, inte forskarna heller.

Paracasprojektet fick ett helt uppslag i tidningen IDAG. Den lilla bilden längst ner till höger visar Helen Axel-Nilsson sittande vid den Macintosh-dator som införskaffades till projektet.

En 2 000-årig teknik vi inte klarar av i dag

Den mytologiska figuren med ormar kring ben, arm och i bället släpper en orm ur ena munnen på ett av sina dubbla huvuden. Fragment av broderad yllemantel.

De levde för över 2 000 år sedan, men framställde textilier som vi inte kan göra efter i dag. I vissa fall begriper vi inte ens hur de gjorde.

Indiankulturen var skriftlös, men än i dag kan en nordamerikansk schman tolka färger och symboler på tyget från Paracas.

Av AGNETA LINDBLOM HULTHÉN

Sven-Erik Isacson, förste intendent på Etnografiska museet har träffat gamla

Den här figuren återfinns på en broderad mantel med ca 2 500 år på nacken. Hans leende är ett dödsgrin tror forskarna. Det tror vi så mycket vi vill på. Detta är en glad garcon full av majsvin vandrande hem efter ett bra kalas, stödjande sig på vad som finns tillgängligt.

schamaner som "läser" budskapet som vävts och sytts.

— Det är bråttom nu, säger Sven-Erik Isacson. Våra textilier är hotade. De gamla schamanerna och deras kunskap är snart utdöd.

Den textila traditionen är stark bland den amerikanska urbefolkningen. Tyget vävt och broderat, hade en stor social betydelse vid dop och initialriter och religiöst vid begravningar och ceremonier. Anden levde i tyget. Heller bränna än överlåta det i fiendehänder.

Paracas-textilierna i Göteborg har använts som kläder för döda. Tusentals timmar lades ner på att producera tyget

och den döde fick med sig i graven. Kanske för att ge evigt liv eller besvärja missväxt och olyckor.

Alla kända textiltekniker har använts utom stickning. Totusentals meter tråd och 20 000-40 000 stygn gick åt till en praktfull poncho eller mantel.

Färgerna betydde mycket. Färgbalansen var viktig för att förklara, betyda eller avvarja sjukdomar till exempel.

Budskapet från 2 500 år tillbaka kommer vi aldrig att kunna tolka, men lyckas Paracas-projektet kommer vi att få veta mycket mer om folket på halvön och kanske också vad som drev dem till detta arbete, som mått i timmar och är ger tal som är obegripligt stora.

Tio miljoner behövs för att rädda textilerna

Här i det allra heligast förvaras den textila skatten från Peru. Den tål inte att röras och vi vågar knappast andas ut den smutsiga luften som finns i våra lungor när Helene Axel-Nilsson och Sven-Erik Isacson drar ut hyllan med tunikan.

Registreringsarbetet kräver avancerad datsystem, folk med specialistkunskaper, dyra program, skannrar m m.

BILD: TOMMY HOLL

Blod, svett, tårar och trettio miljoner kronor kostar det att rädda Paracas-textilerna.

Tjugo miljoner har kommunen ställt upp med. Ytterligare tio återstår att samla in.

1994 hålls den internationella amerikanistkongressen i Göteborg. Till dess ska det vara klart.

Av AGNETA LINDBLOM HULTHÉN

Amerikanistkongressen samlar gräddan av all forskning kring den amerikanska

urbefolkningen. Den har bara hållits i Sverige en gång tidigare.

Vad behövs göras?

Hur problemen med att bevara och få textilerna rena tekniskt ska lösas vet man inte ännu. Forskare arbetar febrilt och tvärvetenskapligt med uppgiften.

— Vi kan inte röra dem, tvätta dem eller över huvud taget hantera dem, berättar Helene Axel-Nilsson.

Tekniken för att bevara kräver avancerad utrustning och specialkonstruerade magasiner.

Materialet ska också dokumenteras, registreras och vetenskapligt bearbetas.

Det kräver specialister, datorer, skannrar och en massa annan apparatur. Pål-Nils Nilsson lägger ner ett gigantiskt arbete på att fotografiera varje del av textilerna.

Och när det så är dokumenterat för vetenskap och forskning och lagrat på CD-skivor bland annat, ska problemen med exponering lösas.

Att veta att skatten finns bevarad är gott nog, men andra än forskare vill breddas också ta del av den i framtiden. Eftersom våra ögon nästan slitet ut Paracas-textilierna under de senaste 80 åren får vi nu nöja oss med elektronisk återgivning.

broderat med öglestygn. Talet fyra går igen i hela figuren är grupperade fyra om fyra runt om. värden. Varje huvudmotiv i sig är unikt. Religiösa ändorer. Djuren har ofta mänskliga drag. Bilden glad efteråt. Hur Paracas-viivarna bar sig åt? Det

BILD: PÅL-NILS NILSSON

paracas-området.⁶⁹ Detta skedde också. Undersökningen syftade till att analysera den kemiska miljö som omgivit textilierna de drygt 2000 år som de var begravda under marken. Jordproverna hoppades kunna visa om det var miljön där nere som kunde förklara deras goda skick när de grävdes fram.

Under mars månad 1993 reste Sven-Erik Isacson och fotografen, tillika professorn i fotografi, Pål-Nils Nilsson till Peru och Chile. De träffade representanter för flera museer och myndigheter. Resan bekostades av ett stipendium från SIDA och inför resan hade de kontaktat svenska ambassadören i Lima och blev hembjudna dit på middag. Under deras resa togs många fotografier, exempelvis från den fyndplats där textilierna grävdes upp. Under en tid verkar Paracasprojektets internationella utbyte med exempelvis ambassader, institutioner och forskare ha varit frekvent.

Ett bevarat brev som tycks vara en cirkulärskrivelse adresserad från Perus ambassad i Stockholm är daterat 4 oktober 1993. Brevet saknar underskrift men är märkt "EMBAJADA DEL PERU ESTOCOLMO [...] Jaime Stiglich Ambassador of Peru".⁷⁰ Skrivelsen berättar ändå något om situationen för projektet och relationen till Perus ambassad. Brevet från ambassadören beskriver situationen kring textilierna och vad som är tänkt att genomföras:

The Paracas Project has an estimate cost of 20 million Swedish Crowns. Of this amount about one-third has yet to be financed. The Paracas Foundation is in charge of administering all the funds raised. The Peruvian Embassy recognizes the great and valuable effort that the Gothenburgs Etnografiska Museum is making and knowing the interest of your enterprise in cooperating with cultural programs, we would appreciate if you could support this Swedish project.⁷¹

Hemma i Sverige var arbetet under 1993 intensivt; särskilt med den utställning om textilierna som skulle öppna efterföljande år. Arbetet med att konservera textilierna pågick och särskilda täta glasmontrar skulle produceras. Till utställningen producerades också en utställningsbok, men textbidrag från internationellt erkända forskare. Men när arbetet är intensivt på ett håll, kan andra delar komma på efterkälken.

För bokslutet året 1993 fick Stiftelsen Paracas bakläxa. Enligt bokslutsrapporten från Stadsrevisionen i Göteborg fanns en differens i tillgångar mellan verksamhetsberättelsen och huvudboken. Det går i viss mån att spåra ett behov att styra upp stiftelsens egentliga roll i dess relation till själva Paracasprojektet.

Under år 1993 har stiftelsen Paracas ej haft någon löpande bokföring. Först under mars 1994 inköptes ett dataprogram och bokfördes verifikationerna för 1993. Från nämnda tidpunkt görs bokföringen löpande varje månad med månadsrapporter. Att bokföringen gjorts långt i efterhand strider mot god redovisningssed.

Enligt beslut av stiftelsestyrelsen skall Etnografiska museet styrka sina kostnader för Paracasprojektet med specificerade fakturor i sina framställningar om bidrag. I dag finns det i Paracas verifikationer endast en kopia av den bokföringsorder som Etnografiska museet upprättat för bokföring av sina utlägg i avräkningskonto i museets redovisning. [...] Stiftelsestyrelsen, som är ytterst ansvarig för god intern kontroll, bör tillse att erforderlig specificering åstadkoms i bokföringen. Lämpligen används därvid samma uppdelning som i projektledarens redovisning.⁷²

En genomgång av stiftelsens efterlämnade handlingar kan ge intrycket av att kraft ägnades åt att söka anslag och samarbetspartners. Men en stor del av arbetet var det praktiska utförandet, att rädda samlingen av textilier; för att inte tala om en flytt till nya lokaler och iordningställandet av dem. Det är värt att ha i åtanke att stiftelsen var förhållandevis nyetablerad och att rolldelningen mellan styrelsen av Paracasprojektet och Stiftelsen Paracas inte framstår som helt tydliga. De flesta åtagandena sköttes av projektledningen.

Något talande för projektets tempo och ambition finns att läsa i den uppdaterade projektbeskrivning som var en del i en ansökan till Forskningsrådsnämnden (FRN). Projektbeskrivningen skickades med som bilaga och är daterad 1995-02-13. Värt att påpeka är att denna uppdaterade projektbeskrivning omnämner 3 delprojekt, vård, registrering och information/dokumentation. Marknadsföring är inte längre med som ett eget delprojekt. Texten berättar att inom projektet

har ca 1 000 precolumbianska textilier dittills dokumenterats genom att omkring 10 000 fotografier har tagits på dem:

Fotoexpertis har därefter framställt påsiktsbilder och färgkorrigerat dessa mot textilierna för att förbereda en korrekt inscanning på CD-romskivor. [...] Den projektering som ansökan avser syftar till att åstadkomma ett prov på inscanning av färgbilder från negativ film till CD-romskivor. För att provet skall kunna nyttjas som modell för framtida arbete i full skala bör omkr. 300 bilder scannas in på 3 st CD-skivor. [...] CD-skivorna kan endera distribueras i kopior eller med maximal informationstillgänglighet nyttjas via Internet av vetenskapliga instanser.⁷³

Enligt arkivhandlingarna skulle museets precolumbianska textilier fotograferas, vilka uppgick till 1400 katalognummer. Paracastextilierna ingick bland dessa. Fotograferingen var ett av de viktigaste delprojekten. Enligt citatet ovan hade det också slutförts. Det som återstod var att digitalisera bildmaterialet, genom att föra över negativ på film till CD. Dokument berättar att 500 filmrullar hade använts för att dokumentera textilierna. Provscanningar till CD hade också utförts. I projektbeskrivningen som lades som bilaga till Forskningsrådsnämnden, sägs det att projektet var menat att vara avslutat 1994. Uppenbarligen behövdes mera tid för att fullfölja projektet, vilket ingalunda hör till ovanligheterna. I detta fall var orsaken omflyttningarna som behövts göras. Men också Sveriges finanskris och medföljande djupa lågkonjunktur verkar med tiden fått ett allt starkare grepp om arbetsgruppens manöverutrymme, något som Paracasprojektet hela tiden behövt kämpa emot.

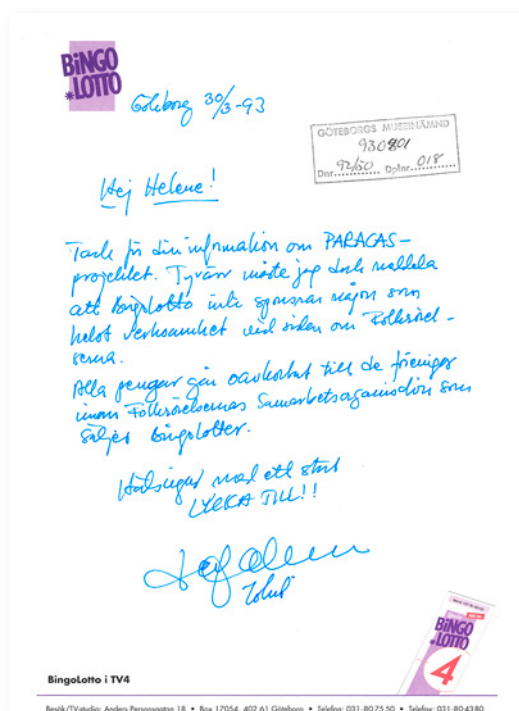

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
4 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

ÅNGAN UPPE NÄR 1990-TALETS LÅGKONJUNKTUR SLÅR TILL MED KRAFT

Med inledningen av 1990-talet skedde en kraftig konjunkturväxling och Sveriges ekonomi försämrades. Den svenska finanskrisen och den medföljande lågkonjunkturen kan sägas följa Paracasprojektet som en mörk skugga. Lågkonjunkturen är synlig redan i de äldre dokumenten och blir med tiden än mera påtaglig, liksom finanskrisen som tilltog i styrka under 1990-talets första hälft. Ett internt brev till stiftelsens ledamot Christian Axel-Nilsson från Paracasprojektets marknadsföringsansvarige Monica Odesjö, tar upp den aktuella ekonomiska situationen: ”Insamlingsarbetet till Paracasprojektet kommer från och med slutet av mars att ändra inriktning. Den tidigare satsningen på att söka medel hos företag visar sig stöta på mer motstånd än vi först trodde. Lågkonjunkturen gör sig verkligen gällande”.⁷⁴

I efterhand kan det konstateras att projektet initialt borde formulerat en beredskap inför de kraftiga förändringar i konjunkturen som redan då var fullt påtagliga i samhället. Att det sedermera skulle leda till snävare budgetramar och nedskärningar av offentliga medel fanns redan vid horisonten. I arkivhandlingarna

Paracasprojektet kontaktade många med göteborgsk förankring i hopp om ekonomisk sponsring, exempelvis SKF, Bingolotto och Gomorron Sverige.

Bilden visar ett brevsvår från Leif Loket Olsson i vilket han förklarar att Bingolotto inte stödjer sådana projekt utan endast föreningslivet inom Folkhälsoenhetens samarbetsorganisation.

blir det tydligt att personer engagerade i eller nära projektet och inom Göteborgs museer försökte navigera i den ekonomiska situationen. Kanhända en lärdom inför liknande framtida projekt?

I ett brev från Henry Wassén till vännen och kollegan Doris Stone i USA går det att läsa en betraktelse över situationen i svensk ekonomi och i förlängningen finansieringen av Paracasprojektet. I brevet, som är daterat 29 februari 1992, talar Henry Wassén om att en stiftelse har bildats sedan ett år tillbaka. I ett källkritiskt perspektiv stämmer inte påståendet, men det kan ändå indikera att behovet av att bilda en stiftelse hade konstaterats och funnits i människors medvetande en längre tid.

Brevet inleds med att Henry Wassén berättar om textilsamlingen och sina egna personliga erfarenheter när han som mycket ung antikvarie på museet fick ta emot samlingen och registrera den. Vidare berättar han i brevet hur han tog med sig och visade upp ett antal textilier för Nordenskiöld som låg på sjukhus. Sedan berättar brevet:

Now a Foundation has been formed since a year or so ago, the president is the Governor for this part of Sweden [...] I am as you know since long a retired museum-director, and I have nothing to do officially with the Paracas Project as it is called, but as an Americanist [...] I try to help [...] As you know the economic situation in Sweden (and many countries) is chaotic after too many years of socialistic government, and thus it is almost impossible to get the support that the Committee still is depending on. Now I permit myself to ask if you [...] could be so kind to help the project here with an economic support. [...] I mention to you, that I took from my small pension and gave to the Committee.⁷⁵

I arkivhandlingarna syns att Paracasprojektet på grund av lågkonjunkturen hade svårt att få anslag till projektet, även om formuleringarna inte är så dramatiska som rubrikerna i massmedia vid tiden. Det är dock påtagligt hur projektet får svårare att hitta sponsorer. Verkningarna av finanskrisen blir också extra påtagliga i projektet genom att även museisektorn drabbades hårt av lågkonjunkturen. I en skrivelse från 8 maj 1995 av museichef Kjell Zetterström till museinämnden blir effekterna av finanskrisen tydliga. En heltidsanställd assistent hade

fått lämna Paracasprojektet av ekonomiska skäl.⁷⁶ Skrivelsen påpekar vikten att färdigställa projektet. Personalnedskärningar i etnografiska museets verksamhet identifieras som en risk att projektet inte blir klart. Krisen i svensk ekonomi under 1990-talet hade uppenbarligen direkt påverkan på stiftelsen och Paracasprojektets fortsatta arbete:

Förutom ovannämnda förhållanden medför personalminskning vid museet och utställningens kontinuerliga drift och underhåll, vilket framför allt berör de medverkande i projektet, att ytterligare 6 månaders projektanställning av projektledaren fram t.o.m. 1995-12-31 måste till för att slutföra projektet.⁷⁷

Det kan tyckas självklart att ett projekt kräver sin personal. Paracasprojektet skulle löpa fram till 1994, men behövde förlängas mot bakgrund av den omfattande magasinshöjningen. Flera saker sker som på flera sätt gemensamt ger en negativ påverkan för hur projektet kommer falla ut. Till exempel personalbyten, brist på pengar, omprioritering och avsaknad av beredskap inför sådana saker eller andra risker.

GRUS I MASKINERIE

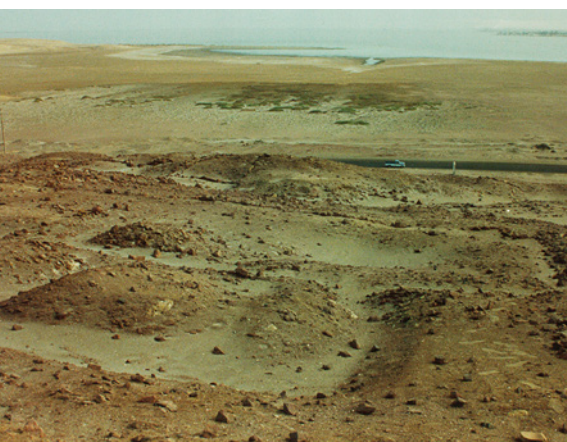
I historien om Stiftelsen Paracas och Paracasprojektet blir fotografieringen av textilierna central. Mycket kraft och pengar lades på fotografieringsarbetet och det står tydligt att bilderna var unika och hade ett högt värde. Tillgången och spridningen av dessa bilder hanterades med aktsamhet. Ambitionen var dock att bildmaterialet skulle digitaliseras och göras tillgängligt på CDrom-skivor eller i en databas. Bevarade arkivhandlingar ger bilden att projektet var i framkant när det gällde digitalisering av museisamlingar. Fotografen Pål-Nils Nilsson knöts som bekant till projektet. Av en ansökan till Anna Ahrenbergs fond framkommer att under 1993 hade 1 400 textilier avfotograferats. Under år 1994 var det sedan menat att bilderna skulle föras över på CDrom-skivor, ”vilket kommer att möjliggöra distribution av CD-skivor till forskare och andra intresserade runt om i världen. Detta utgör ett nytänkande inom digital bildhantering [...] Det är också meningen att bilderna på CD-ROM-skivor skall kunna användas i anslutning till det datoriserade registerprogram som har utarbetats tillsammans med Folkens museum-etnografiska i Stockholm och INSAM (Informations-system i Samverkan vid Svenska Museer)”.⁷⁸ Mot en sådan bakgrund

sökte projektet nu anslag på 250 000 kronor från fonden. Beskedet blev dock avslag.

Utifrån vad som hävdades var fotograferingen slutförd, men inscanningen av bilderna och att spara dem digitalt återstod att göra. Följande kan då framstå som märkligt. Trots ett långt och tätt samarbete mellan Paracasprojektet och fotografen Pål-Nils Nilsson hade aldrig ett officiellt avtal tecknats kring bildrättigheterna. I arkivmaterialet finns dokument som speglar förhandlingen om ett avtal kring bildmaterialet. Anledningen till att ett avtal nu skulle skrivas kan ha haft att göra med en ändring i upphovsrättslagen från 1 juli 1994.

Bland arkivhandlingarna finns tre hophäftade dokument. Dessa består av ett telefax på två sidor, daterat 13 oktober 1993. Hophäftat med faxet ligger ett mera färdigt formulerat avtal, men odaterat och osignerat. En gissning är att avtalet är av senare datum. De två faxade dokumenten hör mera ihop och är från förarbetet för att formulera avtalet. Papperet med avtalet är alltså troligtvis tillagt till de andra. Avtalets formuleringar håller också den linje som diskuteras under våren 1994. Faxet är adresserat till en person på Nordiska Museet och ger bakgrunden till fotograferingsuppdraget för Paracasprojektet. Av faxet framgår att det handlar om att fråga om råd: ”ser fram emot dina kommentarer, som säkert hjälper oss att komma fram till ett bra avtal”.⁷⁹ Den bakgrund som verkar ha faxats till Nordiska Museet berättar det som andra dokument kring saken också gör. Sista stycket säger också: ”Inget formellt anställningsförhållande eller annat reglerande avtal har tecknats trots att förslag till ett sådant förelegat från Pål-Nils Nilsson sedan 1991. Paracasprojektet har betalat samtliga materialkostnader, resekostnader, traktamenten och övriga faktiska kostnader.”⁸⁰

Ett utkast till avtal, eller slutöverenskommelse, sammanställs i början av maj 1994. Uppdraget hade avslutats i april samma år, och hade utgjorts av att ”vetenskapligt dokumentera Museets Paracas-samlingar”.⁸¹ I utkastet förslås det att samtliga bildrättigheter tillfaller museet och att Pål-Nils Nilsson inte ens får använda bilderna i reklam syfte. För arbetet med fotograferingen har Pål-Nils Nilsson fått en ersättning på 25 000 kronor i månaden. Utöver det föreslås en slutersättning. I ytterligare ett utkast står att Pål-Nils Nilsson har dubletter på ”alla kontakt- och andra kopior”.⁸² Även andra saker har lagts till i utkastet, till exempel att ”PNN har rätt att, i samarbete med Museet, framställa film kring materialet. Filmen eller filmerna bör utformas så att de är lämpliga för visning i såväl riks- som lokal-TV”.⁸³

Bilder tagna på platsen där textilierna grävdes fram. Bilderna togs under resan som Sven-Erik Isacsson och Pål-Nils Nilsson gjorde till Peru.

I en paragraf om ersättning säger utkastet att ifall ”materialet används kommersiellt av utomstående bör Museet debitera bildbyråpriser samt ett royalté [sic] om x% av dessa utgå till PNN-Foto”.⁸⁴ En läsare kan få intrycket av formuleringarna att museet i viss mån vill både äta kakan och ha den kvar. I arkivkapseln ligger materialet tillsammans. Ett dokument daterat 25 maj 1994 om åtaganden för Pål-Nils Nilsson ligger tillsammans med handskrivna telefonanteckningar från 2 september 1992 som gäller avtal mellan Pål-Nils Nilsson och Paracasprojektet. Dokumentet gällande åtaganden har en påskrift: ”Faxat till Pål 940525”.⁸⁵ Åtagandet gällde exempelvis: ”Övervaka framställning av utställnings- och publiceringsbilder [...] Foto CD”.⁸⁶ Negativen skulle förvaras och kopieras av företaget Proffs AB.⁸⁷

Reaktionen från Pål-Nils Nilsson blev skarp och i ett svar på museets utkast skriver han: ”Med anledning av det summariska förslag till ’slutöverenskommelse’ som kommit mig till handa, översänder jag en utförligare beskrivning av uppdraget, samt ett avtal om bildrättigheterna”.⁸⁸ I ett antal stycken beskriver Pål-Nils Nilsson det arbete som utförts, vilket går i linje med museets framställning, exempelvis fotografering och digital lagring av bildmaterialet. Omnämns görs

också eventuell medverkan kring produktionen av film för TV och fotodokumentationen av resan till Peru och Chile tillsammans med Sven-Erik Isacsson.

Sedan kommer: ”Inget formellt anställningsförhållande eller annat reglerande avtal har tecknats trots att förslag till ett sådant förelegat från Pål-Nils Nilsson sedan 1991. Paracasprojektet har betalat samtliga materialkostnader, resekostnader, traktamenten och övriga faktiska kostnader”.⁸⁹ Denna formulering är samma som i faxet till Nordiska Museet 1993-10-13 (se ovan). Sedan föreslår Pål-Nils Nilsson gällande bildrättigheter och förvaring av negativ: ”Om materialet används kommersiellt av utomstående skall Paracasprojektet Etnografiska Museet debitera gängse bildbyråpriser. Av försäljningssumman skall 30 % royaltly utgå till Pål-Nils Nilsson. [...] Sak samma gäller dokumentationsmaterialet från Chile-Peru, med den skillnaden att negativmaterialet och upphovsrätten förblir i upphovsmannens ägo”.⁹⁰ Sedan avslutas förslaget med en faktor som för projektets eftermäle blir närapå ödesdigert: ”Negativmaterialet förvaras tills annat avtal träffats hos Proffs AB i Stockholm. Beträffande Chile-Perumaterialet krävs vid kopiering ett kvalitets- och urvalsgodkännande av upphovsmannen”.⁹¹

Tillsammans med de övriga dokumenten finns ett papper med anteckningar i blyerts. Med överskriften "Pålle" vittnar anteckningarna vidare om att frågan var svårbedömd men hanterades med noggrannhet. Ett urval av citat är: "Upphovsrätt – vad menas med det?", "Har han rätt till royaltys på textilbilderna står det i lagen?", "Kvalitetsbedömning – utan ersättning av Pålle då han får betalt i Royalty", "Pålle – Royalty ? % Nej!"⁹²

Det avtal som var hophäftat med faxet säger att negativ och bilder ägs av Göteborgs etnografiska museum, men upphovsrätten innehar Pål-Nils Nilsson. Vid försäljning av bilder har Pål-Nils Nilsson också 30% royalties av försäljningssumman. I en fjärde punkt sägs också att: "Negativmaterialet [...] förvaras tills annat avtal träffats hos Proffs AB."⁹³

Arkivmaterialet kan vara omblandat, feldaterat eller att uppgifter delats mellan parter på olika sätt. Dock kan sägas att frågan hade viss komplexitet för de inblandade.

Utifrån det ovanstående kan särskilt två saker läggas till. Det första är att upphovsrättslagen kring fotografier skulle ändras från 1 juli 1994, dvs. någon månad efter författandet av de refererade dokumenten. Det andra är beslutet att förvara negativerna hos företaget Proffs AB. Det är möjligt att lagstiftningen kring denna fotografering av museiföremål gjorde att fotografen hade rätt att behålla negativerna. Men till saken hör att Proffs AB gick i konkurs och enligt uppgift kom negativerna från de 500 filmrullarna bort. En beredskap eller riskbedömning saknades i händelse av exempelvis konkurs. Men även en intern kommunikation verkar ha saknats mellan personal för att säkra tillgången till bildmaterialet i händelse av att någon slutar och inte överlämnar rutiner och avtal. Just personalomsättningen inom museet verkar ha höjt risken att projektets föresats att bevara bildmaterialet för framtiden kunde gå om intet. Fotograferingen kan också betraktas som en investering med offentliga medel. Frågan är ifall saken hade kunnat undvikas ifall bilderna från början ställts utanför fotografens upphovsrätt och betraktats som hantering av ett musealt bildmaterial, eftersom avsikten var att de skulle bevaras för framtiden som viktig källa till kunskap. I synnerhet ägarskapet av negativerna hade då varit avgörande att reglera och säkra upp mot projektets målbild.

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
5 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

LOKALFRÅGOR

I de processer som omger paracastextilierna blir flera längre och kortare förlopp synliga, ofta med kulturpolitiska förtecken. Under Paracas-projektet skedde exempelvis en omfattande flytt av samlingar och även en flytt till nya lokaler.

Ovan har det nämnts om planerna att slå samman de etnografiska museerna i Göteborg och Stockholm. Dessa idéer fanns redan under 1960- och 70-talen. Omlokalisering av museer och magasin är ingen nytt inom museivärlden, inte heller personals missnöje med befintliga lokaler. En talande beskrivning av dessa förhållanden finns exempelvis i Göteborgs etnografiska museums årsberättelse:

1992 var året då beslut om flyttning av museet togs. 1986 drogs planer upp för ett nybygge bakom Konsthallen vid Götaplatsen, av dessa blev intet. Därefter fördes diskussioner om inflyttning i Handelstidningens gamla lokaler, togs beslut om stängning av Ostindiska Huset återtogs detta beslut och så, mirabile dictu! kom beslut om flyttning till Industri-museets lokaler i Gårda. Rätt lustigt, för när dessa lokaler först diskuterades i museinämnden var tanken den att etnografi och industri skulle dela på de gamla bryggerilokalerna. [...]

Mycken tid lades i början av året ner på planering av magasinet på Polstjärnegatan. Efter beslut om flyttning av GEM till Gårda var det magasinet ej aktuellt längre för vår del. I stället inleddes ett intensivt planerande inför flyttningen av de ca 60.000 föremål som GEM har utställda och magasinerade i OIH [ostindiska huset]. Stora mängder förpackningsmateriel har inköpts och lagts upp på olika platser i museet.⁹⁴

Lokalfrågor för museer och den varierande politiska viljan att hitta lösningar på utmaningar kan följas i arkivmaterialet kring paracastextilierna. En promemoria från 1987 ger en talande lägesbeskrivning.⁹⁵ Promemorian är etiketterad Göteborgs museer, kansliet/Etnografiska museet, Hedqvist/Isacsson. Den säger att kansliet fått i uppdrag av museinämnden att frågan kring förvaringen av paracastextilierna ska

vara löst senast 1987. Anledningen var att textilierna förvarades på ett sätt som var skadligt. Vidare säger PM:et att museet har alltför trånga lokaler och en lösning skulle vara att flytta textilierna till ateljén hos Västsvensk konservatorsateljé. Vilket också skedde efter att lokalerna först anpassats.

Promemorian berättar även att museinämnden har arbetat med lokalfrågor för Etnografiska museet sedan lång tid tillbaka. Processen att flytta textilierna får dock plötsligt snabbas upp efter att insektsangrepp upptäckts i museets lokaler. Arbetet med museilokaler drevs under tiden och i Etnografiska museets årsberättelse för 1988 står: ”En förstudie om ett nytt etnografiskt museum i Handelstidningens gamla hus har genomförts av arkitekt Göran Arvidsson, Fastighetskontoret, i samarbete med museets personal. Denna förstudie har presenterats för museinämnden.”⁹⁶

Omflyttningarna var en omfattande process vilka påverkade Etnografiska museet, samlingar och magasin, personal och naturligtvis Paracasprojektet. Processerna kring lokalfrågan och omflyttningar ägde rum över flera års tid. I en årsberättelse för Paracasprojektet finns ett talande stycke som andas entusiasm:

För museets del kom äntligen, efter år av väntan, beskedet att vi skall få nya lokaler i Gårda – vi skall byta med Göteborgs Industrimuseum, som skall ingå i det nya Stadsmuseet. Det betyder att delar av museet är stängt på grund av packning och redan i slutet av januari är det meningen att vi skall börja flytta över de första föremålen till tillfälliga magasin i Gårda. Vi är också i full gång med att planera den nya utställningen som skall stå klar i de nya lokalerna i juni 1994.⁹⁷

I korrespondens mellan Göteborgs etnografiska museum och Sveriges ambassad i Lima omtalas flytten och de nya lokalerna med entusiasm. Men dessvärre blev flytten något försenad vilket satte press på Paracasprojektet i arbetet med den nya utställningen som skulle invigas under 1994. Exempelvis framkommer i en av Paracasprojektets rapporter att de inte skulle få tillgång till lokalerna förrän årsskiftet 93/94, vilket medförde att de för paracastextilierna särskilt utvecklade montrarna behövde byggas på annan plats för att senare flyttas till den nya museibygnaden i Gårda. I anslutning till stycket om

tillgång till lokalerna finns två påskrivna anteckningar och en något svårtydd signatur (troligen förvaltningschef Bo I Jonsson): ”Detta är precis vad som är avsikten. Vi har inte möjlighet att ha lokaler stående tomma mer än vad som är absolut nödvändigt”. Sedan en kommentar av en annan person, troligtvis Helen Axel-Nilsson: ”Men vi kanske inte vinner något i slutkostnaden”.⁹⁸

Museiflytten tas även upp i Paracasprojektets verksamhetsberättelse för 1994 som säger att personalen engagerats i flyttarbetet. Att flyttprocessen var omfattande och krävande för projektet och berörd personal kan läsas in i: ”Under hösten 1994 har, av ekonomiska skäl, projektet tvingats att planera och flytta samtliga prekolumbianska textilier från provisoriska magasin i svk:s lokaler till provisoriska magasin i museets nya lokaler. En permanent magasinlösning för alla museets prekolumbianska textilier har projekterats som en sluten enhet, integrerad med Etnografiska museets huvudmagasin”.⁹⁹

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
6 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

DET SOM ALDRIG BLEV

Baserat på bevarade dokument finns bland annat två tydliga linjer i Paracasprojektets och stiftelsens ambitioner. Den ena är fotograferingen av textilierna och tillgängliggörande av bildmaterialet. Den andra är att trycka en bok om textilierna. Inget av detta blev egentligen slutfört. Föremålen fotograferades, men 500 filmrullar och CDrom-skivor försvann. CD-skivorna kan möjligen finnas kvar någonstans på Världskulturmuseet eller Etnografiska museet i Stockholm. Under arbetet med föreliggande text ställdes en förfrågan, men inga CD-skivor hittades. I detta fall blir skillnaden mellan misslyckande och framgång stor för uppfyllandet av Paracasprojektets delmål. En miss i en avvägning fick en stor konsekvens för slutresultatet. Det pionjära digitala arbetet fallerade utan bildmaterialet, vilket innebar att ett av projektets huvudsakliga mål inte uppnåddes. Hade Proffs AB aldrig gått i konkurs och bildbanken hållits intakt, hade i stället denna målsättning sannolikt utfallit som mycket framgångsrik. En säkrad förvaltning av ett sammanhållet bildmaterial blir här något av ett villkor för ett framgångsrikt projekt.

Av arkivmaterialet framgår tydligt att det inte rädde någon brist på idéer för att få paracastextilierna uppmärksammade och driva projektet framåt. Ett exempel på en sådan idé är försöket att få samlingen av paracastextilierna klassade som världsarv av Unesco:s världsarvs-kommitté (World Heritage Committee).¹⁰⁰

I flera fall stannade förslag på idéstadiet eller att en ansökan fick ett utfall som låg långt från vad förhoppningarna först hade varit.

En förklaring till varför vissa delar av målsättningen aldrig förverkligades inom Paracasprojektet kan spåras i verksamhetsberättelsen för år 1995. I den betonas de negativa effekter som riskerar uppstå när flera viktiga personer inom ett projekt slutar eller omplaceras. Än värre blev det i och med lågkonjunkturen då kostnadsramarna för nyanställningar sannolikt var betydligt snävare än vanligt.

Etnografiska museets prekära ekonomiska situation under 1995 har inte tillåtit några förändringar på utställningssidan sedan öppnandet i juni 1994 [...] Under det gångna

året har arbetet påverkats av personalförändringar. Den 30 juni 1995 lämnade Helene Axel-Nilsson tills vidare sitt uppdrag som projektledare för annan verksamhet utanför museerna. Den 1 november lämnade Kjell Zetterström sin tjänst som chef för museet, Sven-Erik Isacson, ämnesansvarig intendent med halva tjänsten förlagd till arbetsuppgifter inom Paracasprojektet, har tagit över som tf museichef från samma datum. Dessa personalförändringar har medfört att verksamheten inom projektet bedrivits i mycket begränsad omfattning under 1995.¹⁰¹

I verksamhetsberättelsen nämns också planerna att ge ut en bok om textilierna. Denna idé om en vetenskaplig publikation hade funnits med sedan den allra första projektplanen 1991.

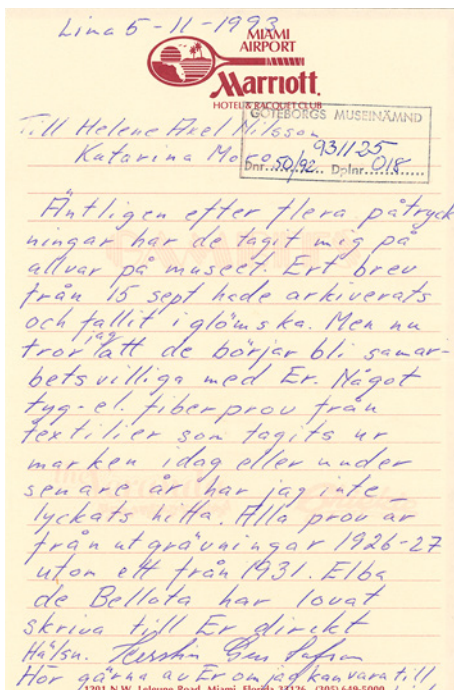
Av bevarade arkivhandlingar att döma var projektet egentligen närapå avslutat och att Stiftelsen Paracas nu fått den drivande funktionen i det som gällde textilsamlingen. I Stiftelsen Paracas årsredovisning för 1996 står att stiftelsen ska stödja Paracasprojektet ekonomiskt. I verksamhetsberättelsen står att projektet hade under året bedrivits ”i mycket begränsad omfattning” på grund av brist på personal och knappa ekonomiska resurser.¹⁰² Texten säger också att planerna på ett publicera en bok om textilierna pågick. Det framkommer också att tre ”specialister anlåtats under tre månader” för att tillgängliggöra textilierna för allmänhet och forskning.¹⁰³ De tre projektanställda var knutna till det statliga projektet SESAM, som syftade till att ta tag i en vårdskuld gällande museers samlingar. Projektet avsåg att anställa främst yngre personer med akademisk utbildning under 1990-talets lågkonjunktur.

Forskaren Stefan Jonsson bedömer att Paracasprojektet verkar rönt framgång i fyra avseenden, men i två delar slutade det i misslyckande. Paracasprojektet hade framgång med att utveckla metoder för att konservera textilierna; exempelvis de särskilt utvecklade gastäta montrar som togs fram. Spridningen av kunskap och att skapa intresse för textilierna och projektet var även det en framgång. Likaså den utställning som producerades. Det som fallerade var dels arbetet med att skapa den digitala databasen med bildmaterialet. Den andra delen som inte lyckades var den uteblivna vetenskapliga publikationen.¹⁰⁴ Inom ramen för projektet publicerades aldrig någon vetenskaplig bok, trots att det var ett av delmålen med projektet redan i initialskedet.

Vissa saker kan dock behöva nyanseras kring varför arbetet med publikationen fallerade. Vid en genomgång av Paracasprojektets och stiftelsens arkivhandlingar framträder bilden att ambitionen att publicera en bok om paracastextilierna fanns i medvetandet. Till exempel syns det i marknadsföringen, ansökningar och korrespondens mellan projektledning och andra museer eller lärosäten. Ambitionen är tydlig. Men sedan ska mycket arbete skötas av en begränsad personalstyrka, exempelvis föremålsflytt, ombyggnad av lokaler och utställningsproduktion. Sven-Erik Isacsson arbetade med undersökningar och författande av texter, men avled dessvärre hastigt 2001. Exempel på hur Paracasprojektets uppställda mål kring publikation och bilddatabas fanns i styrelsens medvetande blir också tydligt i exempelvis två av Stiftelsens Paracas mötesprotokoll från 1996. Protokollen visar att frågorna inte hade släppts sedan projektstarten 1991. Av dokumenten blir också det tydligt att Stiftelsen Paracas förvaltade sina medel mycket väl och fick kapitalet att växa. Den hanteringen av ekonomin kunde sedermera resultera i utdelning av medel till sådant som svarade mot stiftelsens ändamål.

Vid ett sammanträde den 23 januari 1996 redogjorde Sven-Erik Isacsson för arbetet med den tänkta boken. För styrelsen presenterade

han en tänkt disposition och hur boken skulle kunna produceras. Under mötet diskuterades även olika former av finansiering för att kunna slutföra bokprojektet.¹⁰⁵ Under ett annat sammanträde den 18 april 1996 med styrelsen för Stiftelsen Paracas lägger Sven-Erik Isacsson åter fram en redogörelse att en kompletterande

Konservatorn Kerstin Gustafsson försökte ordna fram textilprover att göra tester på. I ett brev underrättade hon Paracasprojektet om hur det går med den saken. En tid därefter lyckades hon få fram 10 prov som skickades till Göteborgs etnografiska museum via svenska ambassaden.

fotografering ska ske och bilderna ska sparas på CDrom-skiva. Av protokollet framgår att det diskuterades kring möjligheter att införliva även samlingarna i Lima i en ansökan om världsarvsförklaring av paracas-textilierna. Denna idé hade presenterats tidigare. Denna gång framkommer av mötesprotokollet att Margita Björklund tänkte lämna in en motion om saken till kommunfullmäktige. Styrelsen informerades också om att Paracasprojektet fått 30 000 kr för tryckning av den planerade boken.¹⁰⁶ Kring den planerade boken om paracastextilierna finns en uppföljande berättelse. Fortsättningen på den aktualiserades dock några år senare och får sin redogörelse nedan.

Angående proceduren om att få textilierna klassade som världsarv så lämnade Margita Björklund in en motion om saken till kommunfullmäktige. I den understryker hon textiliernas höga värde för hela mänskligheten. Motionen fick stöd av ett tjänsteutlåtande av Bo I Jonsson och Sven-Erik Isacson. Museinämnden och kommunstyrelsen tillstyrkte motionen och enligt protokoll blev beslutet: ”Kommunfullmäktige uttalar sitt intresse för och ger museinämnden i uppdrag att vidta erforderliga åtgärder så att Paracastextilierna på Etnografiska museet skall kunna nomineras till Världsarvslistan.”¹⁰⁷

I detta fall var förhoppningarna tyvärr allt för stora, eftersom UNESCO inte har med kulturföremål bland det som kan klassas som världsarv. Värt att notera är den stora enighet som rådde kring textiliernas kulturhistoriska värde och att dessa behöver förvaltas på bästa sätt. I övrigt är världsarvsförklaring också en omfattande process.

PARACASPROJEKTET GÅR PÅ SPARLÅGA

Bland arkivhandlingarna har inget dokument hittats som markerar ett officiellt avslut av Paracasprojektet. En genomgång av handlingarna ger dock vissa indikationer om att projektet kan betraktas som mer eller mindre avslutat, eller att det drivs i mindre omfattning än tidigare. I stiftelsens stadgar finns en formulering om att den ska stödja Paracasprojektet. Det är en formulering som följer med trots att Paracasprojektet med tiden ändrade karaktär och att textilierna blev deponerade på statliga *Världskulturmuseet* som kom att etableras i Göteborg.

Vid denna tid hade kommunstyrelsen övertagit förvaltningen av stiftelsens förmögenhet. Det var även kommunstyrelsen som på stiftelsens uppdrag författade förvaltningsberättelsen för 1996 och som undertecknades av Kjell A. Mattsson och Bo I. Jonsson.

I förvaltningsberättelsen står att läsa: ”*Paracasprojektet* har bedrivits i mycket begränsad omfattning under året p.g.a. museets situation och bristande ekonomiska och personella resurser. Arbetet med den planerade boken om museets samling fortskrider”.¹⁰⁸

Av årsredovisningen för efterföljande år 1997 nämns inte något om att kommunstyrelsen förvaltade stiftelsens pengar. Stiftelsen hade under år 1997 beviljat anslag för 324 828 kronor, däribland lönekostnader för Karin Hellqvist och textilhantverkaren Kerstin Paradis Gustafsson.

En delförklaring till att kommunstyrelsen övertog förvaltningen av Stiftelsen Paracas förmögenhet och även stod bakom årsredovisningen för år 1996 kan finnas i att samma år fick Sverige en ny stiftelselag.

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
7 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

FÖRÄNDRINGARNAS TID

En period från 1995 och några efterföljande år innebar stora förändringar på flera sätt, men arkivmaterialet från denna period är dessvärre tunt. Men för att komma vidare i historien kring Stiftelsen Paracas kan det vara lämpligt att fortsätta med berättelsen om en hemställan.

BESLUT OM ETT NYTT STATLIGT MUSEUM – EN NYGAMMAL IDÉ

Anledningen till att kommunstyrelsen övertog förvaltningen av stiftelsens förmögenhet kan antas ha att göra med en större omvandlingsprocess – formandet av en ny statlig museimyndighet. I en proposition från 1996 presenteras förslaget om att forma en ny statlig museimyndighet genom att slå samman flera statliga museer tillsammans med Göteborgs etnografiska museum.

En doktorsavhandling författad av Johan Lund säger att diskussionen om ett statligt övertagande av Göteborgs etnografiska museum ägde rum innan den omfattande kulturpropositionen 1996/97:3, som talade om en sammanslagning av flera museer och skapandet av ett världskulturmuseum i Göteborg.¹⁰⁹ I en passage säger Johan Lund något intressant om läget för Göteborgs etnografiska museum och hur kommunen önskar att staten agerar:

Budgetunderskott för verksamheten vid museet är ett stadigvarande problem under 1990-talets början, varför kommunen i en hemställan ber regeringen att staten skall överta huvudmannskapet för det etnografiska museet. Regeringen bifaller kommunens hemställan i och med 1996 är kulturproposition (prop. 1996/97:3)¹¹⁰

I sin avhandling säger Johan Lund även att någon exakt tidpunkt för att anlägga ett statligt världskulturmuseum i Göteborg är svårt att ringa in. Han säger vidare att saken hade diskuterats en längre tid ”under en socialdemokratisk flagg”. Det finns inga skäl att ifrågasätta beskrivningen av dessa omständigheter när det gäller skapandet av Världskulturmuseet, men läget med ett etnografiskt museum i Göteborg och ett i Stockholm och hur verksamheterna skulle kunna samverka eller förenas hade sedan länge funnits i medvetandet hos en del personer.

Föreliggande text kan förhoppningsvis bidra till den komplexa bild som finns kring förändringar i Göteborgs museilandskap och hur kulturpolitik på riksnivå påverkat dessa processer. Ett förstatligande av Göteborgs etnografiska museum och sammanslagning med etnografiska museet i Stockholm föreslogs som nämnts av utredningen MUS 65. Göteborgs Stadsfullmäktiges handlingar Nr 436 (1967) ger en sammansatt bild av att grunden för en sammanslagning av etnografiska museerna i Göteborg och Stockholm lades under 1960-talet. I texten återges remissvar angående förslaget från MUS 65. Det blir tydligt att sättet att betrakta frågan skilde sig åt mellan städerna. I en skrivelse till statsrådet på Kungliga Ecklesiastikdepartementet från 12 juni 1967 av Lennart Holm och Åke Meyerson från de musei- och utställnings-sakkunniga, framkommer att det fanns personer i Stockholm som höll sig för att applådera förslaget:

MUS 65 har under hand erfarit att vid statens etnografiska museum såväl museistyrelsen, som museets stödförening i princip ställer sig negativa till förslaget.

MUS 65 finner för sin del att skälen mot förflyttningen väger tungt men anser dock att därmed förenade fördelar till väsentliga delar kan antas uppväga nackdelarna. De sakkunniga vill därför underställa frågan till Kungl. Maj:t, som har att avgöra huruvida staten skall uppta förhandlingar med Göteborgs stad; sådana förhandlingar måste i så fall, med hänsyn till tidsplanen för Göteborgs stads projektering för museikomplexet, vara preliminärt slutförda före utgången av detta år. [...] De sakkunniga tycker sig finna, att de nämnda inlagorna stöder tanken på en flyttning av statens etnografiska museum till Göteborg och ser därmed en förutsättning för sammanslagningen av de båda museerna.¹¹¹

Det museikomplex som nämns i citatet åsyftar de planer som fanns att anlägga nya museibygnader vid Sjöbergen, nära Älvsborgsbrons södra fäste. Dit ville staden placera etnografiska och arkeologiska museerna, och kanske även det historiska museet.

I en skrivelse, daterad 7 december 1966, till Göteborgs stadskollegium från styrelsen för Göteborgs museum är hållningen till en förening av de etnografiska museerna mycket positiv: ”De här anförda skälen talar med övertygande styrka för en samordning av museiplanerna.

Man bör nu söka få till stånd *ett* fullvärdigt svenskt etnografiskt museum och inte splittra krafterna på två projekt”.¹¹²

I en skrivelse från stadskollegiet till stadsfullmäktige, daterad 13 september 1967, sägs att de håller fast vid en tidigare linje om fördelarna med att förlägga ett statligt etnografiskt museum till Göteborg:

Nämnden är av den uppfattningen att rationaliseringsvinsten i detta fall bör bestämmas genom en jämförelse mellan kostnaderna för å ena sidan två självständigt arbetande museiinstitutioner med tillfredställande kapacitet och å andra sidan en sådan institution jämte filial. Vid denna jämförelse bör enligt nämndens mening alla kostnader, sålunda både statliga och kommunala, medräknas. Hänsyn bör också tagas till den fördel som ligger däri att man vid en förläggning av det etnografiska museet till Göteborg kan få till stånd en kostnadsbesparande samverkan med annat museum.

Hur rationaliseringsvinsten skall fördelas på stat och kommun är däremot en fråga som bör prövas på förhandlingsstadiet.

Med hänsyn till det anseende som Göteborgs etnografiska museum har i internationella sammanhang får det anses riktigt att kostnaderna för driften därav helt eller till väsentlig del bäres av staten.

Det etnografiska museet i Göteborg intar en sådan ställning som centrum för information och forskning rörande Latinamerikas kulturer att det under alla förhållanden bör bli kvar i Göteborg. Även det livliga samarbete som förekommer med till Handelshögskolan i Göteborg knutna Iberoamerikanska institutionen och med Etnografiska institutionen vid Göteborgs universitet visar att museiverksamheten i Göteborg är omistlig.¹¹³

Tjugotalet år senare var frågan om Göteborgs museer åter aktuell och diskuterades i Sveriges riksdag flera gånger från både vänster- som högerhåll. Exempel är en motion från Alexander Chrisopoulos och Viola Claesson, båda tillhörande Vänsterpartiet kommunisterna. Motionen är daterad till 27 januari 1986, och framhäver olika aspekter kring paracastextilierna och Göteborgs museers situation. Motionen

inleds med en historisk tillbakablick där det framställs hur de etnografiska samlingarna började byggas upp före 1850 genom gåvor från missionärer och handelsresande. Sedan tar motionen bland annat upp det ekonomiska läget för Göteborgs etnografiska museum och betydelsen av dess samlingar:

Den drivande kraften bakom det stora materialet från Sydamerika var Nordenskiöld själv, som genom sina forskningsresor insamlade material från Bolivia, Brasilien, Peru, Colombia och Panama. Enskilda forskare har också bidragit till samlingarna. Många av dessa är helt unika. Som exempel kan nämnas en 2 500 gammal textil samling från Paracas samt keramik från Nazca, båda från Peru. [...] Experter har uttalat att man aldrig sett så fina och kompletta samlingar av indiantextilier som i Göteborgs etnografiska museum. [...] Göteborgs etnografiska museum är inte bara en angelägenhet för Göteborg. Det är en riksangelägenhet av stora mått, för att inte säga en internationell angelägenhet.¹¹⁴

I motionen poängteras också behovet av bättre förvaringsmöjligheter och relationen mellan statliga och kommunala anslag, som att det statliga bidraget till Göteborgs museer var drygt 5,8 miljoner, men det kommunala anslaget till dem uppgick till drygt 43,7 miljoner för år 1985. Motionen framhåller även skillnaderna mellan etnografiska museerna i Göteborg och Stockholm. Till exempel är en skillnad att Folkens museum-etnografiska i Stockholm har klimatanläggningar. Motionen avslutas med hemställan om att:

riksdagen hos regeringen begär en utredning om hur statens ansvar ekonomiskt skall utformas och hur lokalbehoven för museets framtida verksamhet i Göteborg skall tillfredsställas med bibehållande av organisatorisk tillhörighet till Göteborgs museum.¹¹⁵

Några år senare kom ytterligare en motion i saken, men nu lagd av Ingela Mårtensson, Kerstin Ekman och Erling Bager, samtliga från Folkpartiet liberalerna. Även om det kommer från ett annat politiskt håll, hålls en liknande linje som motionen från Chrisopoulos och

Claesson. Motionen från folkpartisterna markerar vad en läsare känner igen från andra sammanhang:

Etnografiska museet i Göteborg är unikt inte bara i Sverige utan i världen. [...] Från Sydamerika finns ett omfattande arkeologiskt material, bla drygt 1 200 textilier från för-columbiansk tid. De mest kända är de sk Paracas-textilierna från Peru som är cirka 2 500 år gamla. De anses av specialister som de kvalitativt sett kanske förnämsta i världen och röner också intresse därefter. Dessa textilier är varken tillfredsställande utställda eller magasinerade. Etnografiska museet såväl som dess motsvarighet i Stockholm bör betraktas som riksmuseum. De kompletterar varandra och utgör tillsammans ett riksintresse. [...] Vi föreslår att kulturrådet får i uppdrag att se över möjligheterna att omvandla Etnografiska museet i Göteborg och Röhsska museet från kommunala museer till centrala museer.¹¹⁶

Av motionerna att döma framträder en argumentationslinje kring Göteborgs etnografiska museum som överbryggar partigränser. Det dröjde inte heller särskilt lång tid förrän saken togs upp i riksdagen igen.

Vid denna tid hade Sverige borgerlig moderatledd regering med Carl Bildt som statsminister. Att döma av uttalanden under debatten i kammaren verkar frågor kring Göteborgs museer egentligen återkommande vara aktuella. Till Sveriges riksdag hade det inlämnats en ny motion av folkpartisterna Ingela Mårtensson och Erling Bager.¹¹⁷

Det kan inte vara så att göteborgarna ska betala för ett kulturutbud som avser hela Västsverige, medan stockholmarna inte ens behöver betala fullt ur för sin egen kultur.

Statliga museer måste t ex inte ligga i huvudstaden – speciellt inte när de mest omfattande samlingarna inom ett område finns på annan plats. Att notera är att 'Kultur i hela landet' konstaterade att det saknas ett design- och hantverksmuseum i Sverige och föreslog att ett sådant borde förläggas i Stockholm.

Etnografiska museet i Göteborg har samlingar av såväl nationellt som internationellt intresse. Därför borde detta

museum tillsammans med dess motsvarighet i Stockholm ha gemensamt samordningsansvar inom sitt område.¹¹⁸

I en debatt i riksdagen om kulturpolitiken och nämnda motion omnämns också Göteborgs museer. Lennart Fridén från Moderata samlingspartiet säger i ett anförande att:

Det är ständigt återkommande motioner angående Röhsska respektive Etnografiska museet i Göteborg. Anledningen till att jag gärna vill ta upp detta är att det inte bara ligger ett nationellt intresse och ett nationellt ansvar för att se till att decentralisera kulturfrågorna ut över landet. Det finns också ett nationellt ansvar för att utnyttja det som redan finns. Här finns alltså ett antal frågor som varit obesvarade under många år när det gäller ansvaret för en hel del av verksamheten ut över landet.¹¹⁹

Socialdemokraten Björn Kaaling säger i sitt anförande om museer och utställningar och i väntan på museiutredningen *Minne och bildning*:

Herr talman! I kulturutskottets betänkande 26 behandlas frågor som rör museer och utställningar. [...] Många förslag till förändringar inom museiområdet har under de senaste ett och ett halvt åren lagts åt sidan med hänvisning till den pågående Museiutredningen. [...] Därför föreslår kulturutskottet att anslaget till de centrala museerna under rubriken Myndigheter räknas upp med 2,5 miljoner kronor utöver regeringens förslag. De här resurserna skall i huvudsak användas som en allmän resursförstärkning hos Statens historiska museer, Statens konstmuseer och Folkens museum – etnografiska. [...] de medel som är avsedda för Folkens museum skall användas som insatser mot främlingsfientlighet i vårt samhälle. [...] Vi socialdemokrater önskar att man hade kunnat öka på anslaget till Etnografiska museet i Göteborg med fyra nya grundbelopp.¹²⁰

I anförandet fortsätter Björn Kaaling med att föreslå riksdagen att det ökade anslaget skulle användas i arbetet mot främlingsfientlighet.

Det är tydligt att museerna i Göteborg diskuterades i ett nationellt hänseende och att Sveriges båda etnografiska museer fått ett särskilt förhållande till varandra. Det som framkommer i Björn Kaalings anförande ligger också i linje med vad som sedermera fanns med i Marita Ulvskogs förslag om att skapa en ny museimyndighet i Göteborg som skulle visa världskultur och verka inkluderande i samhället.

År 1996 lade den socialdemokratiska regeringen fram ett förslag om att etablera ett Världskulturmuseum i Göteborg. Regeringen lade fram proposition 1996/97:3 till riksdagen som biföll förslaget efter debatt och omröstning den 19 december 1996.¹²¹ En organisationskommitté tillsattes enligt regeringsdirektiv (Dir 1996:110). Regeringen begärde av kommittén en slutrapport senast 15 okt 1998.

Innan dess hade det varit förhandlingar mellan svenska staten och Göteborgs kommun. En av huvudpersonerna i förhandlingarna var organisationskommitténs ordförande Christina Rogestam. I kommittén satt, bland andra, den tillförordnade museichefen för Göteborgs etnografiska museum Sven-Erik Isacson och chefen för Folkens museum-etnografiska i Stockholm, Per Kåks.

GÖTEBORGS KOMMUN ÖVERLÅTER SAMLINGARNA, MEN BEHÅLLER PARACASTEXILIerna – VARFÖR?

Efter genomförda förhandlingar lämnade kommunstyrelsen i Göteborg ett förslag till kommunfullmäktige att besluta om ett förstatligande av etnografiska museet. I förslaget står skrivet att: ”Kommunen överlåter vederlagsfritt museets samlingar, med undantag för de s k Paracas-textilierna som deponeras hos staten, samt inventarier, hyresavtal mm. Det bokförda värdet av samlingar och inventarier enligt bokslut per 1997-12-31 är ca 7 Mkr. [...] Eftersom samlingarna skall finnas hos det nya museet i evärdelig tid och således inte avses att säljas har det inte ansetts meningsfullt att göra en utredning av samlingarnas beräknade marknadsvärde”.¹²² I ett senare skede gjordes dock en ny bedömning av paracastextiliernas ekonomiska värde, vilket förändrade bilden betydligt.

Bland arkivhandlingarna återfinns inget dokument som uttryckligen förklarar varför kommunen valde att deponera paracastextilierna hos svenska staten, dvs. att Göteborgs stad kvarstod som ägare. I betänkande och skrivna avtal mellan parterna är en väldigt kortfattat formulering det enda som finns. Inget motiv eller resonemang kring saken förmedlas. Det som omnämns är paracastextiliernas ekonomis-

ka värde. Det står skrivet i kommunstyrelsens förslag till beslut för kommunfullmäktige. Värdet uppskattas där till 7 miljoner kronor. Som redan nämnts gjordes en värdering av en expert som reviderade värdet uppåt i mycket hög grad. Dokumentet är märkt med sekretess.

En av de direkt berörda i diskussionen om värdet av att behålla paracastextilierna var Margita Björklund. Som svar på en direkt fråga om *varför*, berättade hon om hur resonemanget gick i Göteborg. Diskussionen var omfattande, det fanns också en god relation till företrädare för den peruanska staten. Anledningen till att behålla dem i göteborgsk ägo var att en del personer såg en risk för att textilierna skulle flyttas till Stockholm, ifall de överfördes till ett statligt ägande.¹²³

Svenska staten och Göteborgs kommun slöt ett avtal om ett statligt övertagande av det etnografiska museet. Avtalet är undertecknat 23 juni 1998 av kommitténs ordförande Christina Rogestam och Göran Johansson för Göteborgs kommun. I avtalet står bland annat:

Enligt statsmakternas beslut bildas den 1 januari 1999 den nya myndigheten Världskulturmuseet (arbetsnamn). Avsikten är att Etnografiska museet i Göteborg samtidigt skall förstatligas och ingå som en av fyra museienheter i den nya myndigheten, vars kansli och ledningsfunktion förläggs till Göteborg. [...] Åtaganden enligt befintliga gåvo- och depositionsinstrument riktade direkt till Etnografiska museet och utan särskilda förbehåll i övrigt överförs på oförändrade villkor till den nya myndigheten. De s k Paracas-textilierna deponeras emellertid av kommunen hos den nya myndigheten, så länge staten är huvudman för verksamheten.¹²⁴

Med utgångspunkt i vad som föreslås av MUS 65 och vad som senare sägs i exempelvis riksdagen framträder bilden om en sedan länge rådande konsensus kring att förena etnografiska museerna i Göteborg, respektive Stockholm. Det är också tydligt att det är Göteborgs geografiska läge och historia med sjöfart och kontakt med andra länder som ger staden en fördel. Men mest avgörande är museernas samlingar, där Göteborgs röner hög status, i Sverige och internationellt.

Det finns skäl att gå tillbaka till när Paracasprojektet sökte statsbidrag från utbildningsdepartementet för att rädda textilierna undan förstörelse, men att de fick avslag på sin ansökan. Detta kan ställas mot

de anföranden som lades fram i Sveriges riksdag från både höger och vänster om paracastextiliernas omistliga värde och Göteborgs etnografiska museums ställning internationellt och betydelse för Sverige som helhet. Det är värt att notera att trots den medvetenhet som fanns om textilierna, hade Paracasprojektet uppenbarligen svårt att få större tillskott av statliga medel.

EN NY STIFTELSELAG

Den 1 januari 1996 trädde en ny stiftelselag i kraft. Detta kan vara en delförklaring till att kommunstyrelsen övertog förvaltningen av stiftelsens förmögenhet. Denna lag har sedan dess ändrats upprepade gånger.

Stiftelsen Paracas stod under så kallad *egen förvaltning*, dvs. att den hade en styrelse med ledamöter från stiftarna, men även andra. Stiftelsen hade också *anknuten förvaltning*, eftersom det var en *juridisk person* som förvaltade stiftelsen, då Göteborgs Stadskansli.¹²⁵ Angående förvaltning av stiftelser sade den nya lagen vid den tiden att: ”det alltid är den myndighet som har lämnat förvaltningsåtagandet för statens räkning som är förvaltare för stiftelsen. Motsvarande gäller i kommun och landsting”.¹²⁶ Arkivhandlingarna indikerar att något skedde med förvaltningen av stiftelsen under 1996. Styrelsen gav kommunstyrelsen i uppdrag att förvalta Stiftelsens förmögenhet. Arkivhandlingarna ger dock ingen ledtråd om orsaken.

För berättelsen om Stiftelsen Paracas kan lagen kring *tillsyn* vara intressant att belysa särskilt. De tidiga utkastet och den senare slutgiltiga urkunden från för Stiftelsen Paracas har alla en tydlig formulering. I sista paragrafen står att ”Denna stiftelse skall inte stå under länsstyrelsens tillsyn”, vilket var helt i sin ordning enligt den tidens tillsynslag.¹²⁷ Hur stiftelsen var upplagd, eller att stadsrevisionen granskar räkenskaperna är egentligen inget att höja på ögonbrynen för. Men som nämnts tillkom ny lagstiftning kring stiftelser och tillsyn.

Den nya lagen från 1996 krävde tillsyn av stiftelser, i form av fullständig eller begränsad tillsyn. Tillsynsmyndighet blev länsstyrelsen. Tillsynen av en stiftelse har funktionen av kontroll, ingripande och service. Stiftelsen Paracas hade i urkunden formulerat undantag från tillsyn, vilket med den nya lagstiftningen gav den rätt till begränsad tillsyn, dvs. tillsynsmyndigheten har inte rätt att begära exempelvis handlingar eller utföra inspektioner. Tillsynsmyndigheten hade rätt att gripa in om brott mot stiftelselagen ägde rum, dock inte på för lösa grunder.¹²⁸ Kring den då nya stiftelselagen skriver Björn Lundén att:

Stiftaren kan i stiftelseförordnandet bestämma att stiftelsen inte ska stå under tillsyn. Då respekterar man stiftarens vilja [...] Samma bestämmelser för begränsad tillsyn gäller för stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun. [...] Tillsynsmyndigheten ska för dessa stiftelser inte begära in handlingar eller upplysningar, inte heller kalla till och delta vid sammanträden och inte heller utföra inspektioner.¹²⁹

I arkivmaterialet finns heller inga spår av tillsyn från det när stiftelsen bildades och fram till år 2008, då något sker. Men mer om detta senare.

FÖRSÖK TILL UPPLÖSNING AV STIFTELSEN

I arkivhandlingarna kan mycket av Stiftelsen Paracas aktiviteter studeras år för år. En någorlunda kronologisk berättelse låter sig sammanställas. Men det är värt att nämna att dokumenten från år 1997 mestadels rör ekonomi, såsom fakturor, bokföringsordrar, balansrapporter och resultatrapporter. Det behöver inte betyda något särskilt, men tidsperioden verkar vara inledningen på en mera inaktiv period i stiftelsens historia. Revisionsberättelsen för år 1997 säger kort och gott: ”Årsredovisningen har upprättats enligt stiftelselagen. Granskningen har inte givit anledning till anmärkning mot vare sig årsredovisning, räkenskaper eller styrelsens förvaltning av stiftelsens angelägenheter”.¹³⁰ Ett styrelseprotokoll från juni 1997 berättar en del om läget för Stiftelsen Paracas och Paracasprojektet: ”Fattades beslut om att överlämna postgiro och bankcheckräkn. till Stadskansliets förvaltning. [...] Sven-Erik Isacsson redogjorde för två planerade projektanställningar avseende delprojekt Registrering etapp 3 (CD-produktion, sept-dec 1997) samt delprojekt Information etapp 4 (Bok om Paracas, okt-dec 1997)”.¹³¹ I anknytning till vad som framkom av styrelseprotokollet från 26 juni 1997, finns bland handlingarna ett meddelande från Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) om att stiftelsens bankgironummer blivit avregistrerat.

Efterföljande året 1998 kan understryka att denna period var något av en brytningsperiod för Stiftelsen Paracas. Ett mötesprotokoll för stiftelsens styrelse, daterat 26 feb 1998, visar på graden av aktivitet. Sven-Erik Isacsson redogjorde för styrelsen om vad som pågick och

vad som skulle hända den närmaste framtiden. Styrelsen fick redogjort för verksamheten inom delprojekten, exempelvis CDrom och bok om paracastextilierna. Kompletterande fotografering var också något som planerades. Självs skulle Sven-Erik Isacson företa en resa till Argentina, bekostad med medel från stiftelsen. Förhoppningen var att det skulle etableras nya samarbetsprojekt med exempelvis Museo Etnográfico, samtidigt skulle han studera en samling med paracastextilier som kunde komplettera bilden av textilierna i Göteborg.

Bland arkivhandlingarna finns en registreringsanmälan, daterad 17 juni 1998. I anmälan står Kjell A Mattsson som ordförande. Stiftelsen redovisar en förmögenhet på 995 548 kronor. Registreringsbeviset från länsstyrelsen redovisar en ankomstdag för anmälan 17 aug. 1998. Registreringsbeviset är utfärdat 18 jan 1999, med Kjell A Mattsson som ordförande. Stiftelsens ändamål är formulerat i samma ordalag som i urkunden kring Paracasprojektet: ”Stiftelsens ändamål är att ekonomiskt stödja Paracasprojektet som syftar till att med tvärvetenskapliga metoder finna lösningar för vård och förvaring av Paracastextilierna. Projektet innefattar forskning och information om dessa vetenskapligt och kulturhistoriskt intressanta samlingar av sydamerikanska textiler”.¹³² Denna formulering hängde sedan med så länge stiftelsen existerade. Det kan dock påpekas att *Paracasprojektet* var tänkt att avslutas år 1994. Kan stiftelsens existens och avsikt borgat för att Paracasprojektet i själva verket förnyades och förlängdes så länge textilierna skulle finnas kvar i Sverige? En beskrivning är att förvaltningen av paracastextilierna successivt införlivades i den ordinarie verksamheten och egentligen upphörde att vara ett egentligt projekt.

Citatet närmast ovan signalerar att inga förändringar var synliga vid horisonten för stiftelsen, men bland arkivhandlingarna finns ett brev bevarat. Brevet är daterat 29 oktober 1998 och adresserat till stiftelsen. Avsändaren är Kjell A Mattsson som skriver:

Undertecknad får härmed anhålla om entledigande från uppdraget att vara ledamot av och ordförande i Paracastiftelsen från och med årsskiftet 1998/1999.
Skee 1998 10 29
Med vänliga hälsningar
Kjell A Mattsson¹³³

I protokollet från stiftelsens styrelsesammanträde 14 december 1998 signaleras än större förändringar och hur styrelsen agerar på dem. I protokollet redogörs för utbetalningar av medel för Paracasprojektet, men sedan berättar protokollet:

Beslutades att, p.g.a. ändrat huvudmannaskap för Etnografiska museet i Göteborg fr.o.m. 1999 och under förutsättning att stiftarna enligt paragraf 8 i stiftelseurkund av 22 januari 1992 ger sitt godkännande, avveckla verksamheten och avregistrera Stiftelsen Paracas i samband med bokslut per 1998-12-31. Beslutades att Kjell A. Mattsson och Bo I. Jonsson kvarstår som ordförande resp firmatecknare till dess att beslut om avregistrering tillstyrks av stiftarna.¹³⁴

Göteborg kommuns kulturförvaltning i vilken museinämnden uppgått skrev ett tjänsteutlåtande om förslag till beslut för kulturnämnden. Där framgår att styrelsen för Stiftelsen Paracas kommit in med en anhållan om avveckling och avregistrering av stiftelsen. Kulturförvaltningens förslag till beslut var: ”att avslå förslag om avveckling av verksamheten och avregistrering av Stiftelsen Paracas tills dess att Världskulturmuseets organisation funnit sin slutgiltiga form”.¹³⁵ Kulturnämnden följde sedan förvaltningens förslag och avslåg stiftelsens anhållan.

Ett annat dokument som blir representativt för att detta var en period av lösa strukturer är ett tjänsteutlåtande. I tjänsteutlåtandet daterat 18 december 2000, berördes en förfrågan om tillstånd för Världskulturmuseet att få öppna en monter med paracastextil. På grund av tidsbrist behövdes beslut från kulturnämndens presidium. I tjänsteutlåtandet sägs också att inget formellt depositionsavtal gällande paracastextilierna ännu tecknats mellan svenska staten och Göteborgs kommun. Tjänsteutlåtandet understryker nödvändigheten av ett avtal. Tjänsteutlåtandet redogör också för stiftelsen och att syftet var att stödja Paracasprojektet och att stiftelsen anhållit om upplösning.¹³⁶ Utlåtandet visar också på en medvetenhet om en delikat och aktsam hantering av paracastextilierna.

Fragment av en mantelvävnad med broderade figurmotiv i 18 färger.
8 av 8. Världskulturmuseet 1935.32.0211

TRÄDAN

De bevarade arkivhandlingarna efter stiftelsen ger intrycket av varierande perioder av aktivitet. Åren närmast efter millennieskiftet infinner sig i det närmaste en träda. Det verkar ha att göra med processen kring förstatligandet av Göteborgs etnografiska museum och frågor kring deponeringen och förvaltningen av paracastextilierna. Exempel på dokument som pekar på en inaktiv period är stiftelsens årsredovisning för år 2002. Något uppseendeväckande är påståendet att: ”Stiftelsen har främjat sitt ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja 0 SEK”.¹³⁷ Som bekant var stiftelsens ändamål att ekonomiskt stödja Paracasprojektet. Under rubrikerna *Väsentliga händelser under räkenskapsåret och efter dess utgång*; och rubriken *Framtida utveckling*, finns inget redovisat för året. Vad gäller stiftelsens tillgångar berättar årsredovisningen att: ”Som en följd av den fortsatta börsnedgången under räkenskapsåret har marknadsvärdet av innehav i värdepapper minskat så kraftigt att [...] tillgångarna och det egna kapitalet skrivits ner med 129 010 kr”.¹³⁸

Ett något osäkert läge till följd av politiska beslut och ekonomisk nedgång kan läsas ut av ett protokoll daterat 30 september 2003. Till ny ordförande för stiftelsen utsågs Kulturnämndens dito Vivi-Ann Nilsson. Det tycks som att stiftelsen stått utan ordförande sedan Kjell A Mattsson hade avgått. Av protokollet framkommer att stiftelsens disponibla medel uppgick till 976 748 kr. Under punkt 6 tas avtalsfrågan med statliga Världskulturmuseet upp än en gång: ”Diskuterades behovet av en förnyad ansträngning för att ett avtal med Världskulturmuseet skall komma till stånd angående textiliernas vård, förvaring och tillgänglighet. Ordförande informerade om att avtalsfrågan kommer att behandlas av kulturnämnden”.¹³⁹ I punkt 7 tas initiativet att ge Röhsska museet i uppdrag att undersöka förutsättningarna att arrangera ett symposium kring paracastextilierna. Det kan tyckas uppseendeväckande att Röhsska museet fick uppdraget och inte Världskulturmuseet. Anledningen är oklar, men kan ha haft att göra med att det ännu inte fanns ett avtal kring paracastextilierna eller att organisationen inom Världskulturmuseet ännu inte var klar. Efterföljande möte för att arbeta vidare med frågorna bestämdes till 30 januari 2004, vilket var fyra månader senare.

I årsredovisningen för 2003 står återigen skrivet att: ”Stiftelsen har främjat sitt ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja 0 SEK”.¹⁴⁰ Vad gäller ekonomin hade läget blivit annorlunda: ”Som en följd av börsuppgången under räkenskapsåret har marknadsvärdet av stiftelsens innehav i värdepapper i den gemensamt placerade förmögenheten ökat”.¹⁴¹ I årsredovisningen sägs också att den tidigare nedskrivningen av kapital från 2002 nu har fått motsvarande summa återfört, vilket påverkade stiftelsens egna bundna kapital.

För Stiftelsen Paracas historieskrivning, står ytterligare en sak i årsberättelsen för 2003 som blir av vikt. Under rubriken *Väsentliga händelser under räkenskapsåret och efter dess utgång*, står skrivet att: ”Efter inrådan av Länsstyrelsen Västra Götaland återskapades styrelsen för Stiftelsen Paracas under september 2003”.¹⁴² En tröghet i processen med statliga Världskulturmuseet kan läsas in under rubriken *Framtida utveckling*, där det står antecknat: ”Inför 2005 planeras avtal mellan Göteborgs stad och Världskulturmuseet vara klart. Ett symposium planeras kunna äga rum i april 2005”.¹⁴³

Det efterföljande styrelsemötet med Vivi-Ann Nilsson som ordförande hade bestämts till 30 januari 2004. För styrelsen presenterades ett förslag till upplägg för det symposium om paracastextilierna som planerades. Styrelsen ansåg att det var viktigt att samverka kring symposiet tillsammans med Statens museum för världskultur och naturligtvis Världskulturmuseet. Mötesprotokollet berättar att Röhsska museet fick uppdraget att arbeta vidare med arrangemangen kring symposiet. Kring processen för ett avtal mellan Världskulturmuseet och Göteborgs stad berättar protokollet att ”förslag till avtal mellan Göteborgs stad och Världskulturmuseet för närvarande granskas av stadens juridiska avdelning. Avtalet förväntas vara klart under våren 2004”.¹⁴⁴

Nästa styrelsemöte den 2 mars 2004 var tämligen likartat. Mötet fastställde datum för symposiet till den 15 april 2005, och Röhsska museet fick fortsatt uppdrag att arbeta vidare med det. Kring avtalsfrågan informerade ordföranden Vivi-Ann Nilsson att förslaget till avtal nu hade granskats av juridiska enheten och skulle vara färdigt inom kort. Styrelsen tar också på nytt tag i frågan att finna sätt att sprida kunskap om paracastextilierna. Nästa möte hade planerats till 11 juni, men den 7 juni kommer meddelande om att mötet är inställt på grund av för få ärenden.

Den 24 augusti 2004 fick kulturnämnden ett avtal för undertecknande från Världskulturmuseet. Exemplet som finns bland arkiv-

handlingarna saknar underskrifter. Av texten kan sägas att stiftelsen egentligen står utanför detta avtal, men får på grund av det delvis en förändrad position i förvaltningen av textilierna.

En indikation på stiftelsens förändrade, eller kanske till och med tillbakadragna roll, kan förstås av att ännu ett möte fick ställas in. Den enda aktuella frågan som fanns att behandla var planeringen för det kommande symposiet. Den praktiska planeringen sköttes av Röhsska museet. Årets sista möte blev i stället den 30 november 2004, vilket förstärker bilden av en mera tillbakadragen stiftelse. Protokollet berättar bland annat att mötet godkände årsredovisningen för år 2003, vilken kan ses som sent. En punkt i protokollet består av information kring avtalsprocessen mellan Göteborgs stad och Världskulturmuseet.

Ordföranden informerade om att Göteborgs stad föreslagit en passus i avtalsförslaget som behandlar bildrättigheter. Föreslagen formulering accepteras ej av Världskulturmuseet varför det kommer att utredas om Göteborgs stad kan överta förvaring av textilierna.¹⁴⁵

Årsredovisningen för 2004 redovisar att stiftelsen främjat sitt ändamål och hade beviljat ett anslag på 6302 kronor. En liten summa, men utdelningen av pengar visar att stiftelsens arbete fortsätter, även om aktiviteten inte var så hög. Årsredovisningen berättar vidare att styrelsen sammanträtt vid tre tillfällen under 2004 och att planeringen av seminariet fortskridit. Årsredovisningen för 2004 uppger också att seminariet ägt rum den 15 april 2005, vilket också säger något om när stiftelsens årsberättelse färdigställdes. Vidare står skrivet att diskussionen har fortsatt om att få till ett avtal mellan Göteborgs stad och Världskulturmuseet gällande deponering av textilierna. Stiftelsens låga aktivitet kan till en del förklaras med osäkerheten kring att förvaltningen av textilierna och att parterna hade svårt att få till ett avtal. Den tröga avtalsprocessen kring deponeringen påverkade stiftelsens möjlighet att, så att säga, främja sitt ändamål.

Kräftgången kan exemplifieras med att ännu ett styrelsemöte ställdes in, med förklaringen "Sammanträdet skulle i huvudsak behandla stiftelsens årsredovisning 2004. Denna har emellertid ännu inte färdigställts. Kallelse till nytt sammanträde kommer så fort årsredovisningen är klar".¹⁴⁶

Ett dokument bland arkivhandlingarna visar på en ambition hos ledande personer inom stiftelsen att styra upp verksamheten. Dokumentet är en utskrift av en e-post från sekreterare Kristina Fritzell som ett svar på en förfrågan från stadskansliet gällande oklarheter kring Göteborgs Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets Samhälle. Det som framkommer visar tydligt att tidigare förhållanden inom stiftelsen med tiden blivit oklara och tydligen behöver redas ut:

Här kommer svar ang. ledamot Christian Axel-Nilsson i Paracas. [...] Det har inte varit helt enkelt att reda ut hur det har sett ut bakåt i stiftelsen p.g.a. bristande dokumentation men efter kontakt med Länsstyrelsen rättsenhet och stiftelseansvarig på stadskansliet har vi kommit fram till att det troligen förhåller sig så här:

Stiftelsen bildades 1992. Den som undertecknat stiftelseurkunden för Vitterhetens räkning är en Åke Holmberg.

Vald för vitterheten 1992 – 1995: Christian Axel-Nilsson
Vald för Vitterheten 1995-1998: Ev. Gunilla Åkerström-Hougen. Dock ej Christian Axel-Nilsson vars namn inte finns med någonstans i handlingar från denna period. [...]

1999- 2004: Styrelsen är i stort sett vilande under denna period [...]

2004 - : Styrelsen ombildas och nya ledamöter väljs.

Christian Axel-Nilsson verkar aldrig ha fått något besked om att hans mandatperiod utgick i och med 1995. Sådant kan ju hända i synnerhet som det verkar ha varit en viss turbulens i stiftelsens vara eller icke vara.

Både länsstyrelse och stadskansli understryker emellertid bestämt att detta är en fråga för Vitterheten. Det är deras skyldighet att hålla reda på vilka som är deras representanter, meddela dem avslutat uppdrag o.likn. Kommunen, och ordförande vald av kommunen, har inget ansvar att reda ut sådana här frågor. Som om du vill kan du således hänvisa Christian A-N vidare till Vitterheten. Jag har också vidarebefordrat frågan om Christian A-N till nuvarande ledamot för Vitterheten, Birger Karlsson. Han blev lite bekymrad men lovade att försöka forska bakåt på sitt håll.¹⁴⁷

Det som framkommer av citatet ovan kan tyda på att Christian Axel-Nilsson hört sig för om han fortfarande var ledamot i styrelsen. Det är också uppenbart att stiftelsens verksamhet och människors engagemang påverkats av exempelvis Kjell A Mattson som avgick och av två tragiska dödsfall; först Helen Axel-Nilsson och några år senare Sven-Erik Isacsson.

Del av mantelbård med broderade figurmotiv i 23 färger.
Världskulturmuseet 1935.32.0198

METAMORFOS OCH OMTAG

Runt år 2005 började stiftelsens verksamhet få upp farten igen. Det kanske till och med kan beskrivas som en nytändning. Förenklat kan Stiftelsen Paracas historia delas upp i två halvlekar, och denna tidpunkt kan beskrivas som inledningen av den andra.

Ett mötesprotokoll från den 3 maj 2005 visar att aktiviteten inom stiftelsen blev mera intensiv. Seminariet om paracastextilierna som planerats under en längre tid, hade ganska nyligen genomförts. I protokollet sägs att det var ett lyckat arrangemang, med mycket positivt genomsvar från både besökare och föreläsare. Något som tydligt markerar ett omtag inom stiftelsens verksamhet är att styrelsen diskuterar eventuella framtida projekt under en egen mötespunkt. I protokollet står skrivet:

”Styrelsen diskuterade möjliga framtida projekt och aktiviteter såsom produktion av hemsida, bearbetning av texter, material och bilder om textilerna för ev. publicering samt ev. inrättande av forskarstipendium”. Styrelsens beslut i frågan blev: ”Att till kommande sammanträde inbjuda Christian Axel-Nilsson”.¹⁴⁸ Protokollet från efterföljande styrelsemöte, den 9 september 2005, berättar att Christian Axel-Nilsson fått förhinder, men fick en förnyad inbjudan till nästa sammanträde. Ifall han inte kunde närvara då heller, kvarstod inbjudan till mötet därefter.

Under punkten *Eventuellt framtida projekt* tas en gammal målsättning upp från Paracasprojektet: ”Styrelsen diskuterade möjligheten att publicera ett befintligt manuskript om textilierna. Innan eventuell publicering bör det ske en bedömning av manuskriptets kvalitet och lämplighet för publicering”. Styrelsens beslut blev att de: ”hemsätter att Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets- Samhället undersöker manuskriptets status och kostnader för en eventuell publicering”.¹⁴⁹ En publikation om textilierna hade ju funnits med som delmål sedan uppstarten av Paracasprojektet. Drygt två månader senare får stiftelsen ett brev från textilhantverkaren Kerstin Paradis Gustafsson, undertecknat *Paradis Kerstin*. Brevet tar upp ett par välbekanta frågor.

I brevet, daterat 25 november 2005, berättar Kerstin Paradis Gustafsson om hennes och Sven-Erik Isacssons ambition att ge ut en bok om paracastextilierna. Hon berättar vidare att hon har ett under-

lag att jobba vidare med som hon vill delge stiftelsen, och hon hoppas att detta kan vara inledningen på ett gott samarbete. I en sammanställning preciseras sedan idéerna om bokprojektet och arbetet som gjorts tidigare inom Paracasprojektet.

Sven-Erik Isacson, f.d. intendent och chef för Etnografiska Museet i Göteborg, planerade redan på 1980-talet att skriva en bok om museets unika samling av Paracastextilier [...] 1995 fick jag en projektanställning på Etnografiska Museet. Mitt uppdrag var att dokumentera Paracassamlingen. [...] S-E:s idéer och tankar om boken kommer i och med hans frånfälle aldrig att kunna genomföras. Jag har däremot allt mitt arbete och mina forskningsresultat samlat och vill mycket gärna att det materialet skall komma till nytta i en bok för framtida fortsatta studier. [...] Tack vare mina mångåriga erfarenheter från studier av textilier och ursprungliga hantverksmetoder från flera skilda kulturer, anser jag mig ha den kompetens som behövs för att ge enkla och lättförståeliga förklaringar både i text och bild. [...] Fotografen Gösta Berg har under min ledning fotograferat hela samlingen. Samlingen var tidigare fotograferad men eftersom det inte var tillräckligt hög kvalitet på de fotografierna måste allt fotograferas igen.¹⁵⁰

Skrivelsen avslutas sedan med tre punkter där Kerstin Paradis Gustafsson föreslår stiftelsen att de; stöder projektet; ger henne tillgång till de aktuella fotografierna och på något sätt stödjer en utgivning av en bok. Allra sist står att hon tänker sig att söka extern finansiering för sitt eget arbete.

Av det som Kerstin Paradis Gustafsson skriver känns en hel del igen. Något tveksamt är dock ifall samtliga textilier fotograferades på nytt. Sedan verkar namnet på fotografen blivit förväxlat. Enligt arkivhandlingarna hette fotografen Håkan Berg.

Inför styrelsens efterföljande sammanträde skickade sekreteraren Kristina Frizell ut ett meddelande om Kerstin Paradis Gustafssons idéer kring en bok. I utskicket fanns också hennes brev bifogade för ledamöterna att läsa.

I protokollet från styrelsemötet den 7 december 2005 framgår att frågan om en publikation diskuterades. Styrelsen beslutade att ge

kulturförvaltningen uppdraget att skicka Kerstin Paradis Gustafssons skrivelse till Världskulturmuseet, och att undersöka ifall de kunde vara intresserade av att samarbeta kring en publikation. Styrelsen gav också Röhsska museet uppdraget att undersöka ifall någon lämplig person kunde bearbeta den befintliga dokumentationen av textilierna i ett vetenskapligt hänseende. Den förfrågan som Kerstin Paradis Gustafsson hade ställt, väckte uppenbarligen engagemang hos stiftelsens styrelse.

Stiftelsen Paracas sekreterare Kristina Frizell kontaktade chefen för Världskulturmuseet, Jette Sandahl angående huruvida museet kunde ha något intresse i att medverka till en publikation och bearbeta befintligt material.

Styrelsen understryker vikten av att befintligt material granskas och bearbetas av vetenskaplig expertis och att den eventuella färdiga produkten håller hög vetenskaplig standard. Styrelsen ser gärna att Världskulturmuseet kommer med synpunkter på det som anges i Kerstin Gustafssons skrivelse. Som ovan nämnts är styrelsen också mycket intresserad av att få veta om museet har något intresse av ett samarbete med Stiftelsen Paracas om en eventuell utgivning av en dokumentation.¹⁵¹

Efter en tid fick stiftelsen svar från Världskulturmuseet. I svaret ställer sig museet mycket positivt till att samarbeta kring en publikation. Vidare står det i brevet att det finns stora nationella som internationella förväntningar på en publikation om paracastextilierna i Göteborg:

Världskulturmuseet er selvklart meget interesseret i at samarbejde med Paracasstiftelsen om at for virkelige en sådan dokumentation af disse vigtige samlinger. [...] Fra museets synsvinkel er det således nødvendigt at drage ind international ekspertise for at skabe en dokumentation af en tilstrækkelig bredde, dybde og standard. [...] Måske ville det være muligt at træffes og diskutere dette i det nye år?¹⁵²

Ambitionen att ge ut en publikation omnämns också senare i stiftelsens årsredovisning för 2005. Där står också att avtalet mellan

Göteborgs stad och Världskulturmuseet hade färdigställt och under-tecknats av parterna den 17 augusti 2005.

Mötet mellan stiftelsen och Världskulturmuseets chef, Jette Sandahl tog en tid att få till stånd. En korrespondens mellan stiftelsens ordförande och sekreterare talar om mycket arbete och att Margita Björklund får gå in som ersättare på ordförandeposten till ett kommande styrelsemöte 4 april 2006.

Ungefär samtidigt tar Kerstin Paradis Gustafsson förnyad kontakt med stiftelsen för att höra sig för om processen fortskrider. Hon har skrivit ett brev den 27 mars och ber om ett svar i saken från stiftelsen.

Med Margita Björklund som ersättare för den ordinarie ordföranden sammanträdde stiftelsens styrelse den 4 april 2006. Med under mötet fanns då också Christian Axel-Nilsson. Detta blev också det enda styrelsemötet under hela år 2006. Av protokollet framkommer i sammanhanget intressanta saker för Stiftelsen Paracas historia:

Förvaltningen har tidigare, på styrelsens uppmaning, ställt förfrågan till Världskulturmuseet huruvida museet är intresserade av en samverkan.

Christian Axel – Nilsson om tidigare planer på en utgivning och redogjorde även för det troliga material som finns i form av manuskript och foton. Christian Axel-Nilsson underströk vikten av att en publikation kommer till stånd då textilierna är bland det mest värdefulla som svenskt museiväsen här-bärgerar. En publikation bör i ett första skede riktas till en intresserad allmänhet.

Styrelsen instämmer i att det i dagsläget är mest aktuellt att en publikation utformas med tanke på en intresserad allmänhet. Publikationens syfte bör vara att sprida kunskap om textilierna och uppmärksamma deras unika status.¹⁵³

Styrelsen beslutar också att Christian Axel-Nilsson ska undersöka ifall Sven-Erik Isacson efterlämnade något manuskript om paracas-textilierna och därefter återkoppla till styrelsen. För att bestämma nytt datum för kommande sammanträde skulle först ordinarie ordförande kontaktas.

Av stiftelsens årsredovisning för år 2006 framgår att styrelsen diskuterat möjligheterna till en publikation. Det står även att stiftelsen detta år inte främjat sitt ändamål och heller inte beviljat några medel.

Nästa styrelsemöte ägde rum den 24 maj 2007, då med Eva Moberg som under mötet valdes till ny ordförande fram till 2010. Under mötets paragraf 6 står skrivet att styrelsen hade konstaterat att stadgarna behövde ses över. Styrelsen bedömde att stadgarna inte längre stämde överens med verkligheten. Beslutet blev att undersöka möjligheterna att ändra i stiftelsens stadgar.

De paragrafer i stadgarna som styrelsen åsyftade löd:

§ 1, Stiftelsen 'Paracas' har bildats av Göteborgs museinämnd, Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället samt Västsvenska Handelskammaren.

§ 8, Styrelsen äger fatta beslut om ändring av dessa stadgar samt om stiftelsens eventuella upplösning. För att sådant beslut skall vara giltigt krävs att stiftarna är eniga.

§ 9, Denna stiftelse skall inte stå under länsstyrelsens tillsyn.

Ledamoten Birger Karlsson var heller inte nöjd med en formulering i årsredovisningen för 2006. Formuleringen det gällde var om att stiftelsen inte skulle ha främjat sitt ändamål för det året. Detta menade Birger Karlsson inte stämde med verkligheten. Styrelsen ville veta varför denna formulering kommit till och förts in i årsredovisningen. Styrelsen gav därmed förvaltningen uppdrag att undersöka saken. Vidare berättar protokollet att mötet diskuterade framtida uppgifter för stiftelsen. Inom stiftelsen hade saken diskuterats tidigare, men blev återigen aktualiserat. Av protokollet blir det tydligt att Christian Axel-Nilssons erfarenhet och tidigare roll som chef för Röhsska museet hade betydelse för styrelsen:

Angelägna projekt är att producera någon form av dokumentation av textilierna i form av en bok och en hemsida liksom ett eventuellt inrättande av stipendier. Både hemsida och stipendier bör kunna knytas till Röhsska museet.

I samband med diskussionen om dokumentation redogjordes kort för den tidigare styrelsens kontakter med Christian Axel-Nilsson f.d. chef för Röhsska museet.¹⁵⁴

Röhsska museet fick av styrelsen uppdraget att vidare utreda möjligheterna kring att skapa en hemsida om paracastextilierna och inrättandet av stipendier för att främja förvaltningen av samlingen. Styrelsen

fann också att förnyad kontakt behövde tas med Världskulturmuseet, eftersom de hade fått en ny chef.

Vid det efterföljande styrelsesammanträdet den 7 sep 2007, var den nya chefen för Världskulturmuseet inbjuden. Hon hette Margareta Alin och presenterade inför styrelsen museets planer på att skapa en utställning kring paracastextilierna. Utställningen planerades öppna under hösten 2008. I mötesprotokollet står det angående Världskulturmuseets planer:

I Paris pågår utställningen 'Kropp - kosmos', förhoppningen är att denna utställning ska kunna komplettera textilierna. Margareta Alin uttryckte förhoppningen att Stiftelsen kan bidra med hjälp t ex i form av resestipendier. [...] Margareta Alin informerade om att Världskulturmuseet varit i kontakt med Sven-Erik Isacssons änka angående det manus om Paracastextilierna som han ska ha skrivit. Hon är villig att lämna över manuset till museet för eventuell bearbetning och tryck.¹⁵⁵

Ytterligare en av stiftelsens framtidsplaner behandlades under mötet: att skapa en hemsida. För mötet redogjorde ledamot Mikael Nanfeldt för de diskussioner som förts om saken på Röhsska museet. Enligt honom behövde tjänsten köpas externt eftersom befintliga resurser saknades. Han förde också fram att ett samarbete tillsammans med Världskulturmuseet kring en hemsida borde undersökas. Men Mikael Nanfeldt påtalade också behovet av att först mejsla ut ett tydligt syfte för hemsidan innan ett sådant projekt startas upp.

Frågan kring ändring av stadgarna behandlades även vid detta mötestillfälle. Stiftelsens sekreterare Bibbi Wopenka underrättade styrelsen att stadskansliet klargjort att det inte var nödvändigt att ändra i stadgarna, med anledning av att den tidigare museinämnden gått upp i Göteborgs kulturnämnd.

Vid denna tid verkar utformningen av regler för att dela ut stipendier ta mer plats i stiftelsens arbete. Mötet gav ledamoten Birger Karlsson i uppdrag att formulera ett utkast kring detta och presentera förslaget vid nästkommande sammanträde.

Protokollet från sammanträdet 16 november 2007 visar hur framtidsplanerna fortskred. Till mötet hade åter Världskulturmuseets chef Margareta Alin bjudits in, tillsammans med museets

utställningsproducent Christian Penalva. Styrelsen fick en presentation av Världskulturmuseets utställningsplaner som hade arbetsnamnet *Kropp-kosmos*. Nytt från föregående styrelsemöte var att ett utställningskoncept utarbetats som innehöll en hemsida och bok eller utställningskatalog. Världskulturmuseet uttryckte en förhoppning om att kunna få hjälp med finansieringen från Stiftelsen Paracas. Ledamoten Birger Karlsson fick av styrelsen fortsatt uppdrag att utarbeta ett ramverk för utdelning av stipendier. Utifrån detta kan vi se att frågan om ett manus till en bok om paracastextilierna inte diskuterades under mötet.

Det styrelsemöte som följde ägde rum en dryg månad senare, vilket var tätare än under de senare årens verksamhet. Styrelsen fattade beslut i flera viktiga frågor. Stiftelsen hade fått in en ansökan från Världskulturmuseet om ett ekonomiskt bidrag för att producera hemsida och katalog i samband med utställningen *Kropp-kosmos*. Styrelsen fattar under mötet beslut om att anslå en större summa till Världskulturmuseet, men med tydliga krav:

Beslutades att tilldela Världskulturmuseet 600 000 kr år 2007 till

- upprättande av webbsida,
- produktion av utställningskatalog samt
- konservering av och forskning om Paracastextilierna.

Bidraget förutsätter att projektet genomförs i enlighet med budget.

Stiftelsens bidrag ska tydligt framgå på hemsida och i katalog. Villkor är att hemsidan uppdateras och visas minst ett år efter avslutad utställning samt att Stiftelsen kan informera om sin verksamhet på sidan.¹⁵⁶

Styrelsen anslag preliminärt också 400 000 kronor till stipendier. Men det återstod arbete kring utdelningen. Av betydelse är också att stiftelsen nu beslutade att ta fram en egen logotyp, vilket gavs i uppdrag åt ledamoten och chefen för Röhsska museet, Ted Hesselbom. Stiftelsen ville nu också göra en satsning för att få medial uppmärksamhet kring verksamheten.

I ett historiskt perspektiv blir året 2007 av betydelse. Det skedde genomgripande förändringar i styrelsens sammansättning genom

tillsättandet av en ny ordförande och flera nya ledamöter. En bieffekt av att styrelsen förändrades var att Kerstin Paradis Gustafssons förfrågan om samarbete kring en publikation verkar ha fallit mellan stolarna.

Det framgår tydligt att stiftelsens position förändrats och att den en tid sökt en ny funktion. I början av år 2008 fortsatte arbetet med att ta fram ett regelverk för att dela ut stipendier. Ledamoten Birger Karlsson presenterade ett utkast till regelverk under ett styrelsemöte som hölls i februari månad. Utkastet diskuterades grundligt av de närvarande och Birger Karlsson fick fortsatt uppdrag att arbeta vidare med frågan. Med under mötet fanns från Världskulturmuseet även Margareta Alin och Christian Penalva som informerade om arbetet med den kommande utställningen.

Senare under februari månad får stiftelsen en skrivelse från Rättsenheten på Länsstyrelsen som begär att få ta del av Stiftelsen Paracas årsredovisning. I skrivelsen står:

”Denna stiftelse är registrerad i stiftelseregistret. Stiftelsen står under begränsad tillsyn i enlighet med bestämmelserna i [...] stiftelselagen [...]. Den begränsade tillsynen innebär bl.a. att stiftelsen inte är skyldig att årligen sända in sin årsredovisning till tillsynsmyndigheten.

Av årsredovisningslagen [...] framgår att för stiftelser med begränsad tillsyn skall bestyrkta kopior av årsredovisningen och revisionsberättelsen hållas tillgängliga för alla som är intresserade [...]

Länsstyrelsen begär [...] en bestyrkt kopia av stiftelsens senast upprättade årsredovisning och revisionsberättelse”¹⁵⁷

Denna skrivelse verkar vara inledningen av mera frekventa kontakter mellan Stiftelsen Paracas och Länsstyrelsen. Kontakter som inte var skimrande rosenröda alla gånger. Stiftelselagen kring tillsyn hade med tiden ändrats åtskilliga gånger och en stiftelse kunde efter ändringar i lagen inte längre stå utan tillsyn. Den ansvariga tillsynsmyndigheten kunde även begära in handlingar av stiftelser med begränsad tillsyn.

En genomgång av stiftelsens arkivhandlingar, exempelvis mötesprotokoll framkallar en bild av hur arbetsrelationerna mellan stiftelsens ledamöter och adjungerade kunde se ut. Arbetet med utställning,

katalog och hemsida drivs till stor del av Världskulturmuseet, men under överinseende av stiftelsens styrelse. Ett samarbete kring marknadsföring av den kommande utställningen etableras mellan Världskulturmuseet och stiftelsen, så relationerna verkar breddas mellan dessa två organisationer. I ett protokoll står att läsa:

”Margareta Alin och Christian Penalva visade en modell av den kommande Paracasutställningen och informerade om upplägget.

[..]

Uppdrogs åt Eva Moberg att presentera stiftelsens mål och förväntningar på utställningen.

[..]

Ted Hesselbom hade skickat ett förslag till logotyp. Förslaget diskuterades.

[..]

Uppdrogs åt Birgitta Öberg och Ted Hesselbom att arbeta vidare med presentation och logotyp

[..]

Birger Karlssons förslag till regler för stipendiering och Margareta Alins synpunkter på förslaget diskuterades.

Konstaterades att reglerna för beskattning av stipendier bör undersökas och jämförelser med liknande stipendier göras samt att utlysningen bör ske under den tid Paracasutställningen pågår.”¹⁵⁸

Arbetet fortskred och saker som flera arbetat med blev efterhand färdiga. Den 4 september 2008 ägde ett styrelsemöte rum på Världskulturmuseet. Protokoll från mötet berättar om att vissa saker blivit färdiga, men inledningsvis fick mötesdeltagarna en visning av den nya utställningen *En stulen värld*. Längs vägen verkar det skett ett skifte mellan konceptet *Kropp-kosmos* till temat *En stulen värld*, som diskuterade otillbörligt införskaffade objekt till museers samlingar. Sedan berättar protokollet att förslaget till logotyp för stiftelsen nu godkändes, men också att ett arbete kring marknadsföring fortsatte. Mötet beslutade att utforma en *flyer*, det vill säga en enkel trycksak med kortfattad information om stiftelsens ändamål. Under det efterföljande mötet fortsatte arbetet med stiftelsens hemsida, utformning av stipendier och tryckning av *flyer* i 2 000 exemplar. Av årsredovisningen

Stiftelsen. Göteborg. Sverige. Bg 322-4003

ATT VÅRDA och förvara en mångtusenårig kulturskatt är en mycket svår och kostnadskrävande uppgift.

PRESERVING AND caring for a cultural treasure that is more than two thousand years old, is a difficult and cost requiring duty.

STIFTELSEN PARACAS stöder forskning och information kring Göteborgs stads samling av sydamerikanska textilier från Paracas.

THE PARACAS foundation supports research and information regarding textiles from the Paracas-culture, included in the Göteborg collection.

STIFTELSEN GRUNDADES 1992 AV

THE FOUNDATION WAS INITIATED IN 1992 BY

Göteborgs museinämnd Göteborgs museinämnd
Göteborgs Kungl. Vetenskap Göteborgs Kungl. Vetenskap
Vitterhets Samhälle Vitterhets Samhälle
Västsvenska Industri och Handelskammaren
West Sweden Chamber of Commerce and Industry

HELA VERKSAMHETEN baseras på gåvor och donationer.

ALL ACTIVITIES depend on gifts and donations.

HJÄLP OSS bevara dessa unika föremål för framtiden!

HELP US preserve these unique objects for the future!

Stiftelsen. Göteborg. Sverige. Bg 322-4003

Stiftelsen Paracas tog fram denna "flyer" för att sprida information om stiftelsens verksamhet.

för 2008 framkommer att stiftelsen inte delat ut några pengar under året och att en börsnedgång medfört en nedskrivning av de egna tillgångarna: stiftelsen hade alltså inte främjat sitt ändamål.

Året 2009 inleds med att arbetet fortsätter med hemsidan och stipendierna. Dokument pryds av den nya logotypen. Av arkivhandlingarna blir det tydligt att processerna fortskrider. Mycket kraft ägnades åt att utforma kriterierna för utdelningen av stipendier. Vid ett styrelsemöte godkändes det förslag som utformats av Birger Karlsson. Några korrigeringar behövdes dock: ansökningsperioden skulle vara två månader; vidare behövdes två månader för granskning. Sedan gavs ledamöter ytterligare uppdrag:

Uppdrogs åt Birger Karlsson att kontrollera att några juridiska eller skattetekniska hinder inte föreligger, att översätta texten till engelska samt att färdigställa texten.

Uppdrogs åt Ted Hesselbom att formge den färdiga annonstexten.

Uppdrogs även åt Birger Karlsson att ta fram förslag till fackgranskare av ansökningarna.¹⁵⁹

Av protokollet framgår också att stiftelsen hade en intention att ge ekonomiskt bidrag till utvecklingen av hemsidan. Summan för detta hade styrelsen tänkt i storleksordningen 90 000 kronor. En ansökan från Världskulturmuseet kom till stiftelsen i slutet av februari, med en förfrågan på 120 000 kronor. Stiftelsen beslutade att bidra med 100 000 kronor. Med pengarna skulle Världskulturmuseet:

komplettera hemsidan med ytterligare information om de föremål som idag finns på sidan. Vi vill också publicera bilder och information om de Paracas-föremål som idag inte är utställda i En Stulen Värld och endast tillgängliga i Världskulturmuseets föremåls arkiv. Idag finns det 53 föremål publicerade på hemsidan och vi har ytterligare ett 40-tal som skulle kunna inkluderas. För att få bra bilder behöver vi skanna in de fotografier som Håkan Berg tagit av samlingen. Vi vill också länka upp till andra samlingar som finns tillgängliga på nätet.

[...]

Arbetet kommer att utföras av textilkonservator Anna Javér i samarbete med Spiro som utvecklat hemsidan och vår fotograf Ferenc Schwetz. Arbetet kommer att göras fortlöpande under 2009.¹⁶⁰

Under mötet diskuterades även annonstexten för utlysning av stipendierna. Bland arkivmaterialet finns ett utkast bevarat, daterat den 27 november 2009. Enligt texten skulle den maximala stipendiesumman uppgå till 100 000 kronor. Utkastet till annonstexten säger bland annat att:

Syftet med stipendierna är att bereda svenska eller utländska forskare tillfälle att under en tid av normalt omkring ett halvt år bedriva forskning kring dessa textilier för att öka kunskapen kring deras kulturella och historiska sammanhang [...] Forskningen kan gälla textilteknologi, arkeologi, konst- och bildspråk, etnologi eller andra relaterade områden [...] Den sökande ska ha en dokumenterad kompetens på minst mastersnivå.¹⁶¹

Det sista mötesprotokollet för 2009 tar upp något som kan tyckas borde ha lämnat större avtryck i protokollet, men tonen i arkivhandlingarna är förvånansvärt behärskad och saklig gällande protokollets § 4:

Perus ambassadör har kontaktat kulturdepartementet och Världskulturmuseet angående återlämning av Paracastextilierna.

Anna Javér rapporterade från ett möte med ambassadören Göteborgs stad, som äger större delen av samlingen, har utsett kulturförvaltningens chef Björn Sandmark till kontaktperson. Sandmark träffar ambassadören 2009-12-01. Stiftelsens ledamöter uttryckte önskemål om att få fortlöpande information om samtalen.¹⁶²

Årsredovisningen för 2009 berättar att stiftelsen också främjat sitt ändamål genom att ha delat ut 100 000 till utvecklingen av hemsidan. Under rubriken *Framtida utveckling* står att utlysningen av stipendier

flyttats fram till 2010 mot bakgrund av att utställningen *En stulen värld* blivit förlängd.

Under ett styrelsemöte den 8 mars 2010 bestämdes att texten kring stipendierna behövde ännu en redigering. Utlysningen sköts också fram till dess beslut om ett eventuellt återförande av textilerna fattats. Men också saker från tidigare gör sig ibland påmind, till exempel publikationen och bilderna; men också krav från Länsstyrelsen på en mera strikt och sammanhållen redovisning. Stiftelsen fick också ännu ett brev från Kerstin Paradis Gustafsson. Hon skriver där angående de planer som länge funnits på en bok om paracastextilierna.

Paracastextilierna har på olika sätt ständigt fascinerat oss betraktare. Själv blev jag inkopplad på projektet 1993. [...] Sven-Erik Isacsson hade, redan långt innan jag fick mitt första uppdrag på dåvarande Etnografiska Museet, planer på en bok om Paracastextilierna. Den boken skulle fylla funktionen både som katalog och ge kunskaper om förhållandena runt textilierna. [...] Jag ledde arbetet med att fotografera alla textilierna, både som helbilder men särskilt alla speciella detaljer.

Sven-Erik insåg att jag hade andra kunskaper och erfarenheter än de som kommit till uttryck tidigare. Sven-Erik föreslog då att jag skulle komplettera hans idéer och forskning och ville samarbeta med mig om den då planerade boken.

Allt det arbetet gjorde vi på vår fritid, men vi arbetade var för sig. [...] Men i och med Sven-Eriks hastiga död, kom allt i ett annat läge. Många personer trodde att jag hade texter som Sven-Erik skrivit – men det har jag inte och har heller inte haft mer än [en] liten som var tänkt som en inledning. Han var mycket mån om att våra texter var våra egna. [...] S-E:s grundidé om bokens uppläggning skulle kunna användas även om hans texter inte finns. [...] det är synd att mitt näst intill färdiga manuskript ligger outnyttjat.

Jag skulle vilja ha ett möte med Paracasstiftelsen för att lägga fram mina tankar och planer på en eventuell bok.¹⁶³

Ett möte kom till stånd mellan Kerstin Paradis Gustafsson och två representanter från stiftelsen; ordförande Eva Moberg och

tjänstgörande ersättare sekreterare Bibbi Wopenka. Mötet ägde rum den 9 juni 2012. Under mötet informerades Kerstin Paradis Gustafsson om processen kring kraven från Peruanska staten på återförande av textilierna och att Göteborgs kommunfullmäktige skulle besluta i frågan senare under hösten. Mötesanteckningarna berättar att:

Paradis Gustafssons vinkel på materialet är i första hand textiltekniskt: vilka tekniker användes, vilka material, färgernas sammansättning, hur de togs fram, när textilierna producerades etc.

Hon har ett grundmaterial som är delvis färdigt men behöver kompletteras. Hon vill bl.a. C14-datera ett antal textilier för att få fram i vilken ordning de tillverkades. Hon vill även ha klarlagt vem som äger rättigheterna till de bilder som togs på 90-talet. [...] Bibbi Wopenka åtog sig att undersöka vad som gäller beträffande bildrättigheterna och meddela Paradis Gustafsson detta.¹⁶⁴

Året 2010 avslutas med en julkhälsning till styrelsen från Stiftelsen Paracas ordförande, Eva Moberg.¹⁶⁵ I hälsningen står att hon slutar som ordförande vid årsskiftet men att hon sitter kvar i kulturnämnden, som kommer välja en ny ordförande till stiftelsen. I texten sägs också att Kerstin Paradis Gustafsson fått tillstånd att publicera bilder på textilierna. Men efterföljande protokoll från stiftelsens styrelsemöten har Eva Moberg som ordförande, så uppenbarligen förlängdes ordförandeskapet. Länsstyrelsen skickar också ett meddelande den 24 augusti 2011 med begäran att stiftelsen ska anmäla nya styrelseledamöter, då inte årsredovisningens namnteckningar överensstämmer med registret över ledamöter.

...BILDERNA IGEN...

Hur det de facto förhåller sig med det omfattande bildmaterial som skapades blir vid en genomgång av arkivhandlingarna lätt förvirrande. Hur stort bildmaterial fanns egentligen? Vem hade gjort vad? Vad tog det vägen? Varför verkar inte uppdragsgivarna äga bilderna eller ombesörja förvaltningen av dem?

I april 2011 får Stiftelsen Paracas ett brev från fotografen Håkan Berg. Brevet handlar om de bilder som han tidigare tagit av textilierna och hur bildmaterialet ska kunna användas för att nå ut till människor.

För historien om Stiftelsen Paracas och Paracasprojektet blir denna del av berättelsen om bildmaterialet av paracastextilierna intressant. Brevet från Håkan Berg berättar en hel del tillsammans med det som tidigare sagts om bilderna av textilierna:

”För tio år sedan fotograferade jag alla paracastextilier. Projektet leddes av Sven Erik Isacsson vid dåvarande Etnografiska museet. Tekniskt ansvarig var Kerstin Gustafsson. Avsikten var att göra textilierna visuellt åtkomliga för publik och forskare. [...]

Paracastextilierna blev fotograferade på hög teknisk nivå och till avsevärda kostnader. Hasselbladsdior gjorda med den yppersta optik som fanns

Men nu kan ingen se dom varken publik eller forskare eftersom allt ligger på film.

-Det har tydligen börjat röra på sig vad gäller bok och digital tillgänglighet.

Men då behöver allt scannas på hög upplösningsnivå och med omsorgsfull utförd färgkontroll. [...]

Jag kan åta mej att skanna allt som Världskulturmuseet anser adekvat i sammanhanget. [...]

Av mitt arvode återgår hälften som en donation till paracasstiftelsens verksamhet. Alternativt kan ett stipendium till motsvarande belopp ges mej”.¹⁶⁶

Uppenbarligen nåddes ett avtal mellan stiftelsen och Håkan Berg att skanna av bilder som låg på film. Detta inbegrep inte Pål-Nils Nilssons 500 rullar film av textilierna. Av ett mötesprotokoll framgår det att Håkan Bergs uppdrag gällde enbart de bilder han själv låg bakom.

De foton som kommer att användas i boken – och de bilder som finns på Paracashemsidan – har tagits av fotograf Håkan Berg för ca tio år sedan. Berg har kommit in med en förfrågan till stiftelsen om ett ekonomiskt bidrag till inskanningen av de bilder som idag enbart finns som Hasselbladsdior.

Uppdrogs åt Bibbi Wopenka att undersöka Världskulturmuseets behov av bilder samt att be Håkan Berg precisera antal bilder och pris för inskanningen.¹⁶⁷

Under ett senare styrelsemöte den 9 september 2011 är frågan om bilderna åter aktualiserad. Enligt protokollet hade Bibbi Wopenka haft ett samtal med Håkan Berg angående bilderna. Från honom hade hon fått veta att det finns ca 1 000 bilder, men att det i ett första läge kunde handla om ca 400 att skanna av. En kostnadsberäkning låg på 300 kronor per bild. Hela frågan får dock ett abrupt slut, vilket framkommer av ett kortfattat brev från Håkan Berg till stiftelsen.

Vill bara meddela dej att min medverkan med inscanning av Paracasbilderna inte längre är aktuell.

Sommarsemester, bokmässeuppdrag och stipendieresa har gjort att jag skulle kunnat börja först i november.

Beslut har tagits att då lämna hela skanningsuppdraget till ett annat företag.

Jag gjorde ganska många inscanningar under våren för att testa teknik och hjälpa till att få igång processen. Dessa inscanningar ber jag nu vederbörande att radera.¹⁶⁸

En läsare kan jämföra denna episod, med hur saker tidigare hantades inom Paracasprojektet, när Göteborgs Etnografiska Museum drev det praktiska arbetet kring själva textilierna, däribland fotograferingen. Vid denna tid, kring 2010, verkar stiftelsen i stället tilldelats en mera styrande eller verkställande roll kring detta. I alla fall hade den förändrats. Det behöver också sägas att stiftelsen hade samarbete med både Världskulturmuseet i Göteborg och Etnografiska museet i Stockholm, till exempel gällande utformningen av kriterierna för utdelning av stipendier och hemsidan.

Årets sista mötesprotokoll för 2011 tar också upp turerna kring bilderna. Till mötesdeltagarna informerade Bibbi Wopenka att Kerstin Paradis Gustafsson meddelat henne att inscanningen av bilderna nu sköttes av en firma. Det var heller inte längre aktuellt med att söka bidrag från stiftelsen för inscanningen. Årsredovisningen för detta år säger även att stiftelsen fått in en ansökan om bidrag till en bok om paracastextilierna. Årsredovisningen berättar dock att ansökan drogs tillbaka. Återgivning i dokumenten av händelserna kring bok och bilder, samt förfrågan om bidrag till detta blir inte kristallklart. Förvisso säger det något om hur protokoll författas, om källkritik och om att läsa ut fakta ur arkivmaterial.

ARBETET FORTSÄTTER

Årsredovisningen för 2011 berättar att stiftelsen arbetar vidare med underlaget för utdelningen av stipendier, men de beslutar att avvakta med att dela ut några pengar i väntan på att Göteborgs kommunfullmäktige fattat beslut angående återlämnande av textilierna till Peru. Mycket arbete lades ner på utformningen av stipendierna. Många personer hade bidragit med synpunkter och hjälpt till med utformningen av måldokument och texter kring utlysningen. Till exempel hade chefen för Världskulturmuseet Margareta Alin och chefen för Etnografiska museet i Stockholm Anders Björklund bidragit.

Det omsorgsfulla arbetet kring utformningen av stipendierna speglas i ett mötesprotokoll från den 2 mars 2012. Till mötet var flera representanter för Statens museer för världskultur närvarande. Dessa var Anders Björklund, textilkonservator Anna Javér och den tidigare chefen för Folkens museum-etnografiska i Stockholm Per Kåks. Under mötet diskuterades stipendierna och det måldokument som arbetats fram under en tid. Ytterligare ett ämne var finansieringen av stipendierna där det:

Konstaterades att stiftelsen är i behov av ytterligare medel om stipendiet ska kunna delas ut kontinuerligt. Kontakt bör tas med de tre stiftarna i detta ärende.

Representanterna för SMVK förklarade sig villiga att delta i den bedömningsgrupp som behövs när stipendierna ska utses.¹⁶⁹

Samarbetet kring hemsidan var också något som fortskred där stiftelsen framförde: "önskemålet att hemsidan www.paracas.se lever vidare. Sidan är i behov av en del justeringar samt komplettering så att hela samlingen kan visas".¹⁷⁰ Världskulturmuseet meddelade att de skulle komma in med en ansökan om bidragsmedel för driften av hemsidan.

I sammandrag sade måldokumentet för stiftelsen att stipendierna främst var avsedda för svenska och peruanska stipendiater. Medlen skulle gå till forskning som kunde öka kunskapen om paracastextilierna. Stipendiet skulle också främja kunskapsutbyte kring samlingen. Stipendiet var främst avsett för forskare vid universitet och museer, men även doktorander och masterstudenter. Enligt måldokumentet

kunde summan som skulle delas ut variera, men maximalt uppgå till 100 000 kronor.

I slutet av april fick stiftelsen en ansökan från Statens museer för världskultur. Undertecknare var Etnografiska museets chef Anders Björklund och textilkonservator Anna Javér. De ansökte om 220 000 kronor för att omarbeta hemsidan efter att utställningen *En stulen värld* stängts:

”Det har nu gått två år sedan utställningen stängde och det är viktigt att nu göra en uppdatering och komplettering av materialet på hemsidan. Inledande krävs en omfattande genomgång av den nuvarande sidan för att identifiera vad som behöver korrigeras och omstruktureras, därefter ska följande åtgärdas”.¹⁷¹

I ansökan nämns också något som blir av intresse för denna berättelse om Stiftelsen Paracas. I ansökan listas de åtgärder som skulle utföras med de sökta medlen. En insats avsåg bildmaterialet. Citatet nedan kan en läsare lägga till det som förut framkommit angående bildmaterialet:

Alla textilier i samlingen ska tillgängliggöras via det digitaliserade fotomaterialet (fn ca 2000 fotografier i databasen Carlotta).¹⁷²

Ännu ett tal uppges av hur många bilder av paracastextilierna som finns digitaliserade. Ytterligare en fotograf, Hannes Arnetzen hade under en period anställts vid Världskulturmuseerna för att dokumentera textilierna.

Ett arbete som fortskred var frågan om bokpubliceringen. Denna ambition hade ju funnits med sedan starten. Bokprojektet hade förlorat en tänkt struktur i och med Sven-Erik Isacssons bortgång och hade sedan länge varit trevande och svävande gällande innehåll och omfång. Men en ny insats gjordes. I ett försök att åter starta processen kring en publikation om paracastextilierna hade museichefen och etnologen Anders Björklund tittat närmare på saken. I en korrespondens med stiftelsens ordförande, Eva Moberg lade Anders Björklund fram de tankar han fått kring en möjlig publikation och tar samtidigt med arbeten som redan gjorts.

Jag lovade återkomma med en tentativ skiss inför en Paracas-bok. Som jag nämnde föreställer jag mig en publikation baserad på de många vackra färgfotografier som nu föreligger, interfolierade med texter som beskriver t ex textiliernas spännande historia, de symbol- och tankevärldar som de öppnar, vävteknik, textila särdrag, konserveringsinsatser osv.

Detta bör naturligtvis vara en stor bok i alla avseenden, inte minst vad gäller format och tyngd. Däremot tror jag inte att texterna nödvändigtvis behöver bli så långa. Detta är först och främst en vacker och intresseväckande publikation – den som söker ännu djupare kunskaper i Perus förhistoria, textila hantverk, konserveringstekniker osv hänvisas till andra slag av publikationer. [...] Ett tänkbart upplägg skulle kunna vara: Inledning, löptexter/bilder i block om 2-3 sidor text och 5-10 bildsidor [...] Arbetet förutsätter naturligtvis en vetenskapligt förankrad redaktionell insats såväl vad gäller texturval som bildval, men såväl kunskaper, texter och fotografier finns redan i rikt mått. Bland de texter som föreligger (som jag känner till) tänker jag främst på:

Sven-Erik Isacsson:

TANKAR I TRÅD. PARACASTEXILIERNAS

MÅNGBOTTNADE IDÉVÄRLD.

Manus, ca 15 sid. U.Å.

Kerstin Paradis Gustafsson

PARACSVÄVNADERNA (arbetstitel)

Pågående arbete.

Anna Javér

TEXTILES FOR THE AFTERLIFE.

THE PARACAS COLLECTION, GOTHENBURG.

[...]

Jag ser fram emot Paracasstiftelsens synpunkter på idéskissen.¹⁷³

Beskedet från ett efterföljande styrelsemöte blir att stiftelsen inte kan prioritera att ge ut någon publikation. De efterfrågade medlen till utvecklingen av hemsidan tilldelades och det arbetet kunde då sättas i gång. Av mötesprotokollet går att läsa att styrelsen bedömde att stiftelsen också behövde tillskott av pengar för att på sikt kunna främja sitt ändamål.

Länsstyrelsen gjorde sig också påminda genom en skrivelse från den 3 september 2012 och begär av stiftelsen att komma in med årsredovisningen för 2011, och det snarast.

Del av mantelbård med broderade figurmotiv i 23 färger.
Världskulturmuseet 1935.32.0198

VÄGSKÄLET

Stiftelsen Paracas stod vid ett vägskäl. Hur det skulle det bli med stiftelsens arbete, ägarbyte av textilierna, stipendierna och finansiering? När stiftelsens samtliga mötesprotokoll sammanställs så är det ett antal som blir särskilt signifikanta och sticker ut. Ett sådant protokoll är från ett styrelsemöte som ägde rum den 18 september 2012. Av vad som framkommer av protokollet kan stiftelsens situation beskrivas som oviss.

Av protokollet framkommer att Göteborgs kommunfullmäktige ännu inte beslutat ifall paracastextilierna skulle överlätas till svenska staten. Fullmäktige skulle fatta slutgiltigt beslut i frågan under oktober eller november månad. Men ett troligt ägarbyte av textilierna ställde också stiftelsen inför frågan om sin fortsatta existens. Om fullmäktige beslutade om ägarbyte diskuterade stiftelsens styrelse:

huruvida beslutet påverkar Stiftelsen Paracas framtid och uppgift. Styrelsen ansåg att överförandet av ägarskapet inte påverkar stiftelsens syfte att stödja vård och förvaring av textilierna samt forskning och information om samlingen. Styrelsen enades om att man önskar fortsätta det arbete som påbörjats angående inrättande av stipendier för forskningsverksamheten kring Paracastextilierna. Det konstaterades emellertid också att stiftelsen är i behov av ytterligare medel om stipendier ska kunna delas ut kontinuerligt.¹⁷⁴

Det kan här vara värt att särskilt notera i citatet ovan vad styrelsen, ansåg, enades kring och konstaterade. Intressant i sammanhanget är hur relationen mellan styrelsen och stiftarna framställs i protokollet; i det att styrelsen väntar in ett agerande från stiftarna, mot bakgrund av det faktum att samtliga stiftare har ledamöter i styrelsens ledning.

Stiftarnas avsikt med stiftelsen är för styrelsen i nuläget inte känt. P.g.a. förändrade förutsättningar kan stiftarnas önskan bli att undersöka huruvida föreskrifterna i stiftelseförordnandet kan ändras efter nya förutsättningar eller om stiftelsen kan avvecklas. Om så är fallet kommer styrelsen

att arbeta efter dessa direktiv. Stiftarnas avsikt kommer att undersökas vidare efter att kommunfullmäktige har fattat sitt slutgiltiga beslut i ärendet angående Paracastextilierna.¹⁷⁵

Styrelsen skulle fortsätta att diskutera dessa frågor under det efterföljande sammanträdet. Vid det tillfället skulle två personer bjudas in för att diskutera de frågor som aktualiserats om stiftelsens framtid. Från Göteborgs stadsledningskontor var det Per Wallenius som ansvarade för stadens stiftelser och den andra personen var den nya chefen för Världskulturmuseet, Karl Magnusson.

Göteborgs kommunfullmäktige hade sammanträde den 11 oktober och beslutade då att överföra äganderätten till svenska staten och Statens museer för världskultur. Kulturnämnden tilldelades uppdraget att sköta det praktiska kring att överföra ägarskapet av textilierna till staten.

Under stiftelsens styrelsemöte den 16 november 2012 diskuterades skiftet av ägarskapet och hur detta kunde påverka stiftelsens uppgift. Styrelsen fick information från Per Wallenius, handläggare för stiftelser vid stadsledningskontoret. Han informerade styrelsen att stiftelsen kunde fortsätta sitt arbete oberoende av vem som är ägare, eftersom den hade *egen förvaltning*. Styrelsen fick även veta att stiftelser som innehade ett ringa kapital, dvs. under 1 miljon kronor, borde permuteras. Genom en donator eller vänförening skulle stiftelsen kunna få in mer medel. Under en egen punkt i mötesprotokollet informerades styrelsen om läget gällande textilierna. Styrelsen fick då veta att Perus ambassadör skrivit till Göteborgs stad för att försöka få till ett snabbt överlämnande av textilierna. Chefen för Världskulturmuseet, Karl Magnusson, berättade att för statens räkning var det kulturdepartementet som skulle handlägga frågan kring textilierna. Av protokollet framgår att styrelsen för Stiftelsen Paracas önskade att bli kontinuerligt informerade om saken. Sammansättningen av stiftarna hade alla stark koppling till Göteborg som stad, och i förlängningen var sammansättningen också en spegling av just *staden* som ägare till paracastextilierna.

Året 2012 avslutades med att stiftelsen fick ett meddelande från Länsstyrelsen angående årsredovisningen för 2011. Redovisningen saknade enligt Länsstyrelsen flera uppgifter. Stiftelsen blev uppmanad att senast 17 december 2012 komma in med en komplettering där samtliga registrerade ledamöter undertecknat årsredovisningen.

Det inväntade beslutet från Göteborgs kommunfullmäktige om att överföra ägandet av textilierna till svenska staten tog en något snöplig vändning. I ett brev från 8 januari 2013, adresserat till Göteborgs kommunfullmäktige, skriver Anders Björklund i egenskap av chef för det statliga Etnografiska museet i Stockholm angående ägarbyte. Han skriver där att svenska staten och Världskulturmuseerna inte kan ta emot paracastextilierna som en donation. Av brevet framkommer att både Kulturdepartementet och Statens museer för världskultur ska ha meddelat tjänstemännen på Göteborgs kommun att staten inte var beredd att överta ägandeskapet av paracastextilierna. I brevet står också att staten inte heller fått någon officiell förfrågan om saken från Göteborgs kommun. Enligt Donationsförordningen (1998:140) fanns heller inte möjlighet för staten att överta samlingen. Kulturdepartementet följer upp med en egen skrivelse från 28 juni. Till kommunstyrelsen meddelar departementet att:

Enligt gällande regelverk får en myndighet inte ta emot en donation om den kan medföra ett ökat behov för myndigheten av medel från statsbudgeten, enligt 5 § donationsförordningen (1998:140). Statens museer för världskultur har därför meddelat att myndigheten inte har möjlighet att ta emot textilierna.¹⁷⁶

Dokument bland stiftelsens efterlämnade arkivalier behandlar diskussionen om återförandet av textilierna till Peru. Stiftelsen verkar inte haft någon framträdande roll eller större medverkan i processen. Men att handlingarna finns i arkivet tyder på att styrelsen höll sig informerade. Ett av dokumenten är minnesanteckningar från ett möte som ägde rum på Medelhavsmuseet och som behandlade proceduren kring återförandet av textilierna. Anteckningarna säger att Göteborgs kommunstyrelse skulle föreslå att häva fullmäktiges tidigare beslut och i stället överföra äganderätten till Peru. Men i slutet av dokumentet med minnesanteckningar; faktiskt den allra sista, står det skrivet något som har fått en återkommande relevans för denna berättelse om Stiftelsen Paracas:

SHN [Sanne Houby-Nielsen] informerade att den pågående tillståndsfotograferingen av föremålen som nu pågår också kunde användas för bokframställning.¹⁷⁷

Det var alltså fortfarande aktuellt att ge ut en publikation. Av dokumentet framgår också att ett arbete med att fotografera textilierna bedrevs.

Årsredovisningen för 2013 känns ödesmättad. De textilier som stiftelsen ursprungligen hade skapats för, skulle slutgiltigt återföras till Peru. Men det var naturligtvis en lång och krävande process och inte något som skedde i en handvändning. Från årsredovisningen går att förstå en förändrad roll för stiftelsen och det står skrivet:

Stiftelsen Paracas har under 2013 avvaktat utfallet av det beslut som fattades i kommunfullmäktige 2012 [...] det nya beslutet togs i kommunstyrelsen under hösten. I december har ett möte ägt rum mellan Perus ambassadör, Göteborgs Stad och Världskulturmuseet för att diskutera återförandet av textilierna. [...] Stiftelsen har inte haft några styrelsemöten under 2013. [...] Göteborgs kommuns förvaltning av stiftelsen har inte setts som en momspliktig tjänst. Skatteverket har i april 2014 gett uttryck för uppfattningen att viss del av förvaltningsåtgärderna bör utgöra momspliktig omsättning [...] Göteborgs kommun anser att Skatteverkets uppfattning saknar rättsligt stöd och motsätter sig uppfattningen. Stiftelsen gör samma bedömning som kommunen.

Länsstyrelsen har i beslut [...] beviljat anstånd till [...] 15 oktober 2014 med att lämna in kopia av årsredovisningen och revisionsberättelsen.¹⁷⁸

I denna årsberättelse uppkommer vissa saker som tidigare inte syns i någon vidare mening i arkivhandlingarna, exempelvis problem med Skatteverket. Det är också värt att notera att återförandeprocessen inte var något som representanter för stiftelsen verkat ha deltagit i. Årsberättelsen för 2013 avslutas sedan med ett stycke som kan läsas som en formulering av början på slutet för Stiftelsen Paracas:

Stiftelsens ändamål kommer att kunna främjas fram till år 2021. Därefter kommer de resterande Paracastextilierna återföras till Peru. Mot denna bakgrund har styrelsen för avsikt att ansöka om permutation av stiftelsens kapitalföreskrifter då stiftelsens kapital bedöms ringa. Målet är att

stiftelsens kapital skall vara förbrukat vid den tidpunkt som Paracastextilierna återförs till Peru.¹⁷⁹

Citatet ovan är en formulering om stiftelsens framtida upplösning. Genom textiliernas återförande bedömdes också stiftelsen förlora sitt ändamål vilket skulle leda till permutation. Detta innebar att stiftelsen skulle upphöra och de kvarvarande pengarna skulle användas till ett särskilt ändamål enligt urkundens § 2.

Del av mantelbård med broderade figurmotiv i 23 färger.
Världskulturmuseet 1935.32.0198

PÅ UPPLOPPET MOT AVVECKLING

År 2013 verkade vara ett speciellt år så till vida att inga styrelsemöten ägde rum. Förklaringen står i årsredovisningen för det året. Stiftelsen avvaktade helt enkelt beslut i frågan om återförande av paracastextilierna till Peru. Arkiverade dokument från tiden vittnar om att det också var inledningen på stiftelsens framtida upplösning. Avveckling av en stiftelse är inte något som görs lättvindigt. Av styrelsens mötesprotokoll från 21 januari 2014 framgår att stiftelsen önskade att hållas informerad om återförandeprocessen. För stiftelsens egen del gavs ledamot Birger Karlsson i uppdrag att undersöka möjligheterna att få textilierna förklarade som världsarv. Efterföljande möte bestämdes först till 9 september. Protokollet berättar också att årsredovisningen för 2013 skulle skickas ut till alla ledamöter för att undertecknas. I protokollet understryks att hanteringen behövde skyndas på.

Ett meddelande från Länsstyrelsen daterat 9 september berättar att stiftelsen hade blivit sen med sin redovisning för 2013 och begär att denna ska komma in snarast. Meddelandet avslutas med en skarp varning:

Stiftelsen är bokföringsskyldig och ska inom sex månader efter räkenskapsårets slut ha kommit in med en kopia av årsredovisning och revisionsberättelse till Länsstyrelsen. Handlingarna har inte kommit in.

[..]

Underlåtenhet att upprätta årsredovisning är att betrakta som bokföringsbrott. Om begärda handlingar inte kommer in har Länsstyrelsen möjlighet att polisanmäla styrelsen/förvaltaren. Länsstyrelsen kan även [...] utfärda vitesföreläggande och döma ut sådant vite.¹⁸⁰

Energin inom stiftelsen tycks ha sjunkit. Förutsättningarna verkar också ha förändrats i och med ändringar i stiftelselagen.

I protokollet från styrelsens sammanträde den 9 september framgår att styrelsen beslutar att ansöka om permutation, vilket innebär att

ändra stiftelsens ändamål. En stiftelse kan ansöka om permutation ifall den inte längre kan uppfylla ändamålet. I fallet med Stiftelsen Paracas är ändamålet direkt anknutet till Paracasprojektet. Stiftelsens ändamål och textiliernas fysiska förvaring kan betraktas ur olika perspektiv. Ur ett perspektiv skulle stiftelsen ha kunnat finnas kvar och arbeta för en fortsatt vård av textilierna oavsett var de förvarades eller hur ägandeskapet såg ut. I ett annat perspektiv avslutades Paracasprojektet i och med att textilierna fick en ny förvaltningssituation med ett peruanskt ägande och vård. Sammansättningen av stiftarna hade en tydlig förankring i Göteborgs stad och det fanns också ett sådan bakomliggande tanke. Ifall stiftelsens ändamål betraktas i ett sådant hänseende underbyggs det av att textilierna faktiskt förvaras i Göteborg. Ett annat villkor är att det måste finnas något som definieras som ett paracasprojekt för att legitimera stiftelsen; det vill säga: inget paracasprojekt - ingen stiftelse. För att det göteborgska Paracasprojektet skulle kunna fortlöpa underlättade det ifall textilierna fanns att tillgå i Göteborg.

Stiftelsen skickade den 1 december 2014 in en ansökan till Kammarkollegiet om permutation så kapitalet kunde frigöras och delas ut. Bland arkivhandlingarna finns Kammarkollegiets beslut från 12 december. Beslutet vittnar dock om en vändning som kan ses som oväntad:

Kammarkollegiet avskriver ärendet från vidare
handläggning.¹⁸¹

Av någon anledning återkallade styrelsen sin ansökan om permutation av stiftelsen. En förklaring finns i ett sammanträdesprotokoll från ett styrelsemöte den 15 april 2015. Protokollet är också på flera andra sätt informativt och berättar om hur stiftelsen fortsatte att arbeta, även efter att styrelsen verkade för en avveckling. Ny ordförande var Inger Hultén.

Under mötet beslutade styrelsen att ge bidrag till en undersökning av det fysiska tillståndet för de textilier som hade återförts till Peru. En ansökan från Kerstin Paradis Gustafsson kring bokmanus och publikation diskuterades under mötet. Styrelsen bad om en förnyad ansökan som hade tydligare kalkyler, tidplan mm. Sedan, gällande permutation, berättar protokollet att:

Styrelsens mening är fortfarande att permutationen ska genomföras.

På uppdrag av styrelsen ställdes förra året en fråga om permutation till Kammarkollegiet som svarade att deras tillstånd inte behövs. Frågan ställs i stället till Länsstyrelsen.¹⁸²

Stiftelsen fick också ett nytt meddelande från Länsstyrelsen. Även denna gång gällde det en försenad årsredovisning. Meddelandet avslutas också på samma sätt med en upplysning om risken för polis-anmälan och vitesföreläggande.

En förnyad kontakt om bokmanus togs under september 2015 av Kerstin Paradis Gustafsson. I ett brev till stiftelsen berättar hon om sitt fortlöpande arbete med manus och sina kontakter med olika förlag. En del arbete återstod och hon uttryckte en förhoppning om att få ekonomiskt stöd från stiftelsen.

Ansökan från Kerstin Paradis Gustafsson om ekonomiskt bidrag för att publicera sitt manus diskuterades sedan under ett styrelsemöte i slutet av oktober. Efter diskussion beslutade styrelsen dock att avslå hennes ansökan med motiveringen: ”Hon belyser ett intressant ämne men hennes projekt är inte möjligt att stödja i dagsläget eftersom det inte stämmer med stiftelsens ändamål”¹⁸³

Vad gällde själva textilierna, pågick även ett forskningsprojekt som finansierats med medel från stiftelsen. I arkivhandlingarna blir det tydligt att det fanns en medvetenhet om att hålla riktningen för styrelsearbetet fram till permutationen av stiftelsen. Men från år 2016 finns blott två mötesprotokoll bland arkivhandlingarna. Efter det ökar frekvensen och arbetet verkar gå in i en mera intensiv slutfas.

Ett mötesprotokoll från 2016 är från ett styrelsesammanträde som ägde rum den 7 april. Protokollet vittnar om hur stiftelsen lägger upp kursen till dess att den ska avvecklas och det framgår tydligt att en hel del arbete pågick och återstod:

Anna Javér informerade om det arbete som finansierats av stiftelsens stipendium. [...] Det handlar dels om föremål som varit i Lima, dels ytterligare några inför nästa transport. En ny form av analys ska genomföras. Anna hoppas även kunna fortsätta analyserna på ett laboratorium i Bryssel.

På fråga från Anna Javér om pengarna från stipendiet kan om disponeras för de kompletterande analyserna tillstyrkte stiftelsen.¹⁸⁴

Av protokollet framgår också att Världskulturmuseet hade planer på en ny utställning där en liten del av textilierna skulle kunna visas. Befintliga montrar från tidigare utställningar fanns redan att tillgå. En annars intressant punkt i protokollet berör stiftelsens framtida arbete:

Eftersom stiftelsen ska permuteras 2021 diskuterades det fortsatta arbetet.

[...]

Världskulturmuseet kommer eventuellt att förvärva konstföremål av Oscar Lara i form av repliker av Paracastextilier och frågar om det är möjligt att få bidrag från stiftelsen. Svenska väverskor har tillverkat mantel och ett föremål av svensk alpackaull. Museet får komma in med en formell ansökan så att styrelsen kan bedöma frågan.

Den dokumentation som finns av textilierna idag är storbildsdiå samt digitala fotografier. Vävningstekniken har också studerats och dokumenterats. Analyserna finns också. Samlingen är alltså väldokumenterad.¹⁸⁵

Detta var även det sista styrelsemötet för Bibbi Wopenka, mångårig ledamot för stiftelsen tillika sekreterare i styrelsen. Hon skulle gå i pension och ersattes av Britta Söderqvist, sektorschef för Göteborgs museer.

Arbetet fortskred och under det andra styrelsesammanträdet för 2016 berättar protokollet att en ny idé hade väckts. Denna idé gällde stiftelsen, överlämningen av textilierna och tiden efter att den avvecklats. Utan omskrivning kan det konstateras att idén får en avgörande betydelse för tillkomsten av föreliggande text – en historieskrivning över Stiftelsen Paracas:

Birger väcker tanken på vad stiftelsens ändamål ska kunna gå till nu när överlämningen är igång. Förslag finns att skapa en historieskrivning över stiftelsen. Beslut att Marie och Britta tar fram en beskrivning av hur omfattande ett sådant uppdrag skulle kunna vara, som underlag för ett eventuellt beslut.¹⁸⁶

I februari 2017 inkommer ännu en ansökan från Kerstin Paradis Gustafsson till stiftelsen om ekonomiskt stöd för att publicera en bok om textilierna. Ansökan har till stor del karaktären av ett brev där hon exempelvis redogör för sitt arbete med manus och erfarenhet hon har från textilhantverk. Brevet till stiftelsen avslutas med en ton av besvikelse och uppgivenhet. Med fet stil står det:

Slutligen vill jag att be om att få ett svar på detta brev och ett protokollsutdrag. VILKET JAG INTE FICK senast jag ansökte om ett bidrag till boken om Paracas textilierna i Göteborgssamlingen.¹⁸⁷

I början av juni hade styrelsen ett nytt sammanträde. Under mötet fanns frågan om en bok med för diskussion. Även andra ansökningar behandlades och av protokollet går att se att de diskuterades ingående, exempelvis frågor huruvida förskottsbetalningar egentligen var möjliga. Vad gällde Kerstin Paradis Gustafssons ansökan bedömde styrelsen att den behövde kompletteras med en ekonomisk kalkyl. Även Museo de Arte de Lima behövde nyansera sin ansökan. Utifrån arkivhandlingarna var det den sista kontakten mellan styrelsen och Kerstin Paradis Gustafsson.¹⁸⁸

Protokollet innehåller en hel del övrig information kring punkterna som diskuterades. Ytterligare frågor som avhandlades under mötet var stiftelsens hemsida. Det praktiska arbetet med att sköta om hemsidan verkar ha stagnerat sedan en tid:

Världskulturmuseerna har skött en hemsida mot en ersättning årligen. Detta avtal löpte ut 2016. Ingen ny ansökan har inkommit.

Det är problematiskt att stiftelsen finansierar en extern hemsida utan att ha koll på den. Vid snabb koll på hemsidan kan konstateras att den inte uppdaterats på länge, länkarna fungerar inte, det finns ingen kontaktinformation och ingen information om hur man söker pengar från stiftelsen finns. Att driva hemsidan kostar 25 000 kronor per år. Diskussion angående hemsidans fortlevnad, kanske bör den avvecklas när ändå ingen ansvarar för den och den inte fyller sin funktion.¹⁸⁹

Under styrelsemötet den 2 juni hanterades även permutationen av stiftelsen och hur stiftelsens kvarvarande kapital skulle hanteras. Även arvet efter att stiftelsen avvecklats diskuterades. Förslaget var att ansöka hos Kammarkollegiet om att göra kapitalet fritt. Protokollet berättar att:

Förslaget är även att hela kapitalet anslås till kulturförvaltningen, Göteborg stad, att göra en omfattande informations-satsning om det kulturhistoriska värdet av samlingarna samt att ordna upp den omfattande dokumentation som finns i stiftelsen. Ovanstående har även stämts av med stadsledningskontorets stiftelsestjänst som anser att förslaget stämmer överens med stiftelseförordnandet.¹⁹⁰

Den omfattande dokumentation som finns i stiftelsen avser arkivmaterialet som ligger till grund till föreliggande text. Materialet innefattar exempelvis protokoll, korrespondens, förslag, skisser, räkenskaper och fotografier. Två arkivkapslar tillhör Göteborgs stads kulturförvaltning och det resterande materialet Världskulturmuseets arkiv.

Under styrelsens näst sista möte den 20 september avhandlades flera punkter, men intensivast diskuterades frågorna kring permutation och historieskrivning. I sammanhanget blev denna punkt på dagordningen utförligt nedtecknad i protokollet. Av texten går att läsa att diskussionen mynnar ut i fyra förslag.

Det första förslaget var att upplösa stiftelsen i och med att textilerna återförts och stiftelsen uppfyllt sitt ändamål.

Det andra förslaget var att stiftelsens kvarvarande medel skulle avsättas till en ordentlig historieskrivning och att ett arkiv upprättas över stiftelsen för exempelvis framtida forskning.

Det tredje förslaget var att få ett helhetsgrepp kring den digitala framställningen och förmedlingen av stiftelsens historia, dess arbete, dess material och paracassamlingen. I protokollet poängteras att hemsidan saknade ägarskap och tydlig hemvist. I förslaget uttrycktes vidare att den digitalt publicerade informationen om stiftelsen kunde tillgängliggöras via hemsidan för kulturförvaltningen vid Göteborgs stad.

Det fjärde förslaget var att en del av stiftelsens kvarvarande medel skulle avsättas för att arrangera ett publikt seminarium kring paracastextiliernas historik och deras framtid. I samband med att förslagen

lades fram, diskuterades också ifall det kunde förekomma några jävshinder.

Stiftelsens efterlämnade arkivhandlingar vittnar om avvecklingsprocessen. Föreliggande text har visat att försök till permutation hade gjorts tidigare. På ett sätt kan avvecklingen av stiftelsen beskrivas som en långdragen process, men när den väl satt i gång var det ett snabbt förlopp. Det ökade tempot går att läsa fram i mötesprotokollen från 2017. Den 29 november 2017 avslutas också Stiftelsen Paracas bankkonto.

KORT TILLBAKABLICK

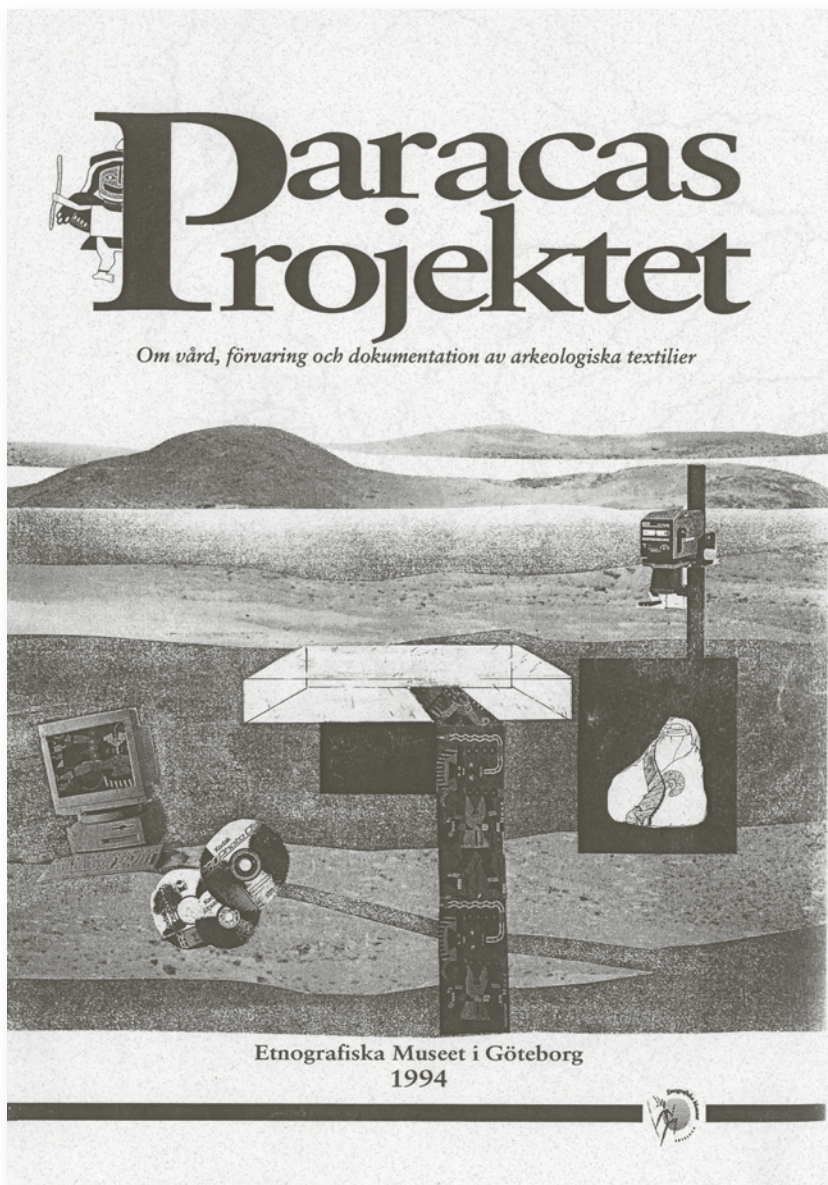
Det finns skäl att kort blicka bakåt och påminna sig om vad som ledde fram till bildandet av Stiftelsen Paracas.

I inledningen av denna text finns ett antal frågor uppställda. Under resans gång i historieskrivningen om Stiftelsen Paracas har frågorna helt eller delvis besvarats. Frågorna var bland andra:

- Varför beslutades det att skapa en stiftelse?
- Vad var syftet med stiftelsen och dess främsta uppgift?
- På vilka sätt har stiftelsens roll varierat över tid?
- Vad finns att lära av den historia som omger Stiftelsen Paracas?

Löpsedel från Göteborgs-Posten den 10 mars 1992.

Bland arkivhandlingarna finns detta förslag till broschyr. Notera kollaget med bilder av förstöringsapparat, textil, monter, dator och CD-skivor; allt med sin relevans för projektet.

Men vad var det nu som skulle avvecklas? Det finns skäl att göra en snabb återblick och minnas starten: Först konstaterandet att det fanns ett reellt hot mot textiliernas existens; Enskilda människors initiativ som togs i syfte att rädda textilierna; En politisk medvetenhet; En museal medvetenhet; Textiliernas historia och betydelse för staden Göteborg och dess invånare; Lokal och nationell kulturpolitik.

I denna historieskrivning över Stiftelsen Paracas har läsaren kunnat se människors stora engagemang i arbetet med textilierna; betydande investeringar, ekonomiska som känslomässiga; Konjunktursvängningar och samhällsförändringar; Inbromsning; omstart och nystart; Framgångar och perioder av vilande verksamhet men oftast ett intensivt arbete; Missförstånd och samförstånd; Framgångar och besvikelser. Det vill säga, det som så ofta är det allmänt mänskliga.

SISTA STYRELSEMÖTET

Det sista styrelsemötet ägde rum den 22 mars 2018. Strukturen i de tidigare lagda förslagen från det föregående mötet diskuterades. Förslagen gällde bland annat frigörande av kvarvarande kapital, att arkiv upprättas och en ordentlig historieskrivning blir gjord. Viktigt var också att ombesörja att stiftelsens arbete och historia förmedlas digitalt. Förslag till beslut formulerades i 6 punkter och de två sista säger:

5. Styrelsen uppdrar åt stadsledningskontoret, samförvaltningen, att därefter hos länsstyrelsen begära att stiftelsen upplöses och avregistreras hos Skatteverket.
6. Styrelsen konstaterar att när stiftelsen avregistrerats så är styrelsen entledigad.¹⁹¹

Under punkten *övriga frågor* berättar protokollet att inga nya ansökningar kunde tas emot eftersom stiftelsen skulle upplösas. Detta faktum behövde också kommuniceras till eventuella kommande sökanden.

Protokollet från det allra sista styrelsemötet är till sin karaktär formellt hållet, men de allra sista meningarna tydliggör att Stiftelsen Paracas saga var all...

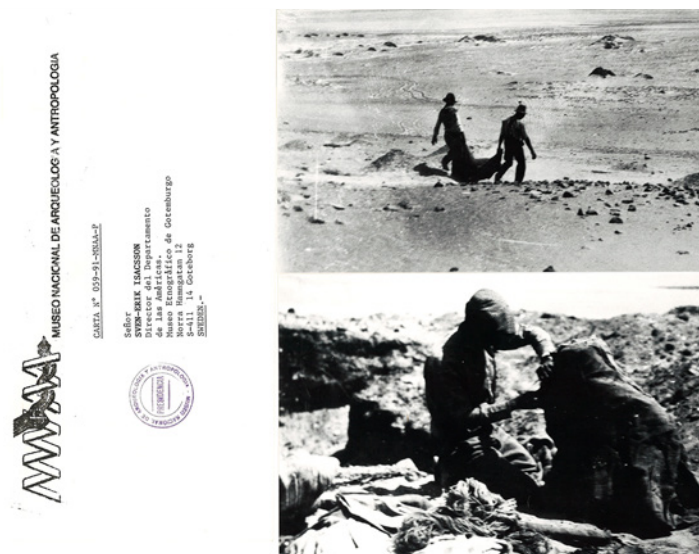
Inget nytt möte bokas [...]
Ordförande Inger Hultén förklarade mötet avslutat.¹⁹²

Del av mantelbård med broderade figurmotiv i 23 färger.
Världskulturmuseet 1935.32.0198

EFTERORD

Omständigheterna och effekterna av att paracastextilierna lämnar Göteborg kan betraktas på olika sätt. Situationen kan beskrivas som att den utmynnar i två parallella sanningar. Till exempel förelåg inget hinder att stiftelsen kunnat fortsatt med sin verksamhet. Stiftelsen hade kunnat uppnå sitt ändamål oberoende av var textilierna förvarades eller hur ägandeskapet för den skull såg ut. Ifall stiftelsen funnits kvar hade även ett utbyte kring textilierna kunnat fortsätta eller lättare underbyggs eller förvaltats. En mera spontan reaktion är ju att syftet med stiftelsen förloras när textilierna inte längre finns i Göteborg. Men paracastextilier finns fortfarande inom Sverige, om än på Etnografiska museet i Stockholm. Bland arkivhandlingarna finns en hel del korrespondens som tydligt visar att Göteborgs etnografiska museum, ofta

Bland arkivmaterialet finns detta brev bevarat innehållande två bilder från Paracas från tiden när textilierna i Göteborg grävdes fram.

företrätt av Sven-Erik Isacsson, hade en framstående position i och med att de hade paracastextilierna i sina samlingar; som ett kapital. Den fysiska tillgången till textilierna resulterade i många internationella kontakter, i synnerhet med Sydamerika. När Sven-Erik Isacsson tragiskt avled och paracastextilierna återfördes och samlades i Peru tycks kontaktnätet ha upplösts. Göteborg hade på det sättet förlorat ett kapital som byggde på textiliernas fysiska närvaro i staden. Återförandet av paracastextilierna är intressant att betrakta ur ett förhandlingsperspektiv. I viss mån skiljer sig processen kring återförandet av paracastextilierna i jämförelse med andra ärenden. Exempel på andra likartade återförandeprocesser finns säkert. Men det går att bedöma *paracasprocessen* som något annorlunda.

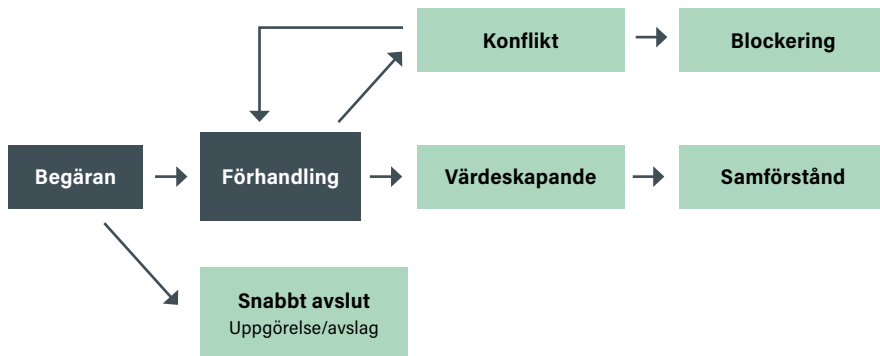
UNESCO-konventionen säger att stulna föremål ska återlämnas, vilken i detta fall kan betraktas som en utgångspunkt. Till exempel var innehavaren av föremålen (museet och Göteborgs stad) öppen med att de var rovgrävda och olagligt utförda från Peru. Staten Peru begärde då tillbaka textilierna. Jämfört med andra återförandeprocesser var detta en relativt snabb procedur. Det var heller inget urfolk eller minoritet som begärde att ett kulturarv återfördes, utan parterna utgjordes av staten Peru och staden Göteborg. För att strukturera upp sammanhangen kan några stöd villkor formuleras.

- Textilierna kommer till Göteborg på olaglig väg.
- Göteborgs stad är ägare till textilierna.
- Textilierna kom ursprungligen från en landyta idag tillhörande staten Peru.
- Staten Peru vill ha textilierna återförda till staten Perus förvaltning och ägo.

Alla villkor var vid processens inledning uppfyllda. Men under processen sker förändringar i att Göteborgs stad önskade att återföra textilierna. Göteborgs stad vill överföra äganderätten till svenska staten. Svenska staten säger nej och Göteborgs stad överför äganderätten till staten Peru. Processen och förhandlingen verkar ha varit anmärkningsvärt ensidig. Men en överenskommelse uppnåddes mellan parterna utan större friktion. Något som underlättade ett positivt förhållningssätt kan härledas till fördelningen av kostnader som i sin helhet hanterades av Göteborgs stad. En förlängning av stöd villkoren kan se ut som nedan.

- Staten Peru vill ha textilierna återförda till staten Perus förvaltning och ägo.
- Staden Göteborg vill återföra textilierna till staten Peru.
- Staden Göteborg bär samtliga kostnader och sköter all logistik i processen.

Om denna sammanställning är korrekt är det lätt att förstå hur parterna nådde fram till en överenskommelse. Men processen blir i detta fall ensidig och någon egentlig förhandling var det aldrig frågan om. Samsynen kan då i någon mån beskrivas som ihålig eller ensidig, sett till uteblivet eller missat värdeskapande i processen.

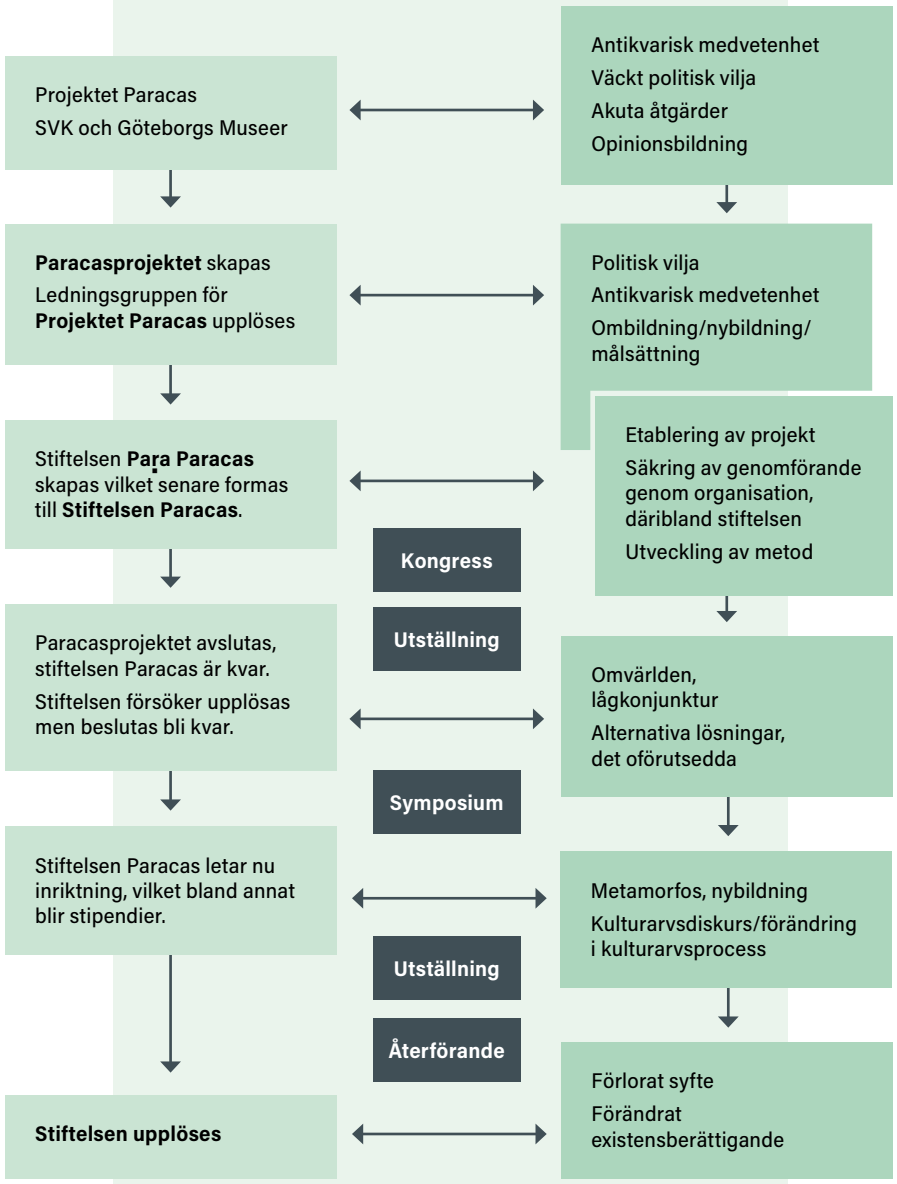
Ifall återförandeprocessen av paracastextilierna ska föras in i figuren ovan så ligger den nära det första läget eller utfallet. Det vill säga en begäran om återförande får ett snabbt avslut i en uppgörelse. En process som inte hör till de vanligaste och som kännetecknas av att något mervärde inte skapas i någon större utsträckning. Det finns anledning att söka samförstånd och värdeskapande i en återförandeprocess, även om möjligheterna kanske inte är helt tydliga.

Samförstånd i förhandlingar om återförande av kulturföremål kan anses självklart, men blir intressant för en vidare analys. Ett förhandlingsläge i samförstånd kan istället ha gjort parternas positioner mera rörliga, så att *båda parter* kan få något att vinna i processen. Samförståndet kan synliggöra

möjligheter där tidigare tillbakavisade alternativ börjar betraktas som fördelaktiga. Ett kulturföremål kan återföras *utan* att parterna har nått samförstånd, exempelvis genom ett domstolsbeslut eller en påfunnen äganderätt bakom återförandekraven, vilket innebär att en part kanske får full utdelning medan den andra parten inte får något alls. Men ifall parterna i processen istället strävar efter samförstånd kan utfallet delvis bli ett annat. Kulturföremålet återförs, men den part som avstår kulturföremålet får något annat intresse tillgodosett, exempelvis i form av ny kunskap, andra föremål, eller inlån av just det föremål som återfördes.¹⁹³

Genom att efterforska och uttrycka intressen bland berörda (som säkerligen fanns) hade ett högre mervärde kunnat uppnås och då, i ett sådant läge, fått ett utfall i verkligt samförstånd, även internt.¹⁹⁴ I förhandlingar betraktar parter ofta läget som en kaka som ska delas upp. Då gäller för varje part att få så stor bit som möjligt utifrån sina egna intressen. Denna bild, kakmetaforen, är i själva verket felaktig.¹⁹⁵ Kakan kan genom förhandling förstöras så parterna blir mer nöjda. En väg är att parterna öppet redovisar sina intressen och vad som är viktigt, istället för att bara kräva vad man vill ha. Det som här kan anas är en bristande eller alltför statisk förhandlingslinje hos Göteborgs stad. Parterna hade nått en överenskommelse men Göteborgs stad hade en möjlighet att vara lyhörda för synpunkter som fanns kring återförandet, och hade kunnat ta hänsyn till dessa och kanske format en annan förhandlingslinje och målsättning som mycket väl även kunnat accepteras av motparten, den peruanska staten. Göteborgs stad kan alltså ha missat tillfället att förstora kakan, det vill säga gått miste om ett värdeskapande i processen genom att förvalta exempelvis de kunskapsvinster, erfarenheter och lägesbedömningar som fanns i Göteborg. Då hade stiftelsens och Paracasprojektets arbete tagits bättre tillvara och stiftelsen hade också kunnat fortsätta vara en del i ett kunskapsbyggande kring paracastextilierna. I ett sådant perspektiv kan mervärdet ha funnits i att ett antal textilier haft kvar sin placering i Göteborg med staden som ägare, eller om ägandet för den skull överlåtits till Peruanska staten. Stiftelsen hade då haft kvar sitt syfte och hade kunnat få en starkare internationell roll.

Textilierna ses som värdefulla.
 Textiliernas existens är hotat.
 Vissa människor upplever ansvar för textilierna.
 En organisation konstrueras kring textilierna.
 Dessa människor ingår i organisationen kring textilierna.

NOTER

- 1 Historiken kring Göteborgs etnografiska museum och hur paracastextilierna kom till Göteborg har refererats ur den samlingshistoriska utredning som gjordes av professor Christer Lindberg, Lunds universitet, 2012.
- 2 Se: Lindberg Christer, *En samlingshistorisk utredning av de svenska paracas-samlingarna*, 2012, s. 6 f.
- 3 Lundén, Björn, *Stiftelser: juridik & beskattning*, 2. [rev.] uppl., Björn Lundén information, Näsviken, 1996, s. 10 f.
- 4 Lundén, *Stiftelser*, s. 13.
- 5 Lundén, *Stiftelser*, s. 7.
- 6 Lundén, *Stiftelser*, s. 48.
- 7 Lundén, *Stiftelser*, s. 25.
- 8 Lundén, *Stiftelser*, s. 25 f.
- 9 SOU 1973:5, 1965 års musei- och utställningssakkunniga, *Museerna: betänkande*, Sv. reprod.-ab, Stockholm, 1973, s. 156.
- 10 En översiktlig kontroll av Göteborgs kommunfullmäktiges handlingar för åren 1980, 1982 och 1986 visade på mycket få ärenden som rörde museer.
- 11 SOU 1973:5, *Museerna*, s. 3.
- 12 SOU 1973:5, *Museerna*, s. 20.
- 13 SOU 1973:5, *Museerna*, s. 20.
- 14 SOU 1973:5, *Museerna*, s. 25.
- 15 SOU 1973:5, *Museerna*, s. 26.
- 16 SOU 1973:5, *Museerna*, s. 226.
- 17 SOU 1973:5 *Museerna*, s. 227 f.
- 18 Arkivhandling, Paracasprojektets arkiv, i Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:1, daterad 1985-10-28. (Nedan refereras alla arkivhandlingar från Paracasprojektet till Världskulturmuseets arkiv.)
- 19 Världskulturmuseets arkiv, mötesprotokoll, Göteborgs etnografiska museums råd, datum 1979-04-03.
- 20 Världskulturmuseets arkiv, mötesprotokoll, Göteborgs etnografiska museums råd, datum 1980-11-28.
- 21 Världskulturmuseets arkiv, mötesprotokoll, Göteborgs etnografiska museums råd, datum 1981-11-30.
- 22 Världskulturmuseets arkiv, mötesprotokoll, Göteborgs etnografiska museums råd, datum 1982-11-29.
- 23 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3.
- 24 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3, daterad 1987-01-21.
- 25 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3. Ansökan om medel från Kulturrådet, undertecknad Sven-Erik Isacson, daterad 1987-05-12.
- 26 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3.
- 27 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3. Protokoll, Göteborgsmuseer, Dnr: 114/90.
- 28 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:1. Projektbeskrivning för Paracasprojektet, daterad 1991-05-13.
- 29 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5. Utkast till stadgar, daterad 1991-06-13.
- 30 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5. Tjänsteskrivelse från Göteborgs museers kansli författad av Bo Jonsson och Gunilla Sahlqvist (dnr 540/91). På dokumentet har Para i rubriken strukits över med penna och ändrats till Pro.
- 31 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5. Tjänsteskrivelse från Göteborgs museers kansli författad av Bo Jonsson och Gunilla Sahlqvist (dnr 540/91), daterat 1991-08-21.

NOTER

- 32 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
Bilaga till tjänsteskrivelse från Göteborgs
museers kansli författad av Bo Jonsson
och Gunilla Sahlqvist (dnr 540/91).
- 33 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
- 34 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
Brev från Burke Marketing Information AB
till museidirektör Bo I Jonsson,
daterat 1991-09-12.
- 35 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
Dokumentet är odaterat, men har
sannolikt skapats för att ha som stöd
inför presskonferensen i samband
med Bok & Biblioteksmässan 1991.
- 36 Den textil som visades var en poncho.
Dess inventarienummer på Etnografiska
museet och senare i Världskulturmuseets
samling var: 1935.32.0188. Detta var
också en av de första textilierna som 2014
återfördes till Peru tillsammans med
ytterligare tre objekt. Ponchons nya
inventarienummer på Nationalmuseet
i Peru är: RT-038073 (Museo Nacional de
Arqueología Antropología och Historia del
Perú).
- 37 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
- 38 En sammanställning av projektledaren
Helen Axel-Nilsson, redovisar att de
summor som kommit in till projektet
genom bl.a. fonder, sponsorer och gratis-
tjänster uppgick till 876 500 kronor.
Utöver det redovisas bidrag för projektet
som gått till andra instanser. Den totala
summan "ALLES" blev 1636 500 kronor.
- 39 Under den tidsperiod som är aktuell för
Paracasprojektet bytte Statens etno-
grafiska museum i Stockholm namn vid
olika tillfällen, före mera information se:
<https://libris.kb.se/b8nqn40v4fsgq5d>.
- 40 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:10.
Göteborgs Etnografiska Museums års-
berättelse för år 1991, författat 1993, s. 94.
- 41 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3.
- 42 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
- 43 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:1.
Brev från Helene Axel-Nilsson till
Rikard Holmberg, 1991-11-23.
- 44 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
- 45 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3.
Rapport för Paracas-projektet, första
kvartalet år 1993, daterad 1993-05-05.
- 46 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:4.
Mötesprotokoll, Stiftelsen Paracas,
1992-08-20.
- 47 Mötesprotokoll, Stiftelsen Paracas,
1992-08-20.
- 48 Enligt nuvarande regelverk krävs det att
en politiker i Göteborgs stadsfullmäktige
motionerar om att exempelvis ett projekt
ska få pengar ur fonden.
- 49 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:4.
Mötesprotokoll, Stiftelsen Paracas,
1992-08-20.
- 50 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:4.
Brev till Stiftelsen från Handelskammaren,
undertecknat Sture Perfjell,
daterat 1993-03-12.
- 51 Projektplan, Paracas-projektet, daterad
1991-05-13, s. 10.
- 52 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
PM, Ove Krafft, Paracas projektet,
daterat 1991-08-22.
- 53 PM, Ove Krafft.
- 54 PM, Ove Krafft.

- 55 PM, Ove Krafft.
- 56 PM, Ove Krafft.
- 57 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5. Paracasprojektets marknadsföring våren och sommaren 1992, daterat 1992-02-08.
- 58 Paracasprojektets marknadsföring.
- 59 Paracasprojektets marknadsföring.
- 60 En helt tydlig distinktion kan vara svår, eftersom vissa institut kan ha en delad finansiering mellan exempelvis svenska staten och medlemsföretag.
- 61 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:1. Projektbeskrivning för Paracasprojektet, daterad 1991-05-13, s. 26.
- 62 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5. Paracas nyhetsbrev I.
- 63 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
- 64 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
- 65 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5. PM, Ove Krafft, Paracas projektet, daterat 1991-08-22.
- 66 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5.
- 67 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6
- 68 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6.
- 69 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:4
- 70 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:1. Skrivelse daterad 1993-10-04.
- 71 Skrivelse daterad 1993-10-04.
- 72 Bokslutsrapport 1994-09-12, stadsrevisionen i Göteborg. Granskning av Stiftelsen Paracas bokslut 1993.
- 73 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:9. Projektbeskrivning för Paracasprojektet, daterad 1995-02-13, bilaga till ansökan till Forskningsrådsnämnden, s. 3.
- 74 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:5. Brev från Moca Odesjö till Christian Axel-Nilsson, daterat 1992-03-15.
- 75 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:1. Brev från Henry Wassén till Doris Stone, daterat 1992-02-29.
- 76 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2. Skrivelse av Kjell Zetterström till Göteborgs museinämnd, daterad 1995-05-08.
- 77 Skrivelse av Kjell Zetterström 1995-05-08.
- 78 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2. Ansökan från Helen Axel-Nilsson till Anna Ahrenbergs fond, daterad 1994-01-26.
- 79 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6. Telefax till Nordiska Museet från Helen Axel-Nilsson, daterat 1993-10-13.
- 80 Telefax till Nordiska Museet.
- 81 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6. Utkast till slutöverenskommelse, daterat 1994-05-05.
- 82 Utkast till slutöverenskommelse.
- 83 Utkast till slutöverenskommelse.
- 84 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6. Utkast till slutöverenskommelse, daterat 1994-05-05.
- 85 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6. Dokument gällande åtaganden för Pål-Nils Nilsson, daterat 1994-05-25.
- 86 Åtaganden för Pål-Nils Nilsson.
- 87 Enligt bolagsverket hette företaget egentligen: AB Professionell Färgservice.
- 88 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6. Brevsvar från Pål-Nils Nilsson till musei-direktör Kjell Zetterström, daterat 1994-06-21.
- 89 Brevsvar från Pål-Nils Nilsson.
- 90 Brevsvar från Pål-Nils Nilsson.
- 91 Brevsvar från Pål-Nils Nilsson.

NOTER

- 92 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6.
Blyertsanteckningar, utan datum.
- 93 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6.
Dokumentet odaterat och hophäftat med
telex till Nordiska Museet från Helen
Axel-Nilsson, daterat 1993-10-13.
- 94 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:10.
Göteborgs etnografiska museums årstryck.
Berättelse för 1992, s. 101 & 104.
Differenser mellan antalet föremål mellan
Göteborgs etnografiska museums samlingar
och senare Världskulturmuseet förklaras
i Adriana Muñoz avhandling: Muñoz,
Adriana, *From curiosa to world culture*
[Elektronisk resurs] the history of the Latin
American collections at the Museum of
World Culture in Sweden, Department
of Historical Studies, University of
Gothenburg, Diss. Göteborg: Göteborgs
universitet, 2011, Göteborg, 2011, s. 92-97.
- 95 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:3.
Promemoria, Göteborgs museer
(dnr 555/87), daterad 1987-11-30.
- 96 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:10.
Göteborgs etnografiska museums årstryck.
Berättelse för 1988, s. 73.
- 97 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:6.
Paracasprojektets verksamhetsberättelse
för 1992, daterad 1993-01.
- 98 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:9.
Rapport för Paracasprojektet, första kvar-
talet år 1993, daterad 1993-05-05.
- 99 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2.
Verksamhetsberättelse för Paracas-
projektet, för år 1994, daterad 1995-03-20.
- 100 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2.
Protokoll styrelsemöte, Stiftelsen Paracas,
sammanträdesdatum 1994-11-02,
protokoll 1994-11-15.
- 101 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2.
Paracas-projektets verksamhetsberättelse
1995, daterad 1996-04-09.
- 102 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2.
Stiftelsen Paracas verksamhetsberättelse
1996.
- 103 Stiftelsen Paracas verksamhetsberättelse
1996.
- 104 Jonsson, Stefan, *Tingen vi delar [Elektronisk
resurs] historien om Paracastextilierna i
Göteborg 1933-2010*, Statens kulturråd,
Stockholm, 2010, s. 36.
- 105 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2.
Protokoll styrelsemöte, Stiftelsen Paracas,
sammanträdesdatum 1996-01-23, protokoll
1996-04-10.
- 106 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2.
Protokoll styrelsemöte, Stiftelsen Paracas,
sammanträdesdatum 1996-04-18.
- 107 Göteborgs kommunfullmäktiges handlingar
och protokoll, Regionarkivet, 1996, handling
nr 47 & 106, protokoll nr 8.
- 108 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:2.
Stiftelsen Paracas verksamhetsberättelse
1996
- 109 Lund, Johan, *Museet vid Korsvägen*,
Institutionen för filosofi, lingvistik och
vetenskapsteori, Göteborgs universitet,
Göteborg, 2016, s. 118
- 110 Lund, *Museet vid Korsvägen*, s. 118.
- 111 Göteborgs Stadsfullmäktiges handlingar,
1967, Nr 436, s. 5.
- 112 Göteborgs Stadsfullmäktiges handlingar,
1967, Nr 436, s. 6.
- 113 Göteborgs Stadsfullmäktiges handlingar,

- 1967, Nr 436, s. 2.
- 114 Motion 1985/86:Kr284,
<https://data.riksdagen.se/dokument/G902kr284>, nedladdad 2023-05-17.
- 115 Motion 1985/86:Kr284.
- 116 Motion 1990/91:Kr308,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/goteborgsmuseer_GE02Kr308/
 av Ingela Mårtensson m.fl. (fp)
 - Riksdagen, nedladdad 2023-05-17.
- 117 Motion 1993/94:Kr291,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/goteborgsom-kulturcentrum-mm_GH02Kr291/,
 nedladdad 2023-05-16.
- 118 Motion 1993/94:Kr291.
- 119 Anförande 103, Riksdagens snabbprotokoll 1993/94:78,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/protokoll/riksdagens-snabbprotokoll-19939478-onsdagen-den_GH0978/, nedladdad 2023-05-16.
- 120 Anförande 150, Riksdagens snabbprotokoll 1993/94:78, nedladdad 2023-05-16.
- 121 Riksdagens snabbprotokoll 1996/97:49
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/protokoll/riksdagens-snabbprotokoll-19969749-torsdagen_GK0949/, nedladdad 2023-05-17.
- 122 Göteborgs stad, kommunfullmäktige, handling 1998, nr 135, s. 2.
- 123 Telefonintervju med Margita Björklund 2023-08-28.
- 124 Avtal med Göteborgs kommun, återfinns som bilaga 7 i: SOU 1998:125, Slutbetänkande av Organisations-
- kommittén för ett världskulturmuseum, Stockholm, 1998, s. 143f.
- 125 Lundén, *Stiftelser*, s. 86 f.
- 126 Lundén, *Stiftelser*, s. 104.
- 127 Lundén, *Stiftelser*, s. 20.
- 128 Lundén, *Stiftelser*, s. 115 f.
- 129 Lundén, *Stiftelser*, s. 115 f.
- 130 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:20. Revisionsberättelse för 1997, daterad 1998-06-08.
- 131 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:20. Protokoll styrelsemöte, daterat 1997-06-26.
- 132 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1. Registreringsbevis, utfärdat av länsstyrelsen 1999-01-18.
- 133 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:20. Brev från Kjell A Mattsson till Stiftelsen Paracas, daterat 1998-10-29.
- 134 Världskulturmuseets arkiv, kapsel F3:20. Mötesprotokoll för styrelsen för Stiftelsen Paracas, daterat 1998-12-14.
- 135 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1. Tjänsteutlåtande, (dnr: 37/99), daterat 1999-04-21.
- 136 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2. Tjänsteutlåtande, (dnr: 1693/00), daterat 2000-12-18.
- 137 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1. Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2002.
- 138 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1. Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2002.
- 139 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1. Protokoll, styrelsemöte stiftelsen Paracas, daterat 2003-09-30.
- 140 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1. Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2003.
- 141 Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2003.

NOTER

- 142 Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2003.
- 143 Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2003.
- 144 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte stiftelsen Paracas, daterat 2004-01-30.
- 145 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, daterat 2004-11-30.
- 146 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev till styrelsen för Stiftelsen Paracas, daterat 2005-03-14.
- 147 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
E-post från Kristina Frizell till Birgitta Corsman, daterat 2005-04-07.
- 148 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, daterat 2005-05-03.
- 149 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, daterat 2005-09-09.
- 150 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Kerstin Gustafsson till Stiftelsen Paracas, daterat 2005-11-25.
- 151 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Kristina Frizell, kulturförvaltningen (dnr. 1604/05), till Jette Sandahl, Världskulturmuseet, daterat 2005-12-12.
- 152 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2. Brev från Jette Sandahl, Världskulturmuseet, till Stiftelsen Paracas, kulturförvaltningen Göteborgs stad (dnr 1663/05), daterat 2005-12-23.
- 153 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, daterat 2006-04-04.
- 154 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, daterat 2007-05-24.
- 155 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2007-09-07, protokoll 2007-12-10.
- 156 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, daterat 2007-12-19.
- 157 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Skrivelse från Länsstyrelsen till Stiftelsen Paracas, daterad 2008-02-21.
- 158 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2008-04-16, protokoll 2008-04-23.
- 159 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2009-01-23, protokoll 2009-01-29.
- 160 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Världskulturmuseet till Stiftelsen Paracas, daterat 2009-02-24.
- 161 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Utkast till annonstext, stipendier, daterat 2009-11-27
- 162 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2009-11-26, protokoll 2009-11-27.
- 163 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Kerstin Gustafsson till Stiftelsen Paracas, daterat 2010-04-13.
- 164 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Anteckningar från möte mellan Kerstin Gustafsson och Stiftelsen Paracas, datum 2010-06-09.
- 165 Dokumentet är odaterat, men bedöms

- vara från år 2010 mot bakgrund av vad som tas upp i texten.
- 166 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Håkan Berg till Stiftelsen Paracas, daterat 2011-04, ankomststämpel Göteborgsstad 2011-04-12.
- 167 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2011-05-03, protokoll 2011-05-10.
- 168 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Håkan Berg till Stiftelsen Paracas, daterat 2011-10.
- 169 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2012-03-02, protokoll 2011-03-05.
- 170 Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2012-03-02, protokoll 2011-03-05.
- 171 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Ansökan från Statens museer för världskultur, daterad 2012-04-24.
- 172 Ansökan från Statens museer för världskultur, daterad 2012-04-24.
- 173 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
E-post från Anders Björklund till Eva Moberg, daterat 2012-05-01.
- 174 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2012-09-18, protokoll 2012-09-25.
- 175 Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2012-09-18, protokoll 2012-09-25.
- 176 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Kulturdepartementet till Kommunstyrelsen, Göteborgs stad, daterat 2013-06-28.
- 177 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Minnesanteckningar, Lars-Erik Barkman, daterade 2013-09-05.
- 178 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2013.
- 179 Stiftelsen Paracas, årsredovisning för 2013.
- 180 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Beslut av Kammarkollegiet om permutation av Stiftelsen Paracas, daterat 2014-12-12.
- 181 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Beslut av Kammarkollegiet om permutation av Stiftelsen Paracas, daterat 2014-12-12.
- 182 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, mötesdatum 2015-04-15, protokoll 2015-04-16.
- 183 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2015-10-27.
- 184 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2016-04-07.
- 185 Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2016-04-07.
- 186 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2016-09-08.
- 187 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 2.
Brev från Kerstin Gustafsson till Stiftelsen Paracas, daterat 2017-02-06.
- 188 Kerstin Paradis Gustafsson fick till sist sin bok, *Livets tråd, Paracas textil och kultur* (2020) publicerad via Bokome förlag.

NOTER

Bidrag till tryckningen kom från den för läsaren bekante Bernard Selz och World Monuments Fund.

- 189 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2017-06-02.
- 190 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2017-06-02.
- 191 Kulturförvaltningens arkiv, kapsel 1.
Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2018-03-22.
- 192 Protokoll, styrelsemöte Stiftelsen Paracas, datum 2018-03-22.
- 193 Hammelev Jörgensen, Mikael,
Förhandlingar om kulturföremål: parter intressen och argument i processer om återförande av kulturföremål,
Acta Universitatis Gothoburgensis,
Diss. Göteborg, Göteborgs universitet,
2017, s. 244.
- 194 Hammelev Jörgensen,
Förhandlingar om kulturföremål, s. 249.
- 195 Bazerman, Max H. & Moore, Don A.,
Judgment in managerial decision making,
8. ed., John Wiley & Sons, Hoboken,
N.J., 2013, s. 193f.

Mikael Hammelev Jörgensen, f. 1971, disputerade 2017 på en doktorsavhandling om processer och parter argumentationslinjer vid förhandlingar om återförande av kulturföremål, ofta mera allmänt beskrivet som repatriering. Från sitt yrkesliv har han en bred erfarenhet från bland annat musealt arbete. Sedan några år arbetar han som utställningsproducent vid Alingsås museum.

Den 22 mars 2018 beslutade styrelsen för Stiftelsen Paracas att upplösa stiftelsen. De kvarvarande medlen avsattes till att dokumentera verksamheten för framtida forskning: dels genom att upprätta ett arkiv för stiftelsen, dels att producera en historieskrivning över stiftelsen.

Den här boken skriver Stiftelsen Paracas bakgrund och historia. Kulturarvsforskaren Mikael Hammelev Jörgensen tar ett samlat grepp om stiftelsens historia och sätter den i det bredare sammanhanget kring den göteborgska samlingen av textilier från Paracas i Peru. Textilierna i sig, och hur samlingen kom till Sverige och till slut återfördes till Peru, finns redan beskrivet i andra publikationer.

Här kartläggs hur och varför en stiftelse upprättades i början av 1990-talet, och dess arbete med att stödja bevarandet av Paracas-samlingen. Boken skildrar hur stiftelsen arbetade för att skapa förståelse för ett världsarv, för att hantera det framväxande behovet av digitalisering, och för att skapa stöd och resurser till arbetet med Paracassamlingen. Många av stiftelsens utmaningar är fortfarande aktuella och igenkännbara.

Göteborgs museer och konsthall

Kulturförvaltningen

**Göteborgs
Stad**

ISBN 978-91-985955-6-7